

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Liikunta

Liikuntatoimi tilastojen valossa

Perustilastot vuodelta 2019

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:32

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:32

Liikuntatoimi tilastojen valossa

Perustilastot vuodelta 2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN PDF: 978-952-263-844-1

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kannen kuva: Mostphotos

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	21.12.2020	
Julkaisun nimi	Liikuntatoimi tilastojen valossa : Perustilastot vuodelta 2019		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:32		
Diaarinumero		Teema	Liikunta
ISBN PDF	978-952-263-844-1	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-844-1		
Sivumäärä	103	Kieli	suomi
Asiasanat	liikunta, urheilu, liikuntatoimi, liikuntatoimen tilastot		
Tiivistelmä	<p>Liikuntatoimi tilastojen valossa -julkaisuun kootaan opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastualueen toimialaan kuuluvia perustilastoja. Tähän julkaisuun on koottu tiedot vuodelta 2019.</p> <p>Julkaisussa ilmenee talousarviossa olevien liikuntatoimen määrärahojen kohdennus ja käyttö. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa valtion tukea kuntien liikuntatoimintaan, liikuntapaikkarakentamiseen, valtakunnallisten ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten toimintaan, valtakunnallisille liikuntajärjestöille ja liikunnan aluejärjestöille, liikuntaa edistäville järjestöille, seuratoiminnan kehittämiseen, liikunnallisen elämäntavan hankkeisiin elämänkulun eri vaiheissa, huippu-urheilun kehittämiseen, soveltavaan liikuntaan, liikuntatieteeseen ja liikuntatieteelliseen tiedonvälitystoimintaan, liikunnan eettiseen toimintaan sekä liikunta-alan kansainväliseen toimintaan.</p>		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	21.12.2020	
Publikationens titel	Idrottsverksamheten i statistikens ljus : Grundläggande statistik från 2019		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2020:32		
Diarienummer		Tema	Idrott
ISBN PDF	978-952-263-844-1	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-844-1		
Sidantal	103	Språk	finska
Nyckelord	idrott, motion, idrottsverksamhet, statistik över idrottsverksamhet		
Referat	<p>Idrottsverksamheten i statistikens ljus är en sammanställning av grundläggande statistik inom undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde för idrott. Publikationen innehåller uppgifter från 2019.</p> <p>Av publikationen framgår hur anslagen för idrottsverksamhet i statsbudgeten har riktats och använts. Undervisnings- och kulturministeriet anvisar statsunderstöd för det kommunala idrottsväsendet, byggande av kommunala idrottsanläggningar, verksamhetsbidrag för riksomfattande och regionala idrottsutbildningscentra och riksförbund för främjande av idrott och motion, för utveckling av föreningsverksamhet, för projekt som stöder ett rörligt liv i olika livsskeden, för utveckling av elitidrott, för idrottsvetenskap och idrottsvetenskaplig informationsspridning, etisk verksamhet på idrottens område och för internationell verksamhet på idrottens område.</p>		
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	21 December 2020	
Title of publication	Sports Services in the Light of Statistics : Basic statistics for 2019		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2020:32		
Register number		Subject	Sport
ISBN PDF	978-952-263-844-1	ISSN (PDF)	1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-844-1		
Pages	103	Language	Finnish
Keywords	physical activity, sports, sports services, statistics on sports services		
<p>Abstract</p> <p>This publication, Sports Services in Light of Statistics, includes a compilation of basic statistics on issues within the area of responsibility of the Division for Sport at the Ministry of Education and Culture. The statistics contained in this publication concern the year 2019.</p> <p>The publication provides information on the allocation and use of the budget appropriations for sports services. The Ministry of Education and Culture allocates state funds for municipal sports services, construction of sports facilities, operation of national and regional sports institutes, national and regional sports and physical activity organisations, organisations promoting sports and physical activity, promotion of sports club activities, projects promoting an active way of living during all stages of life, development of performance sports, adapted physical activity, sport and health sciences and dissemination of information on sports and health sciences, ethical activities, and international activities in the field of sports and physical activity.</p>			
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

Lukijalle	13
1 Rahapelitoiminnan tuotot	15
2 Valtion liikuntamäärärahat	18
2.1 Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen ja kehitys 2010–2019	18
2.2 Valtion talousarvion tilijaottelun mukainen liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2019	22
2.3 Valtion liikuntaan budjetoidut määrärahat vuodelle 2020	24
3 Kuntien liikuntatoiminta	27
3.1 Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan ja harkinnanvaraiset valtionavustukset	27
3.2 Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalous	29
3.3 Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden jakautuminen kuntaryhmittäin	31
4 Liikuntapaikkarakentaminen	34
4.1 Liikuntapaikkojen perustamishankkeet	36
4.2 Liikuntapaikkarakentamiseen liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta	39
5 Liikunnan koulutuskeskukset	41
5.1 Liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus	42
5.2 Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset	43
5.3 Alueelliset liikunnan koulutuskeskukset	46
5.4 Liikunnan koulutuskeskusten harkinnanvaraiset valtionavustukset	47
5.5 Liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät	48
5.6 Muu liikunta-alan koulutustoiminta	50
6 Liikunnan kansalaistoiminta	51
6.1 Liikuntajärjestöille myönnetty valtionavustukset	52
6.2 Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset	57
6.3 Liikunta- ja urheiluseuroille myönnetty erityisavustukset	63
7 Liikunta-alan tiedolla johtaminen	65
7.1 Liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittäminen	65
7.2 Liikuntatieteelliset tutkimusprojektit	66
7.3 Liikuntalääketieteen keskuskeskukset ja liikuntatieteellinen tiedonvälitystoiminta	67

8	Liikunta-alan kansainvälinen ja EU-toiminta	70
8.1	Kahdenvälinen, monenkeskinen ja pohjoismainen yhteistyö	71
8.2	Yhteistyö Euroopan unionissa	71
8.3	Valtionavustukset liikunta-alan kansainvälisiin konferensseihin ja kokouksiin	72
8.4	Valtionavustukset kansainvälisille lajiliitoille, kansainvälisten urheilujärjestöjen puheenjohtajuuksiin ja hallinnollisiin kuluihin	73
9	Huippu-urheilu	74
9.1	Urheilijoiden apurahat	77
10	Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta	79
10.1	Valtionavustukset eettiseen toimintaan	80
10.2	Järjestäytyneen urheilun ulkopuolinen doping	83
11	Liikunnallinen elämäntapa	85
12	Liikunnan yhdenvertaisuus	90
12.1	Maahanmuuttajien kotouttava liikunta	91
12.2	Soveltava liikunta ja vammaisurheilu	92
13	Valtion liikuntaneuvosto	97
	Lähteet	101

Taulukko- ja kuvioluettelo

1. Rahapelitoiminnan tuotot

Kuvio 1. Edunsaajien määrärahat rahapelitoiminnan tuotoista vuonna 2019 (%)

Taulukko 1. Edunsaajien määrärahat rahapelitoiminnan tuotoista 2010–2019 (milj. €), indeksikorjaamaton

2. Valtion liikuntamäärärahat

Taulukko 2. Valtion liikuntamäärärahat 2010–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100

Taulukko 3. Liikuntamäärärahoihin sisältyvät budjettivarat 2010–2019, indeksikorjattu JMHI 2010=100

Taulukko 4. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen 2016–2019 (1 000 €), indeksikorjaamaton

Taulukko 5. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2019

Taulukko 6. Liikuntatoimeen budjetoidut määrärahat vuodelle 2020

3. Kuntien liikuntatoiminta

Taulukko 7. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja investoinnit sekä valtionosuudet ja -avustukset 2015–2019, indeksikorjattu JMHI 2015=100 ja RKI 2015=100

Taulukko 8. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja valtionosuudet kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2019

Taulukko 9. Kuntien liikuntatoiminnan toimintamenojen jakautuminen 2015–2019, indeksikorjaamaton (ei sisällä vyörytyseriä, poistoja ja arvonalentumisia)

Taulukko 10. Kuntien liikuntatoiminnan toimintatulojen jakautuminen 2015–2019, indeksikorjaamaton (ei sisällä vyörytyseriä, valmisteverastojen muutosta ja valmistusta omaan käyttöön)

Taulukko 11. Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden jakautuminen kuntaryhmittäin vuonna 2019

Taulukko 12. Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden nettokustannuksien keskiarvo kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä 2015–2019 (€/asukas), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 13. Kuntien liikuntatoiminnan toimintakatteen määräytyminen kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2019

4. Liikuntapaikkarakentaminen

Taulukko 14. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset 2010–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100 ja RKI 2010=100

Kuvio 2. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset 2010–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100 ja RKI 2010=100

Kuvio 3. Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myöntämien valtionavustusten jakautuminen yhteisöryhmittäin vuonna 2019

Kuvio 4. AVlen liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myöntämien avustusten jakautuminen yhteisöryhmittäin vuonna 2019

Taulukko 15. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden valtionavustukset AVI-alueittain vuonna 2019 (€)

Taulukko 16. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemukset ja myönnetyt avustukset AVI-alueittain vuonna 2019

Taulukko 17. Kustannusarvioltaan yli 700 000 €:n liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemuksissa esiintyvät liikuntapaikkatyypit 2015–2019 (lkm)

Taulukko 18. Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämishankkeisiin myönnetyt valtionavustukset teemoittain vuonna 2019

5. Liikunnan koulutuskeskukset

Taulukko 19. Valtion kokonaisrahoitus valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2019 (€)

Taulukko 20. Valtion kokonaisrahoitus alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2019 (€)

Taulukko 21. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. amm. koulutuksen rahoitus) ja vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus sekä opiskelijavuorokaudet vuonna 2019

Taulukko 22. Valtionosuus valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin ja koulutuskeskusten opiskelijavuorokaudet 2015–2019, indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 23. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. amm. koulutuksen rahoitus) ja vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus sekä opiskelijapäivät vuonna 2019

Taulukko 24. Valtionosuus alueellisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin ja koulutuskeskusten opiskelijapäivät 2015–2019, indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 25. Liikunnan koulutuskeskuksille myönnetyt rakentamisavustukset 2015–2019 (€), indeksikorjattu RKI 2015=100

Taulukko 26. Liikunnan koulutuskeskuksille myönnetyt kehittämisavustukset 2015–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 27. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät koulutustehtävittäin vuonna 2019 (hlöä)

Taulukko 28. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät koulutustehtävittäin vuonna 2019 (hlöä)

6. Liikunnan kansalaistoiminta

Taulukko 29. Valtionavustusta saaneet liikuntajärjestöt järjestöryhmittäin 2015–2019 (lkm)

Taulukko 30. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton. Liikuntajärjestöt: Lajiliitot.

Taulukko 31. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton. Liikuntajärjestöt: Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt.

Taulukko 32. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton. Liikuntajärjestöt: Koululais- ja opiskelijajärjestöt.

Taulukko 33. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton. Liikuntajärjestöt: Muut liikuntajärjestöt.

Taulukko 34. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton. Liikunnan palvelujärjestöt: Valtakunnalliset palvelujärjestöt.

Taulukko 35. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton. Liikunnan palvelujärjestöt: Liikunnan aluejärjestöt.

Taulukko 36. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019. Liikuntajärjestöt: Lajiliitot.

Taulukko 37. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019. Liikuntajärjestöt: Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt.

Taulukko 38. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019. Liikuntajärjestöt: Koululais- ja opiskelijajärjestöt.

Taulukko 39. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019. Liikuntajärjestöt: Muut liikuntajärjestöt.

Taulukko 40. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019. Liikunnan palvelujärjestöt: Valtakunnalliset palvelujärjestöt.

Taulukko 41. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019. Liikunnan palvelujärjestöt: Liikunnan aluejärjestöt.

Taulukko 42. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset yhteensä vuonna 2019

Taulukko 43. Seuratukihakemukset ja myönnettyt tuet 2015–2019

7. Liikunta-alan tiedolla johtaminen

Taulukko 44. Valtionavustukset liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille vuonna 2019

Kuvio 5. Valtionavustusta saaneet uudet ja jatkuvat liikuntatieteelliset tutkimusprojektit 2010–2019 (lkm)

Taulukko 45. Liikuntatieteellisten yhteisöjen valtionavustukset vuonna 2019 (€)

8. Liikunta-alan kansainvälinen ja EU-toiminta

9. Huippu-urheilu

Taulukko 46. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustukset huippu-urheiluun 2015–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Kuvio 6. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustukset huippu-urheiluun 2015–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

10. Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta

Taulukko 47. Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan myönnetty määrärahat 2016–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100

Taulukko 48. SUEK ry:n, lajiliittojen ja WADAn dopingtestit vuonna 2019 (lkm)

Taulukko 49. SUEK ry:n kansallisen testausohjelman puitteissa tekemät virtsa- ja veritestit lajeittain vuonna 2019 (lkm)

Taulukko 50. Dopingtestit ja -rikkomukset 2016–2019 (lkm)

Taulukko 51. Dopingrikkokset ja takavarikoidut dopingaineet 2015–2019 (lkm)

11. Liikunnallinen elämäntapa

Taulukko 52. Liikkuva koulu - ja Kunnossa kaiken ikää -ohjelmiin sekä Liikunta elämäntapa -hanketukiin rahapelitoiminnan tuotoista myönnetty määrärahat 2015–2019 (€), indeksikorjaamaton

12. Liikunnan yhdenvertaisuus

Taulukko 53. Aluehallintovirastojen kautta jaettavaan Maahanmuuttajien kotouttaminen liikunnan avulla -kehittämishankkeisiin myönnetty avustukset 2015–2019, indeksikorjaamaton

Kuvio 7. Arvio toimintarajoitteisten määrästä fyysisen ja kognitiivisen toimintakyvyn perusteella vuonna 2016

Taulukko 54. OKM:n soveltavaan liikuntaan, ikääntyneiden liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdentamat avustukset 2016–2019 (€), indeksikorjaamaton

13. Valtion liikuntaneuvosto

LUKIJALLE

Liikuntatoimi tilastojen valossa 2019 -julkaisuun on koottu opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualueen toimialaan kuuluvia perustilastoja vuodelta 2019.

Valtion liikuntamäärärahat osoitetaan rahapelitoiminnan tuotoista sekä valtion yleiskatteisista budjettivaroista. Veikkaus Oy:n rahapeli tuotot ovat valtiontalouden kehkeyksen ulkopuolista tuloa. Liikuntatoimen rahoitus rahapeli tuotoista perustuu arpajaislakiin (1047/2001). Vuonna 2019 valtion liikuntamäärärahat olivat lisätalousarvioiden jälkeen yhteensä 159,3 miljoonaa euroa. Määrärahoista 5,3 miljoonaa euroa katettiin budjettivaroin, josta Liikkuva opiskelu -ohjelmalle kohdennettiin 3,8 miljoonaa euroa.

Liikuntatoimen budjetista osoitetaan valtion tukea kuntien liikuntatoimintaan, liikunta- paikkarakentamiseen, valtakunnallisten ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten toimintaan, liikuntaa edistävälle valtakunnallisille liitoille ja aluejärjestöille, seuratoiminnan kehittämiseen, liikunnallisen elämäntavan hankkeisiin elämäntavan eri vaiheissa, huippu- urheilun kehittämiseen, liikuntatieteeseen ja liikuntatieteelliseen tiedonvälitystoimintaan, liikunnan eettiseen toimintaan sekä liikunta-alan kansainväliseen toimintaan.

Koska opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa avustuksina rahapelitoiminnan tuottoa, talouden yleinen tilanne ei samassa määrin heijastu liikuntatoiminnan valtionrahoitukseen kuin esimerkiksi kuntien liikuntatoiminnassa. Covid-19 -pandemia muuttaa tosin tilannetta. Pandemian vaikutuksista kerrotaan seuraavassa vuoden 2020 rahoitusta käsittelevässä tilastojulkaisussa. Lisäksi Veikkauksen tuottojen odotetaan laskevan tulevaisuudessa vastuullisen pelaamisen korostuessa ja pelihaittojen ehkäisemiseksi tehtyjen toimenpiteiden sekä kansainvälisten peliyhtiöiden toimien vuoksi. Tähän Veikkauksen tuoton alenemaan varautuminen pitkällä aikavälillä edellyttää toimia valtiolta ja kaikilta toimijoilta.

Julkaisuun on tehty vuosittaisia muutoksia valtion talousarviossa kulloinkin määriteltyjen liikuntatoiminnan tavoitteiden ja käytettyjen käsitteiden pohjalta. Olemme uudistamassa tilastojulkaisuamme vaiheittain. Tässä julkaisussa muutokset näkyvät etenkin siinä, että vertailuvuosia on vähennetty. Tilastojulkaisun on laatinut liikuntayksikössä

korkeakouluharjoittelunsa syksyllä 2020 suorittanut Riikka Haukka. Työn ohjaajana on toiminut ylitarkastaja Sari Virta.

Helsingissä 17.12.2020

johtaja Tiina Kivisaari

ylitarkastaja Sari Virta

1 Rahapelitoiminnan tuotot

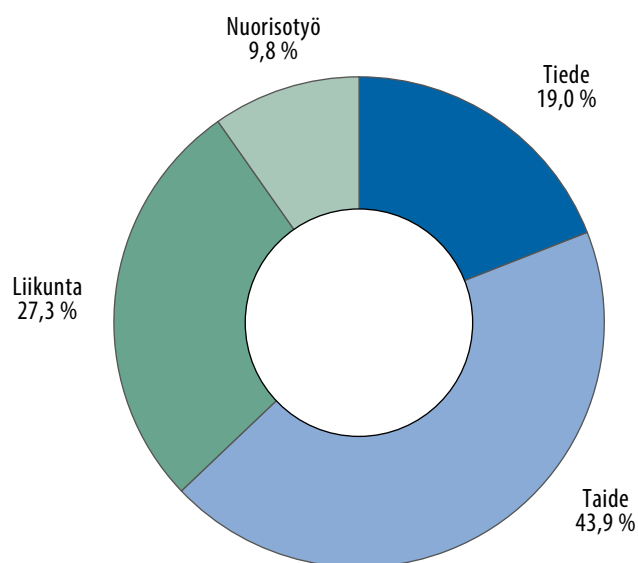
Merkittävä osa suomalaisen kulttuurin tuesta rahoitetaan Veikkaus Oy:n tuotoista kertyvillä rahapelitoiminnan tuotoilla, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa tieteelle, taiteelle, liikunnalle ja nuorisotyöhön. Vuonna 2019 ministeriö jakoi rahapelitoiminnan tuotoja yhteensä 563,3 miljoonaa euroa.

Nykyinen Veikkaus Oy aloitti toimintansa 1.1.2017. Rahapelitoiminnan tuottoja jakavat opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö. Arpajaislain (1047/2001) mukaan Veikkaus Oy:n tuotoista 53 prosenttia menee jaettavaksi opetus- ja kulttuuriministeriölle, 43 prosenttia sosiaali- ja terveysministeriölle ja 4 prosenttia maa- ja metsätalousministeriölle.

Arpajaislaissa (1047/2001) säädetään arpajaisten toimeenpanosta ja toimeenpanon valvonnasta, arpajaisten tuottojen tilittämisestä ja käyttötarkoituksista sekä tuottojen valvonnasta. Arpajaislain yhteyteen säädettiin aikanaan myös niin kutsuttu jakosuhdelaki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä (1054/2001). Sen mukaan veikkaus- ja vedonlyöntipelien sekä raha-arpajaisten tuotot tulee käyttää eri edunsaajien tukemiseen seuraavasti: 25 prosenttia urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen, 9 prosenttia nuorisotyön edistämiseen, 17,5 prosenttia tieteen edistämiseen ja 38,5 prosenttia taiteen edistämiseen. Lisäksi jäljelle jäävä 10 prosenttia jaetaan samoille edunsaajille valtion talousarviossa vuosittain tarkemmin päätettävällä tavalla. Jakosuhdelaki kumottiin 1.1.2017 voimaan tulleella lailla (1288/2016). Prosenttiosuudet kuitenkin siirtyivät uudistettuun arpajaislakiin (1286/2016), ja opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista jaetaan edelleen niiden mukaisesti.

Urheilu ja liikuntakasvatus ovat alkuperäiset veikkausvoittovarojen edunsaajat vuodelta 1940. Vuosikymmenten kuluessa veikkausvoittovarojen jakosuhteissa on tapahtunut muutoksia liikunnan jako-osuuden vaihdellessa 21–60 prosentin välillä. Vuonna 2019 liikuntatoimen osuus opetus- ja kulttuuriministeriön jakamista rahapelitoiminnan tuotoista oli 27,3 prosenttia, taiteen 43,9 prosenttia, tieteen 19 prosenttia ja nuorisotyön 9,8 prosenttia (kuviot 1).

Kuvio 1. Edunsaajien määrärahat rahapelitoiminnan tuotoista vuonna 2019 (%).

Lähde: Hallituksen vuosikertomus 2019, tilinpäätöslaskelmat

Rahapelitoiminnan tuotoista urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen kohdennettiin vuonna 2019 noin 154 miljoonaa euroa (taulukko 1). Viimeisen kymmenen vuoden aikana liikunnan määrärahat ovat pääsääntöisesti kasvaneet. Vuosina 2013 ja 2015 sekä 2018–2019 reaalihintaiset määrärahat kuitenkin laskivat verrattuna niitä edeltäviin vuosiin. Taidteen osuus rahapelitoiminnan tuotoista oli vuonna 2019 edellisten vuosien tapaan suurin, yhteensä noin 247 miljoonaa euroa.

Taulukko 1. Edunsaajien määrärahat rahapelitoiminnan tuotoista 2010–2019 (milj. €), indeksikorjaamaton.

Vuosi	Tiede	Taide	Liikunta	Nuorisotyö	Yhteensä
2010	95,8	209,3	135,8	51,3	492,3
2011	100,3	220,3	141,9	51,5	514,1
2012	101,2	222,4	150,9	51,9	526,3
2013	102,2	224,6	151,6	52,4	530,9
2014	102,4	237,0	187,3	52,8	579,5
2015	102,2	236,9	148,0	53,0	540,1
2016	103,2	233,3	147,1	52,7	536,3
2017	104,4	233,4	166,2	52,6	556,6
2018	106,2	238,8	163,3	53,3	561,6
2019	107,3	247,0	154,0	55,0	563,3

Lähteet: Hallituksen vuosikertomukset 2012–2019, tilinpäätöslaskelmat; Valtion tilinpäätöskertomukset 2010–2011

Huom. Yhteensä-sarakkeen tiedot on laskettu pyöristämättömillä luvuilla, eivätkä ne näin ollen aina vastaa edunsaajien pyöristettyjen määrärahojen yhteenlaskettua summaa.

Lähteet

Arpajaislaki 23.11.2001/1047.

Laki arpajaislain muuttamisesta 21.12.2016/1286.

Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä 23.11.2001/1054.

Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain kumoamisesta 21.12.2016/1288.

Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous.

Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.

Valtioneuvoston kanslia. Hallituksen vuosikertomukset 2012–2019. Tilinpäätöslaskelmat.

Hallituksen julkaisusarja 3/2013, 3/2014, 3/2015, 5/2016 & 3a/2017, Valtioneuvoston julkaisusarja 3/2018 sekä Valtioneuvoston julkaisu 2019:12 & 2020:4.

Valtiovarainministeriö. Valtion tilinpäätöskertomukset 2010–2011. Valtiovarainministeriön julkaisu 19a/2011 & 17a/2012.

2 Valtion liikuntamäärärahat

Valtion liikuntamäärärahat osoitetaan rahapelitoiminnan tuotoista ja valtion yleiskatteisista budjettivaroista. Rahapelitoiminnan tuotot ovat valtiontalouden kehyyksen ulkopuolista tuloa. Liikuntatoimen rahoitus rahapelitoiminnan tuotoilla perustuu arpajaislakiin (1047/2001). Varsinaisista valtiontalouden kehyykseen kuuluvista budjettivaroista eli niin sanotuista yleiskatteisista budjettivaroista katetaan liikuntatoimen osalta sekä vapaan sivistystyön valtionosuuksia valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille että liikuntateellisten tutkimusten arviointikustannuksia.

Tässä luvussa esitetyt tiedot valtion liikuntamäärärahoista perustuvat valtion talousarvio- ja tilinpäätöstietoihin. Talousarviotiedoissa on huomioitu alkuperäisten talousarviomäärärahojen lisäksi lisätalousarvioissa myönnettyt määrärahat. Tilinpäätöstiedot puolestaan kertovat lopulliset jaettujen määrärahojen summat.

Julkaisussa esitetyt luvut on tarpeen mukaan indeksikorjattu käyttäen julkisten menojen hintaindeksiä (JMHI) 2010=100 tai 2015=100. JMHI:n käytössä sovelletaan omia kertoimiaan riippuen siitä, onko käsittelyssä valtiontalouden vai kuntatalouden piiriin kuuluvien menojen hintakehityksen tarkastelu. Lisäksi JMHI:n käytössä on vuoden 2019 osalta nojaututtu ennakkotietoihin. Liikuntapaikkarakentamisessa ja liikunnan koulutuskeskusten rakentamisavustusten käsittelyssä tukeudutaan rakennuskustannusindeksiin (RKI) 2010=100 tai 2015=100. Indeksikorjauksen avulla huomioidaan palvelujen ja materiaalien kallistuminen sekä rahanarvon muutokset. Indeksikorjatut luvut osoittavat liikunnan määrärahojen reaalikasvun.

2.1 Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen ja kehitys 2010–2019

Valtion liikuntamäärärahat ovat 2010-luvulla vaihdelleet noin 138 miljoonan ja 189 miljoonan euron välillä (taulukko 2). Samanaikaisesti myös budjettivarojen osuus liikuntamäärärahoista on vaihdellut huomattavasti (taulukko 3). Vuosina 2014 ja 2015 budjettivarojen osuus oli poikkeuksellisen suuri, sillä molempina vuosina myönnettiin 40 miljoonaa euroa

budjettivaroja Olympiastadionin perusparannukseen. Myös vuonna 2017 budjettivarojen osuus oli verrattain suuri, sillä hallitus myönsi budjettivaroista katetun 3,5 miljoonan euron erillisavustuksen KymiRing Oy:n rakentamishankkeeseen.

Vuonna 2019 valtion jakamat liikuntamäärärahat olivat yhteensä noin 159,3 miljoonaa euroa, joista rahapelitoiminnan tuotot kattoivat valtaosan. Määrärahoista 5,3 miljoonaa euroa katettiin budjettivaroin, joista Liikkuva opiskelu -ohjelmalle kohdennettiin 3,8 miljoonaa euroa. Koska kyseessä on hallituksen myöntämä erillinen määräraha, sitä ei tarkastella muissa tämän kirjan luvuissa.

Taulukko 2. Valtion liikuntamäärärahat 2010–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100.

Vuosi	Talousarvio	Tilinpäätös	Tilinpäätös, indeksikorjatut määrärahat
2010	137 861 000	137 670 192	149 509 829
2011	143 883 000	142 501 238	150 981 799
2012	153 194 000	153 611 979	157 826 499
2013	152 397 000	151 721 935	153 417 152
2014	187 558 000	187 402 344	187 402 344
2015	188 751 000	188 549 425	187 685 312
2016	155 446 000	154 944 326	155 517 133
2017	179 423 000	178 561 525	181 570 989
2018	173 433 000	171 794 942	173 069 858
2019	159 941 000	159 302 306	159 302 306

Lähteet: Hallituksen vuosikertomukset 2012–2019, tilinpäätöslaskelmat; tutkihallintoa.fi;
Valtion tilinpäätöskertomukset 2010–2011

Taulukko 3. Liikuntamäärärahoihin sisältyvät budjettivarat 2010–2019, indeksikorjattu JMHI 2010=100.

Vuosi	Budjettivarat (€)	Indeksikorjatut budjettivarat (€)	Osuus liikuntamäärä- rahoista (%)
2010	1 840 000	1 998 240	1,3 %
2011	597 000	632 529	0,4 %
2012	2 752 000	2 827 504	1,8 %
2013	109 000	110 218	0,1 %
2014	40 107 333	40 107 333	21,4 %
2015	40 556 343	40 370 475	21,5 %
2016	7 824 000	7 852 924	5,0 %
2017	12 326 000	12 533 742	6,9 %
2018	8 494 000	8 557 035	4,9 %
2019	5 274 000	5 274 000	3,3 %

Lähteet: Hallituksen vuosikertomukset 2012–2019, tilinpäätöslaskelmat; Valtion tilinpäätöskertomukset 2010–2011

Valtion liikuntamäärärahat ovat jakautuneet eri momenteille suurin piirtein samalla tavalla vuosina 2016–2019, lukuun ottamatta liikunnan yhdenvertaisuuden määrärahoja ja ”muiden momenttien” määrärahoja (taulukko 4). Taulukon 4 tiedot valtion liikuntamäärärahojen jakautumisesta on esitetty vuonna 2015 uudistetun liikuntatoimen tilijaottelun mukaisena. Vanhempien tilijaottelujen mukaisesti luokitellut tiedot vuotta 2016 edeltävistä valtion liikuntamäärärahoista löytyvät aiempien vuosien Liikuntatoimi tilastojen valossa -julkaisuista.

Taulukko 4. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen 2016–2019 (1 000 €), indeksikorjaamaton.

Määrärahojen jakautuminen	2016	2017	2018	2019
Liikunnan kansalaistoiminta	44 234	44 499	45 702	47 227
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus	29 767	48 044	44 498	33 711
Kuntien liikuntatoiminta	19 398	19 453	19 510	19 544
Liikunnan koulutuskeskukset	19 120	18 667	18 329	18 233
Huippu-urheilu	11 379	13 150	12 346	12 468
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	8 759	8 355	8 633	8 671
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	3 922	3 680	4 063	4 095
Liikuntatiede ja tutkimukset	3 660	3 795	3 634	3 921
Muut momentit	14 706	18 919	15 081	11 433
Yhteensä	154 944	178 562	171 795	159 302

Lähde: tutkihallintoa.fi

Kuntien liikuntatoiminnan momenttiin sisältyvät rahapelitoiminnan tuotoista kunnille osoitetut valtionosuudet. Kuntien valtionosuuksia ja harkinnanvaraisia valtionavustuksia, kuten kunnille myönnettyjä määrärahoja liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin, käsitellään tarkemmin luvussa 3. Luvussa tarkastellaan myös kuntien liikuntatoiminnan käyttötulouden lukuja ja niiden jakautumista kuntaryhmittäin.

Valtaosa liikunnan yhdenvertaisen saavutettavuuden määrärahoista osoitetaan liikuntapaikkojen perustamis- ja parannushankkeisiin, joita käsitellään luvussa 4. Samassa luvussa käsitellään myös liikuntapaikkarakentamiseen liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Liikunnan yhdenvertaisen saavutettavuuden tavoitetta edistävät myös liikunnan koulutuskeskusten liikunta- ja vapaa-aikatilojen avustukset, joita käsitellään luvussa 5, sekä liikunnan yhdenvertaisuuteen myönnettyt avustukset, joita käsitellään luvussa 12.

Liikunnan koulutuskeskuksille myönnettyjä määrärahoja käsitellään luvussa 5. Niiden osalta yleisavustuksiin kuuluvat rahapelitoiminnan tuotoista alueellisille ja valtakunnallisille koulutuskeskuksille osoitetut valtionosuudet vapaan sivistystyön koulutukseen sekä koulutuskeskusten saamat opintoseteli-, rakentamis- ja kehittämisavustukset. Lisäksi liikunnan valtakunnallisille koulutuskeskuksille jaetaan valtionosuutta valtion yleiskatteisista budjettivaroista.

Valtion liikuntamäärärahojen jaottelussa liikunnan kansalaistoiminnan kokonaisuus sisältää lajiliittojen ja muiden liikuntajärjestöjen yleisavustukset sekä seuratoiminnan kehittämisavustukset. Määrärahat ovat suurimmaksi osaksi liikuntajärjestöjen yleisavustuksia ja hankkeille myönnettyjä erityisavustuksia. Liikunnan kansalaistoiminnan avustuksia käsitellään luvussa 6.

Liikuntatieteen ja tutkimusten momentti sisältää liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin, Suomen Akatemialle tieteellisen tason arviointiin, liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen sekä liikuntapaikkarakentamisen tutkimukseen ja kehittämiseen kohdistetut määrärahat. Tähän osioon sisältyvät myös valtion yleiskatteisista budjettivaroista Suomen Akatemialle kohdistetut määrärahat liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannuksiin. Liikuntatieteen määrärahoja käsitellään luvussa 7.

Tutkimus- ja kehitysyhteisöille sekä koulutustoimintaan osoitetut määrärahat jakautuvat neljälle eri osa-alueelle. Tieteelliset sekä tiedonvälitys- ja kehittämissyhteisöt saavat valtaosan määrärahoista. Osansa saavat myös urheiluoikeuden professori, Suomen Urheilumuseosäätiö ja kansainväliset tieteelliset konferenssit. Näitä tietoja käsitellään hajautetusti tilastojulkaisun eri luvuissa.

Huippu-urheilun määrärahat jakautuvat Suomen Olympiakomitean organisoimalle huippu-urheiluyksikölle, urheilijoiden apurahoihin, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuskelle (KIHU), urheiluakatemioiden, Urheilijoiden ammainedistämissäätiölle (URA), ylimääräisiin urheilijaeläkkeisiin ja tunnustuspalkintoihin. Huippu-urheilun kokonaisuutta käsitellään luvussa 9.

Liikunnallisen elämäntavan ja sen kehittämisen määrärahat ohjautuvat suurimmaksi osaksi valtakunnallisiin hankkeisiin ja ohjelmiin: pääministeri Sipilän hallituksen (2015–2019) kärkihankkeenakin olleeseen Liikkuva koulu -ohjelmaan ja Kunnossa kaiken ikää (KKI) -ohjelmaan. Loput määrärahoista jaetaan Liikunta elämänkaarella -hanketukiin. Liikunnallista elämäntapaa ja sen rahoitusta käsitellään luvussa 11.

Tilijaottelun ”muihin momentteihin” sisältyvät liikunnan ja urheilun suurtahtumiin, eettiseen toimintaan, kansainväliseen yhteistyöhön sekä aluehallinnon toimintaan kohdistetut määrärahat. Myös valtion liikuntaneuvoston (VLN) toimintaan ja opetus- ja kulttuuriministeriön käyttöön osoitetut varat sisältyvät näihin määrärahoihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi tarkoitettujen varojen momentilta avustetaan kohteita, joille ei ole erillistä avustushakuaan tai -lajiaan. Momentin määräraha ja siltä tehtävät myönnöt ovat pääasiassa pieniä. Vuonna 2019 kyseiseltä momentilta myönnetty avustukset vaihtelivat 1 500 euron ja 120 000 euron välillä. ”Muiden momenttien” määrärahoja käsitellään tarkemmin muun muassa luvuissa 8–10.

Julkaisussa käsiteltävän rahoituskokonaisuuden hahmottamiseksi on tärkeää huomioida, että samoja liikuntatoimen määrärahoja saatetaan käsitellä useammassakin eri luvussa.

2.2 Valtion talousarvion tilijaottelun mukainen liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2019

Vuonna 2019 eniten liikuntamäärärahoja osoitettiin liikunnan kansalaistoimintaan, jonka osuus oli 29,6 prosenttia määrärahoista (taulukko 5). Toiseksi eniten määrärahoja kohdentui liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen, jonka osuus liikuntamäärärahoista oli 21,2 prosenttia. Kuntien liikuntatoimintaan osoitettiin 12,3 prosenttia ja liikunnan koulutuskeskuksille 11,4 prosenttia määrärahoista. Muiden tilijaottelun mukaisten momenttien osuudet määrärahoista jäivät alle 10 prosenttiin. Liikunnan yhdenvertaisen saavutettavuuden osuus määrärahoista oli 4,6 prosenttiyksikköä pienempi vuonna 2019 kuin mitä se oli ollut vuotta aiemmin. Myös ”muiden momenttien” osuus määrärahoista laski 8,8 prosentista 7,2 prosenttiin. Jäljelle jäävien momenttien määrärahaosuudet sen sijaan kasvoivat jonkin verran edellisvuodesta.

Taulukko 5. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2019.

	€	%
Liikunnan kansalaistoiminta	47 226 500	29,6
Liikuntajärjestöjen yleisavustuksiin	42 268 000	26,5
Seuratukeen	4 958 500	3,1
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus	33 710 832	21,2
Liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin	29 784 000	18,7
Liikunnan koulutuskeskusten liikunta- ja vapaa-aikatiilojen avustuksiin	2 440 250	1,5
Kuntien liikuntatoiminta	19 543 700	12,3
Liikunnan koulutuskeskukset	18 232 988	11,4
Valtionosuudet valtakunnallisille koulutuskeskuksille	15 917 118	10,0
Valtionosuudet alueellisille koulutuskeskuksille	571 870	0,4
Valtionosuudet budjettivaroista	1 394 000	0,9
Opintoseteleihin, harkinnanvaraisiin avustuksiin sekä laatu- ja kehittämishankkeisiin	350 000	0,2
Huippu-urheilu	12 467 778	7,8
Huippu-urheiluyksikölle	6 000 000	3,8
Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskukselle, Urheiluakatemioiden ja Urheilijoiden ammatinedistämissäätiölle	3 950 000	2,5
Urheilijoiden apurahoihin	2 258 000	1,4
Ylimääräisiin urheilijaeläkkeisiin ja tunnustuspalkintoihin	259 778	0,2
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	8 671 178	5,4
Liikunta elämäntapaohjelmaan -hanketukiin	3 800 000	2,4
Liikkuva koulu -ohjelmaan	2 771 178	1,7
Kunnossa kaiken ikää -ohjelmaan	2 100 000	1,3
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	4 094 760	2,6
Tieteellisille yhteisöille, tiedonvälitysyhteisöille ja kehittämissyhteisöille	3 500 000	2,2
Suomen Urheilumuseosäätiölle	400 000	0,3
Tieteellisiin kansainvälisiin kongresseihin	150 000	0,1
Liikuntatiede ja tutkimukset	3 921 203	2,5
Liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin	2 433 402	1,5
Liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen	1 392 537	0,9
Suomen Akatemialle hallintokustannuksiin budjettivaroista	80 000	0,1
Muut momentit	11 433 368	7,2
Avustukset Liikkuva opiskelu -ohjelmaan (siirtomääräraha 3 v.) budjettivaroista	3 800 000	2,4
Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan	3 640 000	2,3
Liikunnan ja urheilun suurtapahtumiin	1 600 000	1,0
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	1 072 500	0,7
Kansainväliseen yhteistyöhön	554 671	0,3
Valtion liikuntaneuvoston toimintaan	406 001	0,3
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	360 196	0,2
Yhteensä	159 302 306	100,0

Lähde: tutkiahallinto.fi

2.3 Valtion liikuntaan budjetoidut määrärahat vuodelle 2020

Vuosien 2019 ja 2020 liikuntamäärärahojen kehityksen vertailemiseksi tässä alaluvussa esitellään vuodelle 2020 liikuntaan budjetoidut määrärahat. Valtion tilinpäätöstietojen sekä kuntatalouden ja muiden tietojen saamisen vuoksi tilastokirjan tuottaminen venyy aina tarkasteltavaa vuotta seuraavan kalenterivuoden loppuun, jolloin on jo aiheellista tuoda esille kuluvan vuoden budjettitiedot.

Valtion liikuntaan budjetoidut määrärahat vuodelle 2020 ovat noin 166 miljoonaa euroa (taulukko 6). Kasvua vuoden 2019 tilinpäätöksen liikuntamäärärahoihin on täten tullut noin 6,7 miljoonaa euroa. Määrärahan kasvuun vaikuttaa se, että liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanoon on osoitettu hallitusohjelman mukaisesti lisärahoitusta.

Vuonna 2020 yli viidennes (27,9 %) valtion liikuntamäärärahoista eli noin 46,3 miljoonaa euroa on budjetoitu liikunnan kansalaistoimintaan. Toiseksi eniten määrärahoja on budjetoitu liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen, yhteensä noin 31,8 miljoonaa euroa (19,2 % määrärahoista). Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan ovat pysyneet vuodesta 2008 lähtien noin 19,5 miljoonassa eurossa, eikä vuosi 2020 ole tässä suhteessa poikkeus; vuoden 2020 budjetissa valtionosuus asettuu noin 19,6 miljoonaan euroon (11,8 %).

Liikunnan koulutuskeskuksille on budjetoitu yhteensä noin 18,2 miljoonaa euroa (10,9 % määrärahoista), josta noin 1,9 miljoonaa euroa muodostuu valtion budjettivaroista myönnettävistä valtionosuuksista. Huippu-urheilulle on osoitettu 12,6 miljoonaa euroa (7,6 %) ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen noin 8,3 miljoonaa euroa (5,0 %). Tutkimus- ja kehitysyhteisöille sekä koulutustoimintaan on puolestaan osoitettu noin 4,1 miljoonaa euroa (2,5 %) ja liikuntatieteen ja tutkimuksen momenteille noin 3,7 miljoonaa euroa (2,2 %). Suomen Akatemialle osoitettu 80 000 euron avustus tieteellisen tason arvioinnin hallintokustannuksiin on valtion budjettivaroista myönnettävää avusta.

Muiden momenttien osuus liikuntamäärärahoista on vuoden 2020 budjetissa huomattavissa suurempi kuin vuoden 2019 tilinpäätöksessä (vrt. taulukko 5 ja 6). Vuonna 2020 muihin avustettaviin liikuntatoimen hankkeisiin tai kohteisiin on budjetoitu noin 21,5 miljoonaa euroa, mikä vastaa 13 prosenttia kaikista liikuntatoimeen budjetoiduista määrärahoista. Valtaosa tästä summasta (8 milj. euroa) on kohdennettu Liikkuva opiskelu-, Liikkuva varhaiskasvatus- ja Liikkuva aikuinen -ohjelmiin sekä liikuntapaikkarakentamiseen.

Taulukko 6. Liikuntatoimeen budjetoidut määrärahat vuodelle 2020.

	€	%
Liikunnan kansalaistoiminta	46 305 000	27,9
Liikuntajärjestöjen yleisavustuksiin	42 305 000	25,5
Seuratukeen	4 000 000	2,4
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus	31 792 000	19,2
Liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin	28 292 000	17,0
Liikunnan koulutuskeskusten liikunta- ja vapaa-aikatiilojen avustuksiin	2 000 000	1,2
Liikunnan yhdenvertaisuuteen	1 500 000	0,9
Kuntien liikuntatoiminta	19 560 000	11,8
Liikunnan koulutuskeskukset	18 153 000	10,9
Valtionosuudet valtakunnallisille koulutuskeskuksille	15 314 000	9,2
Valtionosuudet alueellisille koulutuskeskuksille	572 000	0,3
Valtionosuudet budjettivaroista	1 917 000	1,2
Opintoseteleihin, harkinnanvaraisiin avustuksiin sekä laatu- ja kehittämishankkeisiin	350 000	0,2
Huippu-urheilu	12 600 000	7,6
Huippu-urheiluyksikölle	6 000 000	3,6
Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskukselle, Urheiluakatemioiden ja Urheilijoiden ammatinedistämissäätiölle	3 950 000	2,4
Urheilijoiden apurahoihin	2 300 000	1,4
Ylimääräisiin urheilijaeläkkeisiin ja Pro Urheilu -tunnustuspalkintoihin	350 000	0,2
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	8 315 000	5,0
Liikkuva perhe, varhaiskasvatus, koulu & opiskelu -toimintaan	2 800 000	1,7
Liikkuva Suomi -hanketukiin	4 125 000	2,5
Liikkuva aikuinen -toimintaan	1 170 000	0,7
Ikiliikkuja-toimintaan	220 000	0,1
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	4 070 000	2,5
Tieteellisille yhteisöille, tiedonvälitysyhteisöille ja kehittämissyhteisöille	3 500 000	2,1
Suomen Urheilumuseosäätiölle	400 000	0,2
Tieteellisiin kansainvälisiin kongresseihin	100 000	0,1
Urheiluvoimien professuuriin	70 000	0,0
Liikuntatiede ja tutkimukset	3 660 000	2,2
Liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin	2 450 000	1,5
Liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen	1 100 000	0,7
Suomen Akatemialle hallintokustannuksiin budjettivaroista	80 000	0,0
Tieteellisen tason arviointiin Suomen Akatemialle	30 000	0,0
Muut momentit	21 536 000	13,0
Avustukset Liikkuva opiskelu, Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva aikuinen -ohjelmiin sekä liikuntapaikkarakentamiseen (siirtomääräraha 3 v.) budjettivaroista	8 000 000	4,8
Liikunnan ja huippu-urheilun edistämiseen (siirtomääräraha 3 v.) budjettivaroista	5 300 000	3,2
Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan	4 250 000	2,6
Liikunnan ja urheilun suurtahtumiin	1 600 000	1,0
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	976 000	0,6
Kansainväliseen yhteistyöhön	430 000	0,3
Valtion liikuntaneuvoston toimintaan	480 000	0,3
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	500 000	0,3
Yhteensä	165 991 000	100,0

Lähteet: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Liikunnan rahoitus; Valtion talousarvion tilijaottelu vuodelle 2020 (elokuulta 2020)

Liikuntaan budjetoitujen määrärahojen kokonaissumma voi muuttua tarkasteluvuoden aikana mahdollisten lisätalousarvioiden myötä merkittävästikin. Vuoden 2020 talousarvioon sisältyneen 166 miljoonan euron lisäksi liikuntaan budjetoitiin vuoden 2020 toisessa ja neljännessä lisätalousarviossa yhteensä noin 26,4 miljoonaa euroa. Lisätalousarvioihin sisältyneet määrärahat osoitettiin budjettivaroista, eivätkä ne näy taulukossa 6. Tehdyt liisäykset ovat syntyneet koronavirustilanteen aiheuttamien kustannusten ja tulonmenetysten korvaamisesta sekä kertaluonteisesta liikuntapaikkarakentamisen tukemisesta.

Lähteitä

- Arpajaislaki 23.11.2001/1047.
 Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan rahoitus. <https://minedu.fi/liikunta/rahoitus>. Viitattu 22.10.2020.
 Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Julkisten menojen hintaindeksi. Kuntatalous tehtävälueittain.
 Opetus- ja kulttuuritoimi. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
 Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Julkisten menojen hintaindeksi. Valtiontalous hallinnonaloittain.
 Opetusministeriön hallinnonala. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
 Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Rakennuskustannusindeksi.
 Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
 Tilastokeskus. Julkisten menojen hintaindeksi. <http://www.stat.fi/til/jmhi>. Viitattu 22.10.2020.
 Tilastokeskus. Rakennuskustannusindeksi. <http://www.stat.fi/til/rki/>. Viitattu 22.10.2020.
 Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous.
 Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.
 Valtiokonttori. Valtion talousarvion tilijaottelu vuodelle 2020. Opetusministeriön hallinnonala.
 Saatavilla: <https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/julkishallinnon-palvelut/maaraykset-ja-ohjeet/>.
 Valtioneuvoston kanslia. Hallituksen vuosikertomukset 2012–2019. Tilinpäätöslaskelmat.
 Hallituksen julkaisusarja 3/2013, 3/2014, 3/2015, 5/2016 & 3a/2017, Valtioneuvoston julkaisusarja 3/2018 sekä Valtioneuvoston julkaisuja 2019:12 & 2020:4.
 Valtiovarainministeriö. Valtion talousarvioesitykset. Saatavilla: <http://budjetti.vm.fi>.
 Valtiovarainministeriö. Valtion tilinpäätöskertomukset 2010–2011.
 Valtiovarainministeriön julkaisuja 19a/2011 & 17a/2012.

3 Kuntien liikuntatoiminta

Kunnat ovat merkittäviä liikuntapalvelujen tuottajia ja liikunnan toimintaedellytysten luojia. Kuntien tehtävät on määritelty liikuntalaissa (390/2015), jonka mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Tämä tarkoittaa liikuntapalvelujen järjestämistä erityisryhmät huomioiden, liikunnan kansalaistoiminnan tukemista sekä liikuntapaikkojen rakentamista ja ylläpitämistä.

Tässä luvussa esitetyt tilastot kunnallisen liikuntatoiminnan käyttötaloudesta perustuvat Tilastokeskuksen keräämiin kuntatalouden tunnuslukuihin. Tarkastelussa ovat vain Manner-Suomen kunnat. Tilastokeskuksen tuottamat kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden tunnusluvut eivät sisällä kuntien liikelaitosten tulo- ja menoeriä. Lisäksi kuntien liikuntatoiminnasta esitettyjä tilastoja tarkasteltaessa tulee huomioida, että kunnallisten palveluiden tuotantotavoissa voi paikkakuntaakohtaisesti olla merkittäviäkin eroja.

3.1 Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan ja harkinnanvaraiset valtionavustukset

Kunnille myönnetään valtionosuutta liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin kunnan asukasmäärään ja valtion talousarviossa määriteltyyn asukaskohtaiseen yksikköhintaan perustuen. Valtionosuus kattaa lasketusta kuntakohtaisesta euromäärästä 29,7 prosenttia. Vuodesta 2009 yksikköhinta on ollut tasan 12 euroa. Valtionosuuden perustana toimii laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009).

Liikuntalain mukaisesti kuntien tulee käyttää valtionosuutensa liikunnan edellytysten luomiseen paikallistasolla. Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö tukee harkinnanvaraisilla avustuksilla kuntien liikuntapaikkojen rakentamis-, peruskorjaus- ja varustamishankkeita, joita käsitellään tarkemmin luvussa 4. Harkinnanvaraisia avustuksia voidaan myöntää myös paikallisen liikuntatoiminnan kehittämiseen sekä muihin liikuntaa edistäviin hankkeisiin, kuten terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan projekteihin. Esimerkiksi vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriön käyttöön tarkoitettujen varojen momentilta

myönnettiin 60 000 euroa Harrastuspassi-mobiilisovelluksen kehittämistyöhön. Harrastuspassin tarkoituksena on tuoda yhteen harrastusta etsivät nuoret sekä harrastuksia tarjoavat kunnat ja muut palveluntarjoajat. Myöhemmissä luvuissa tarkemmin käsiteltävät liikunnallisen elämäntavan avustukset ja maahanmuuttajien liikuntaa tukevat avustukset jaetaan aluehallintovirastojen kautta. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama liikunta- paikkarakentamisen tutkimus sekä Jyväskylän yliopiston ylläpitämä suomalaisten liikunta- paikkojen tietopankki LIPAS palvelevat niin ikään kunnallista liikuntahallintoa.

Kuntien liikuntatoimintaan osoitettiin valtion liikuntamäärärahoista noin 19,5 miljoonaa euroa vuonna 2019 (taulukko 7). Valtionosuutta liikuntatoimintaan saivat kaikki Manner-Suomen 295 kuntaa, ja ne kattoivat kaikkiaan noin 2,5 prosenttia kuntien liikuntatoiminnan lähes 770 miljoonaan euroon kasvaneista käyttökustannuksista. Valtionosuuden merkitys kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin kuitenkin vaihteli suhteessa kuntien asukaslukuun (taulukko 8). Pääsääntöisesti valtionosuuden prosentuaalinen osuus kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksista kasvaa kuntakoon supistuessa. Lisäksi tämän prosentuaalisen osuuden kuntakohtainen vaihtelu on suurempaa asukasluvultaan pienten kuntien joukossa.

Liikuntapaikkarakentamiseen myönnettävien valtionavustusten (noin 17,8 milj. euroa) osuus kaikista tukea saaneiden rakentamishankkeiden kokonaiskustannuksista (noin 112 milj. euroa) oli puolestaan noin 15,9 prosenttia vuonna 2019. Rakentamisen valtionavustuksia kuvaavat luvut sisältävät kunnille liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myönnettyt määrärahat, mutta eivät kuntien määräämisvallassa oleville osakeyhtiöille tai muille yhteisöille myönnettyjä hankeavustuksia.

Taulukko 7. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja investoinnit sekä valtionosuudet ja -avustukset 2015–2019, indeksikorjattu JMHI 2015=100 ja RKI 2015=100.

Vuosi	Valtionosuus (1 000 €)	Liikuntatoimen käyttö- kustannukset (1 000 €)	Vos / Käyttökust. (%)	Valtionavustusta saaneiden liikunta- paikkojen perustamis- hankkeiden kokonais- kustannukset (1 000 €)	Valtionavustukset liikuntapaikkojen perustamis- hankkeisiin (1 000 €)	Valtion- avustukset / Inv. (%)
2015	19 229	686 070	2,8	140 818	16 968	12,0
2016	19 476	725 465	2,7	132 167	18 034	13,6
2017	19 832	744 091	2,7	108 536	22 617	20,8
2018	19 648	740 567	2,7	156 391	21 746	13,9
2019	19 544	769 954	2,5	111 997	17 823	15,9

Lähteet: Opetushallitus 2019; SALAMA; Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous; tutkihallintoa.fi

Huom. Sarakkeissa Vos / Käyttökust., % ja Valtionavustukset / Inv., % huomioidaan vain kyseisiin määrärahoihin oikeutettujen Manner-Suomen kuntien käyttökustannukset ja investointimenot.

Taulukko 8. Kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja valtionosuudet kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2019.

Kuntaryhmä (Manner-Suomi)	Kuntien lukumäärä	Asukasluku 31.12.2019	Asukasluku vos-laskennan perusteena*	Vos-peruste (€/as.)	Valtionosuus yhteensä (1 000 €)**	Käyttö-kustannukset yhteensä (1 000 €)	Vos/käyttökust. (%)	Vos/käyttökust. vaihteluväli (%)	Vos/käyttökust. keskiarvo (%)
Alle 2 000 asukasta	34	47 998	49 819	12,00	178	5 533	3,21	1,67–10,79	3,91
2 000–6 000	106	376 841	389 435	12,00	1 388	41 505	3,34	1,39–28,96	4,52
6 001–10 000	58	450 897	461 107	12,00	1 643	58 972	2,79	1,00–11,93	3,75
10 001–20 000	41	594 162	599 858	12,00	2 138	78 796	2,71	1,16–7,41	3,13
20 001–40 000	30	818 157	821 947	12,00	2 929	105 549	2,78	1,65–6,07	3,04
40 001–100 000	17	1 011 916	1 014 830	12,00	3 617	144 675	2,50	2,08–3,84	2,60
Yli 100 000	9	2 195 437	2 146 645	12,00	7 651	334 924	2,28	1,77–2,73	2,32
Koko maa (Manner-Suomi)	295	5 495 408	5 483 641	12,00	19 544	769 954	2,54	1,00–28,96	3,78

Lähteet: Opetushallitus 2019; Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous; Tilastokeskus, Väestörakenne

*Kuntien asukaslut asukaslut, joita on käytetty vuoden 2019 valtionosuuksien laskennallisina perusteina; ks. Opetushallitus 2019, 54.

**Valtionosuudet laskettu perustuen lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) sekä Opetushallituksen (2019) tietoihin kuntien liikuntatoimen valtionosuuksien laskennallisista perusteista.

3.2 Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalous

Kuntien liikuntatoiminnan toimintamenot muodostuvat (a) henkilöstömenoista, kuten palkoista, palkkioista ja henkilösivukuluista, (b) ulkoisista ja sisäisistä vuokrista, (c) asiakas- ja muiden palveluiden ostoista, (d) avustuksista, (e) materiaalikustannuksista sekä (f) muista käyttömenoista. Toimintamenoihin eivät sisälly poistot ja arvonalentumiset tai vyörytyserät, jotka kuitenkin lasketaan mukaan kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin.

Vuonna 2019 kuntien liikuntatoiminnan toimintamenoista suurin osa, noin 270,4 miljoonaa euroa, oli vuokratulua (taulukko 9). Vuokratulujen osuus toimintamenoista oli noin 39 prosenttia. Henkilöstömenoihin kului yhteensä lähes 168,7 miljoonaa euroa eli noin 24,3 prosenttia toimintamenoista. Ostopalveluihin kului noin 144 miljoonaa euroa ja materiaalikustannuksiin noin 48,5 miljoonaa euroa. Avustuksiin kunnat käyttivät miltei 57,8 miljoonaa euroa eli noin 8,3 prosenttia toimintamenoistaan. Muiden käyttömenojen osuus kuntien liikuntatoiminnan toimintamenoista oli alle 3,5 miljoonaa euroa.

Taulukko 9. Kuntien liikuntatoiminnan toimintamenojen jakautuminen 2015–2019, indeksikorjaamaton (ei sisällä vyörytyseriä, poistoja ja arvonalentumisia).

Vuosi	Henkilöstömenot		Vuokrat		Ostopalvelut		Avustukset		Materiaali-kustannukset		Muut käyttömenot		Yhteensä	
	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%
2015	165 694	26,4	234 504	37,3	122 873	19,6	50 747	8,1	49 767	7,9	4 672	0,7	628 257	100,0
2016	164 861	25,3	245 114	37,6	136 405	20,9	50 408	7,7	50 592	7,8	4 431	0,7	651 811	100,0
2017	163 625	24,9	248 101	37,8	138 410	21,1	52 548	8,0	50 304	7,7	3 992	0,6	656 980	100,0
2018	165 381	24,4	261 032	38,6	142 287	21,0	53 859	8,0	50 529	7,5	3 915	0,6	677 003	100,0
2019	168 681	24,3	270 437	39,0	144 001	20,8	57 799	8,3	48 467	7,0	3 466	0,5	692 851	100,0

Lähde: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous

Kuntien liikuntatoiminnan toimintatulot puolestaan koostuvat (a) maksuista, (b) sisäisistä ja ulkoisista myyntituloista, (c) sisäisistä ja ulkoisista vuokratuloista, (d) tuista ja avustuksista sekä (e) muista tuloista. Toimintatuloihin ei ole laskettu mukaan valmisteverastojen muutoksesta, omaan käyttöön valmistuksesta tai vyörytyseriä aiheuttuvia tuottoja, jotka kuitenkin sisältyvät kuntien liikuntatoiminnan käyttötuottoihin.

Vuonna 2019 kuntien liikuntatoiminnan toimintatuloista 35,2 prosenttia eli lähes 48,8 miljoonaa euroa muodostui maksuista (taulukko 10). Toiseksi suurin osuus muodostui myyntituloista, joita kertyi lähes 43 miljoonaa euroa. Vuokrasta kunnille kertyi noin 35,5 miljoonaa euroa ja avustuksista puolestaan noin 7,4 miljoonaa euroa. Muiden tulojen osuus oli noin neljä miljoonaa euroa. Myyntitulojen osuus toimintatuloista laski edellisvuoteen verrattuna selvästi, kun taas vuokratulojen osuus vastaavasti nousi.

Taulukko 10. Kuntien liikuntatoiminnan toimintatulojen jakautuminen 2015–2019, indeksikorjaamaton (ei sisällä vyörytyseriä, valmisteverastojen muutosta ja valmistusta omaan käyttöön).

Vuosi	Maksut		Myyntitulot		Vuokratulot		Tuet ja avustukset		Muut tulot		Yhteensä	
	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%	1 000 €	%
2015	48 515	36,6	45 934	34,7	28 133	21,3	5 258	4,0	4 539	3,4	132 379	100,0
2016	48 750	35,6	47 712	34,9	29 246	21,4	6 132	4,5	5 045	3,7	136 885	100,0
2017	49 470	34,4	51 941	36,1	30 706	21,3	7 076	4,9	4 769	3,3	143 962	100,0
2018	48 439	34,6	49 306	35,2	30 390	21,7	7 080	5,1	4 664	3,3	139 879	100,0
2019	48 788	35,2	42 965	31,0	35 489	25,6	7 352	5,3	4 002	2,9	138 596	100,0

Lähde: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous

Taulukkoja 9 ja 10 tarkasteltaessa on otettava huomioon, että taulukot ovat indeksikorjaamattomia. Vuosien välistä vertailua voidaan kuitenkin tehdä prosenttilukuja vertailemalla.

3.3 Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden jakautuminen kuntaryhmittäin

Tilastokeskus käyttää kuntien käyttötalouden tunnuslukujen esittämiseksi hyväkseen kuntaryhmitystä, jonka mukaisesti kunnat jaetaan kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin. Kaupunkimaisia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 prosenttia asuu taajamissa tai suurimman taajaman asukasluvu on vähintään 15 000. Taajaan asuttuja kuntia ovat ne kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman asukasluvu on vähintään 4 000, mutta alle 15 000. Maaseutumaisia ovat kunnat, joissa väestöstä alle 60 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman asukasluvu on alle 15 000 sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman asukasluvu on alle 4 000. Vuonna 2019 Manner-Suomessa oli 295 kuntaa, joista kaupunkimaisia oli 57, taajaan asuttuja 65 ja maaseutumaisia 173.

Liikuntatoiminnan käyttökustannukset ja -tuotot sekä nettokustannukset olivat vuonna 2019 selvästi suurimmat kaupunkimaisissa kunnissa ja pienimmät maaseutumaisissa kunnissa (taulukko 11). Myös nettokustannukset asukasta kohden olivat kaupunkimaisissa kunnissa suuremmat kuin taajaan asutuissa tai maaseutumaisissa kunnissa. Vuonna 2019 kaupunkimaisten kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannukset muodostivat noin 76,2 prosenttia kaikkien Suomen kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksista, taajaan asuttujen kuntien osuuden ollessa noin 14 prosenttia ja maaseutumaisten kuntien loput 9,8 prosenttia.

Taulukko 11. Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden jakautuminen kuntaryhmittäin vuonna 2019.

	Käyttökustannukset (1 000 €)	Käyttötuotot (1 000 €)	Nettokustannukset (1 000 €)	Nettokust. (€/as.)
Kaupunkimaiset kunnat	586 399	118 468	467 931	118,19
Taajaan asutut kunnat	107 767	18 443	89 324	105,64
Maaseutumaiset kunnat	75 788	12 440	63 348	91,73
Yhteensä (Manner-Suomi)	769 954	149 351	620 603	112,93

Lähteet: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous; Tilastokeskus, Väestörakenne

Kuntien liikuntatoiminnan nettokäyttökustannukset asukasta kohden ovat vuosina 2015–2019 olleet keskimäärin suurimmat väkirikkaissa kunnissa (taulukko 12). Asukasluvukohtaiset nettokäyttökustannukset ovat samalla ajanjaksolla kasvaneet kaikissa taulukon 12 kuntaryhmissä. Suhteellisesti eniten kasvua on tapahtunut asukasluvultaan pienempien kuntien ryhmissä, mitä osaltaan selittävät niissä tapahtuneet kuntaliitokset ja sulautuminen osaksi suurempia kuntakokonaisuuksia.

Pienimmät liikuntatoiminnan nettokustannukset asukasta kohden olivat vuonna 2019 aiempien vuosien tapaan 2000–6000 asukkaan kuntaryhmässä, jossa kunnat käyttivät liikuntatoimintaan keskimäärin 91,3 euroa asukasta kohden. Suurimmat nettokustannukset asukasta kohden olivat puolestaan maan suurimmissa kaupungeissa. Yli 100 000 asukkaan kuntaryhmässä keskimääräiset nettokustannukset olivat 120,7 euroa ja 40 001–100 000 asukkaan kuntaryhmässä 114,5 euroa asukasta kohden. Vertailukohtana voidaan pitää esimerkiksi koko maan nettokustannusten keskiarvoa, joka oli 102,4 euroa asukasta kohden.

Taulukko 12. Kuntien liikuntatoiminnan käyttötalouden nettokustannuksien keskiarvo kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä 2015–2019 (€/asukas), indeksikorjattu JMHI 2015=100.

Kuntaryhmä (as.)	2015	2016	2017	2018	2019
Alle 2000	88,0	91,6	93,8	97,1	106,3
2 000–6 000	69,6	75,5	81,9	74,4	91,3
6 001–10 000	85,7	90,6	95,2	100,5	108,1
10 001–20 000	91,0	93,3	97,9	97,9	108,5
20 001–40 000	88,3	95,1	97,9	85,2	105,6
40 001–100 000	104,1	106,5	108,7	105,5	114,5
Yli 100 000	113,9	112,7	115,7	113,5	120,7
Koko maa (Manner-Suomi)	82,7	87,5	92,3	89,6	102,4

Lähteet: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous; Tilastokeskus, Väestörakenne

Toimintakate kertoo käyttökustannusten ja käyttötuottojen suhteesta. Lähes poikkeuksetta kuntien toimintakate on liikuntatoiminnan osalta negatiivinen, mikä heijastuu myös taulukon 13 kuntaryhmittäin tilastoituihin toimintakatteisiin.

Liikuntatoiminnan käyttötuotot muodostuvat suurelta osin liikuntapaikka- ja sisäänpääsymaksuista. Sekä absoluuttisesti että suhteellisesti suurimmat käyttötuotot olivat vuonna 2019 yli 100 000 asukkaan kuntaryhmässä, jossa käyttötuotot vastasivat 20,6 prosenttia käyttökustannuksista (taulukko 13). Alhaisimmillaan käyttötuottojen suhde käyttökustannuksiin oli alle 2 000 asukkaan kunnissa, joissa käyttötuotot olivat keskimäärin vain 11 prosenttia käyttökustannuksista. Muissa kuntaryhmissä suhdeluku vaihteli 16,8 ja 20,3 prosentin välillä.

Taulukko 13. Kuntien liikuntatoiminnan toimintakatteen määräytyminen kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2019.

Kuntaryhmä (Manner-Suomi)	Käyttökustannukset yht. (1 000 €)	Käyttötuotot yht. (1 000 €)	Toimintakate yht. (1 000 €)	Käyttötuotot/ käyttökust. (%)
Alle 2 000	5 533	608	-4 925	11,0
2 000-6 000	41 505	7 055	-34 450	17,0
6 001-10 000	58 972	9 932	-49 040	16,8
10 001-20 000	78 796	14 378	-64 418	18,2
20 001-40 000	105 549	21 388	-84 161	20,3
40 001-100 000	144 675	26 898	-117 777	18,6
Yli 100 000	334 924	69 092	-265 832	20,6
Yhteensä	769 954	149 351	-620 603	19,4

Lähde: Tilastokeskus, Kuntien käyttötalous

Lähteitä

Harrastuspassin verkkosivut. <https://www.harrastuspassi.fi/>.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705.

Liikuntalaki 10.04.2015/390.

LIPAS. Suomalaisen liikuntapaikkojen tietopankki. Saatavilla: <https://lipas.fi/etusivu>.

Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2019. Oppaat ja käsikirjat 2019:3.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.

Tilastokeskus. Julkinen talous. Kuntatalous. Kuntien käyttötalous 2015–2019.

Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.

Tilastokeskus. Kuntatalous. <https://www.stat.fi/til/kta/>. Viitattu 26.10.2020.

Tilastokeskus. Käsitteet. Tilastollinen kuntaryhmitys.

https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html. Viitattu 26.10.2020.

Tilastokeskus. Väestö. Väestörakenne. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.

Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous.

Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.

4 Liikuntapaikkarakentaminen

Kattavilla liikunnan olosuhteilla on keskeinen merkitys liikunnallisen elämäntavan edistämisessä. Suomessa on lähes 38 500 liikuntapaikkaa, joista noin 71,5 prosenttia on kuntien rakentamia ja ylläpitämiä. Lopuistakin liikuntapaikoista merkittävä osa on kuntien määräämisvallassa olevien osakeyhtiöiden ja yhteisöjen hallinnassa tai kuntien osittaisessa omistuksessa. Täysin yksityisiä liikuntapaikkoja on rakennettu lähinnä suuriin kaupunkeihin ja taajamiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain avustuksia rahapelitoiminnan tuotoista liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatilojen rakentamiseen. Avustuksia myönnetään liikuntalain (390/2015) 13 §:n mukaisesti kunnille tai kuntayhtymille sekä kunnan tai kuntayhtymän määräämisvallassa oleville yhteisöille. Lain mukaan avustuksia voidaan myöntää erityisestä syystä myös muuhun liikuntapaikkarakentamiseen. Vuonna 2019 liikuntapaikkarakentamisen avustuspäätökset tehtiin neljättä kertaa vuonna 2015 voimaan astuneen liikuntalain mukaisesti.

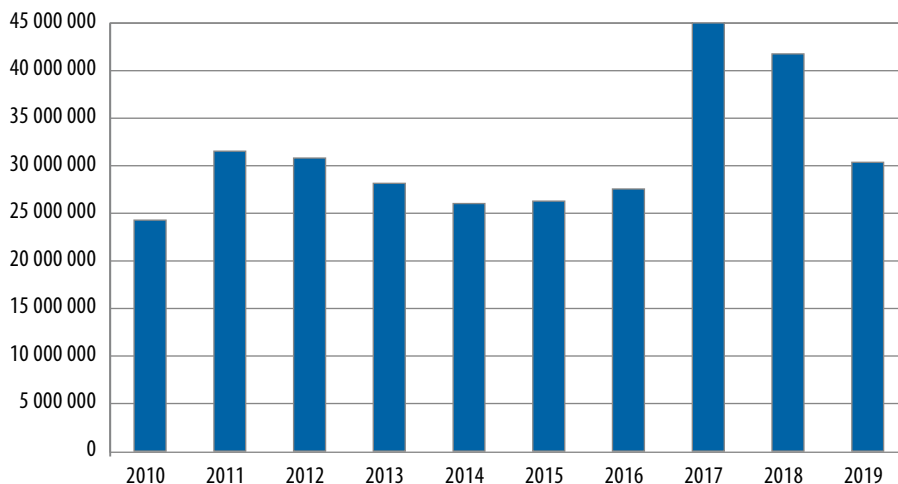
Valtion liikuntamäärärahoista tuettiin liikuntapaikkarakentamista vuonna 2019 yhteensä miltei 30,4 miljoonalla eurolla (taulukko 14). Summasta lähes 29,8 miljoonaa euroa muodostui liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustuksista ja 577 220 euroa liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämishankkeiden avustuksista. Kahteen edellisvuoteen verrattuna liikuntapaikkarakentamiseen myönnettyjen avustusten taso jäi alhaiseksi, mutta 2010-luvun muihin vuosiin suhteuttaessa erot eivät ole yhtä suuret (taulukko 14 ja kuvio 2). On huomioitava, että tässä kappaleessa tarkastellaan vain rahapelitoiminnan tuotoista myönnettyjä liikuntapaikkarakentamisen avustuksia.

Taulukko 14. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset 2010–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100 ja RKI 2010=100.

Vuosi	Perustamishankkeet		Tutkimus- ja kehittämishankkeet		Yhteensä	Yhteensä, indeksikorjatut
	Avustukset	Indeksikorjatut (RKI)	Avustukset	Indeksikorjatut (JMHI)		
2010	20 750 000	23 426 750	800 000	868 800	21 550 000	24 295 550
2011	28 080 000	30 689 564	800 000	847 610	28 880 000	31 537 174
2012	28 106 000	29 992 130	800 000	821 949	28 906 000	30 814 079
2013	25 898 000	27 351 583	800 000	808 939	26 698 000	28 160 521
2014	24 110 000	25 227 238	800 000	800 000	24 910 000	26 027 238
2015	24 600 000	25 597 604	700 000	696 792	25 300 000	26 294 396
2016	25 921 000	26 848 449	700 000	702 588	26 621 000	27 551 036
2017	43 921 000	45 326 151	700 000	711 798	44 621 000	46 037 949
2018	40 800 000	41 201 431	554 000	558 111	41 354 000	41 759 542
2019	29 784 000	29 784 000	577 220	577 220	30 361 220	30 361 220

Lähde: SALAMA

Huom. Lukuihin eivät sisälly vuosina 2012–2015 Helsingin Olympiastadionin perusparannukseen omilta momenteiltaan myönnetty avustukset (yht. 92,2 milj. €) eivätkä Kymi Ring Oy:lle vuonna 2017 omalta momentilta myönnetty 3,5 milj. €:n avustus.

Kuvio 2. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustukset 2010–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2010=100 ja RKI 2010=100.

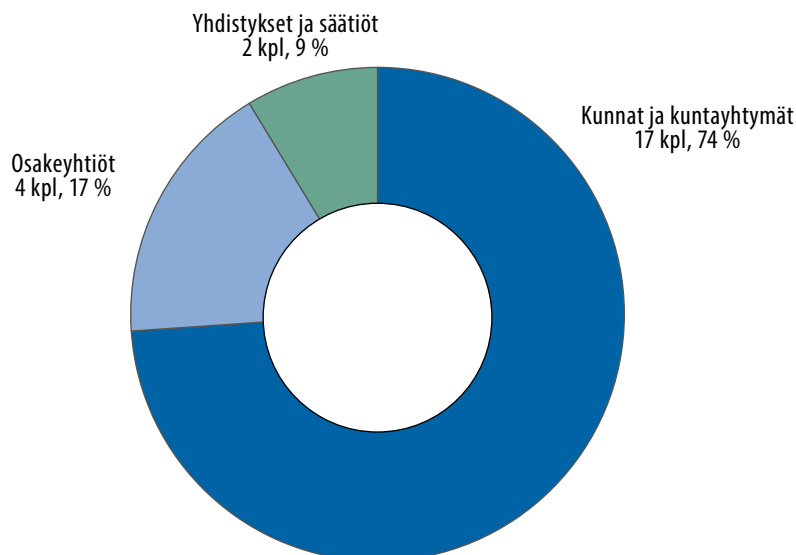
Lähde: SALAMA

Valtion liikuntapaikkojen avustuspolitiikkaa linjataan valtion liikuntaneuvoston laatimassa Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjassa (2014). Suunta-asiakirjassa määritellään säädöksiin, määräyksiin ja ohjeisiin pohjautuvat avustamisen ehdot, avustamista puoltavat kriteerit ja resurssipainotukset. Avustuspolitiikassa painotetaan laajoja käyttäjryhmiä

palvelevia hankkeita, tarveperustelua, esteettömyyttä, energiatehokkuutta, tasa-arvoa, suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta sekä yhteistoimintaa. Liikuntapaikkarakentamisen laadun kehittämisen tarkastelussa korostuvat liikuntapaikkojen toiminnallisuuden ohella terveellisuuden, taloudellisuuden, turvallisuuden, ekologisuuden sekä esteettisyyden näkökulmat. Liikuntapaikkojen rakentamiskäytännön painopistealueet on johdettu yleisten rakentamiskäytännön tavoitteiden ohella hallitusohjelman perusteella määritellyistä liikunnan toimintapolitiittisista tavoitteista.

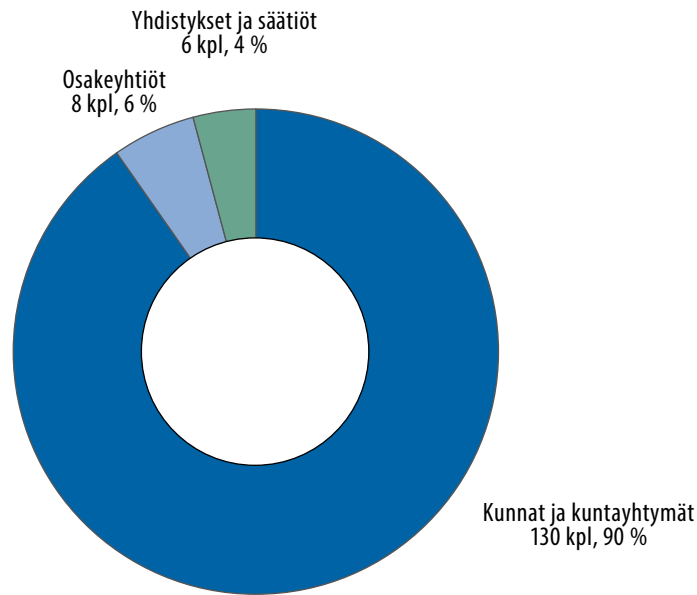
4.1 Liikuntapaikkojen perustamishankkeet

Vuonna 2019 valtio avusti liikuntapaikkojen perustamishankkeita yhteensä lähes 29,8 miljoonalla eurolla. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtionavustukset kustannusarvioltaan yli 700 000 euron liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin. Aluehallintovirastot toimivat puolestaan valtionapuviranomaisina kustannusarvioltaan korkeintaan 700 000 euron (alv 0 %) liikuntapaikkahankkeissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämien valtionavustusten saajista noin 74 prosenttia oli kuntia tai kuntayhtymiä, noin 17 prosenttia osakeyhtiöitä ja noin 9 prosenttia yhdistyksiä tai säätiöitä (kuviot 3 ja 4). Aluehallintovirastojen myöntämien avustusten saajista kuntia tai kuntayhtymiä oli peräti 90 prosenttia (kuviot 3 ja 4).

Kuvio 3. Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myöntämien valtionavustusten jakautuminen yhteisöryhmittäin vuonna 2019.

Lähde: SALAMA

Kuvio 4. AVlen liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin myöntämien avustusten jakautuminen yhteisöryhmittäin vuonna 2019.

Lähde: SALAMA

Vuonna 2019 aluehallintovirastojen jakamien valtionavustusten osuus valtion liikuntapaikkarakentamisen määrärahoista oli noin 8,6 miljoonaa euroa, opetus- ja kulttuuriministeriön jakaessa suoraan edunsaajille noin 21,3 miljoonaa euroa (taulukko 15). Eniten avustuksia kohdentui Etelä- sekä Länsi- ja Sisä-Suomen AVI-alueille. Valtakunnallisesti merkittävälle rakennushankkeille, tässä tapauksessa Olympiastadionin perusparannukseen ja uudistamiseen sekä Tampereen Monitoimiareenan ja Urhea-hallin rakentamiseen, myönnettiin vuonna 2019 yhteensä 8,3 miljoonaa euroa valtionavustusta. Näistä varoista 2 miljoonaa euroa meni Olympiastadionille, 4 miljoonaa euroa Tampereen Monitoimiareenalle ja 2,3 miljoonaa euroa Urhea-hallille. Vuoden 2017 lisätalousarviossa määriteltiin, että valtio sitoutuu Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeeseen vuosina 2018–2027 aiempien päätösten lisäksi yhteensä enintään 20 miljoonalla eurolla. Vuoden 2017 kolmannessa lisätalousarviossa puolestaan määriteltiin, että valtio voi osallistua Tampereen Monitoimiareenan rakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin vuosina 2017–2019 yhteensä enintään 18 miljoonalla eurolla.

Taulukko 15. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden valtionavustukset AVI-alueittain vuonna 2019 (€).

AVI-alue	OKM	AVI*	Yht.*
Etelä-Suomi	4 750 000	3 552 600	8 302 600
Länsi- ja Sisä-Suomi	3 050 000	2 000 000	5 050 000
Lounais-Suomi	965 400	900 000	1 865 400
Itä-Suomi	2 300 000	850 000	3 150 000
Pohjois-Suomi	1 298 000	800 000	2 098 000
Lappi	599 000	500 000	1 099 000
Valtakunnalliset	8 300 000	-	8 300 000
Yhteensä	21 262 400	8 602 600	29 865 000

Lähde: SALAMA

*Aluehallintovirastoiden käyttöön myönnettyistä liikuntapaikkojen perustamishankkeiden valtionavustuksista 81 000 € on palautettu OKM:lle vuoden 2020 puolella. Tämä huomioiden AVIen jakamien avustussummien kokonaismäärä on 8 521 000 € ja kaikkien avustusten kokonaismäärä 29 784 000 €.

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimassa ja vuosittain päivitettävässä liikuntapaikkojen rahoitussuunnitelmassa nimetään ennakoivasti hankkeet, joita valtio varautuu avustamaan seuraavan neljän vuoden aikana edellyttäen, että liikuntapaikkarakentamisen rahoitus säilyy vähintään arvioidun suuruisena. Lisäksi valtion liikuntaneuvosto ja asianomaiset aluehallintovirastot antavat lausuntonsa avustettavista hankkeista. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden valtionavustuksia säädellään lailla opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009). Vuonna 2019 aluehallintovirastojen päätösvallassa olleista avustushakemuksista myönteisen päätöksen sai noin 67 prosenttia hakijoista (taulukko 16). Opetus- ja kulttuuriministeriön osalta vastaava osuus oli noin 31,1 prosenttia.

Taulukko 16. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemukset ja myönnetty avustukset AVI-alueittain vuonna 2019.

AVI-alue	OKM			AVI		
	Hakemukset (lkm)	Myönnot (lkm)	Myönnot/hakemukset (%)	Hakemukset (lkm)	Myönnot (lkm)	Myönnot/hakemukset (%)
Etelä-Suomi	26	6	23,1	84	59	70,2
Länsi- ja Sisä-Suomi	18	5*	27,8	53	34	64,2
Lounais-Suomi	4	2	50,0	26	15	57,7
Itä-Suomi	13	4*	30,8	17	12	70,6
Pohjois-Suomi	8	2	25,0	17	12	70,6
Lappi	2	1	50,0	18	12	66,7
Valtakunnalliset	3	3**	100,0	-	-	-
Yhteensä	74	23	31,1	215	144	67,0

Lähteet: Esittelymuistiot; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019; SALAMA

*Joista myöhemmin peruutettuja hankkeita yksi (1) kpl.

**Peruutettujen hankkeiden avustussummat siirtyivät Urhea-halli Oy:lle, jolle myönnettiin avustuksia kaikkiaan kolmessa erässä (alkup. myöntö + siirretty avustukset).

Suoraan opetus- ja kulttuuriministeriöltä on vuosina 2015–2019 haettu avustusta etenkin liikuntasalien ja -hallien rakentamiseen (taulukko 17). Kaikkiaan ministeriön päätösvallassa olleiden liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemuksia jätettiin 73 kappaletta vuonna 2019. Näistä hankkeista valtionavustusta myönnettiin lopulta 23 hankkeelle: kolmelle uimahallille, kahdelle jäähallille, 13 liikuntasalille ja -hallille, yhdelle ulkokentälle ja neljälle muulle liikuntapaikalle.

Taulukko 17. Kustannusarvioltaan yli 700 000 €:n liikuntapaikkojen perustamishankkeiden avustushakemuksissa esiintyvät liikuntapaikkatyypit 2015–2019 (lkm).

Liikuntapaikkatyyppi	2015	2016	2017	2018	2019
Uimahallit	9	3	8	9	5
Jäähallit	3	9	11	12	4
Liikuntasalit ja -hallit	28	18	22	40	34
Ulkokentät	6	8	5	9	8
Muut	8	23	23	7	22*
Yhteensä	54	61	69	77	73

Lähde: Liikuntapaikkarakentamisen avustushakemukset 2015–2019 (SALAMA)

*Pl. Etelä-Suomen aluehallintoviraston hakemus koskien AVlen päätösvaltaan kuuluvien liikuntapaikkojen perustamishankkeiden määrärahaa.

4.2 Liikuntapaikkarakentamiseen liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta

Rakentamisavustusten lisäksi valtion liikuntamäärärahoista myönnetään vuosittain avustuksia liikuntapaikkojen rakentamiseen, ylläpitoon tai käyttöön kohdistuvaan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Avustettavien tutkimushankkeiden tavoitteena on lisätä liikuntapaikkarakentamisen laatua sekä liikuntapaikkojen saavutettavuutta, turvallisuutta, esteettömyyttä ja monikäyttöisyyttä. Tätä tutkimus- ja kehittämistyötä tekevät etenkin tutkimuslaitokset ja korkeakoulut.

Vuonna 2019 liikuntapaikkarakentamiseen liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan myönnettiin avustuksia yhteensä 577 220 euroa (taulukko 18). Avustuksia myönnettiin 16 hankkeelle, jotka käsittelivät kattavasti erilaisia teemoja. Suurimman avustuksen sai edellisen vuoden tavoin Jyväskylän yliopiston hallinnoima LIPAS/liikuntapaikat.fi -hanke, joka kokoaa yhteen tietoja suomalaisista liikuntapaikoista. Vuonna 2019 hankkeelle myönnettiin 100 000 euroa avustusta. Toiseksi suurin avustus, 52 320 euroa, osoitettiin Capex Advisors Oy:n ja Asianajotoimisto Krogerus Oy:n selvitystyöhön, joka koski liikuntapaikkarakentamisen valtionavustusten soveltuvuutta erilaisiin rahoitusmalleihin.

Taulukko 18. Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämishankkeisiin myönnetyt valtionavustukset teemoittain vuonna 2019.

Teema	Lkm	€	% avustuksista
Yhdyskuntasuunnittelu	0	0	0,0
Lähi- ja arkiliikuntapaikat	0	0	0,0
Rakennustekniikka, talous ja välineistö	6	161 320	27,9
Turvallisuus	0	0	0,0
Ympäristö ja kestävä kehitys	1	10 000	1,7
Erityisryhmät ja tasa-arvo	2	75 000	13,0
Liikuntapaikkojen käyttö, kysyntä ja tarjonta	1	50 000	8,7
Tietojärjestelmät	3	201 900	35,0
Muut tutkimukset	3	79 000	13,7
Yhteensä	16	577 220	100,0

Lähteet: Esittelymuistiot; SALAMA

Lähteitä

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705.

Liikuntalaki 10.04.2015/390.

LIPAS. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. Saatavilla: <https://lipas.fi/etusivu>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkarakentamisen rahoitussuunnitelma.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2014:4.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatoimien perustamishankkeiden investointiavustukset. Myönnetyt avustukset 2019.

Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikuntapaikkojen-ja-niihin-liittyvien-vapaa-aikatoimien-perustamishankkeet>.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.

5 Liikunnan koulutuskeskukset

Suomessa on 11 valtakunnallista ja kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta. Liikunnan koulutuskeskuksissa toteutettava liikunta-alan koulutus ja muu toiminta ryhmitellään koulustehtävittäin vapaaseen sivistystyöhön, ammatilliseen peruskoulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä maksulliseen palvelutoimintaan. Vapaan sivistystyön koulutuksen osalta liikunnan koulutuskeskukset järjestävät muun muassa urheilijoiden valmennukseen liittyvää koulutusta sekä urheiluseurojen ohjaajien, valmentajien ja seurahenkilöstön koulutusta yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa. Samalla liikunnan koulutuskeskukset toimivat koko väestölle tarkoitettuina kunto- ja terveyslääkinnän koulutuskeskuksina.

Liikunnan koulutuskeskukset saavat vapaan sivistystyön koulutustoimintaan suoriteperusteista valtionosuutta, joka rahoitetaan pääosin rahapelitoiminnan tuotoista. Tästä valtionosuudesta säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) ja asetuksessa (805/1998). Lisäksi pieni osa valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksista rahoitetaan yleisistä budjettivaroista. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaan valtionosuuden laskentaperusteena valtakunnallisilla liikunnan koulutuskeskuksilla on opiskelijavuorokausi ja alueellisilla liikunnan koulutuskeskuksilla opiskelijapäivä sekä niille määrättävä yksikköhinta. Valtionosuusprosentti on 65.

Vapaan sivistystyön koulutustoiminnan lisäksi koulutuskeskukset järjestävät ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Liikunnan koulutuskeskukset saavat koulustehtäviensä perusteella valtion rahoitusta useamman lain nojalla. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) lisäksi koulutusta ja sen rahoitusta ohjaavat valtionavustuslaki (688/2001), laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) sekä niihin liittyvät asetukset.

Liikunnan koulutuskeskuksilla on lainsäädännön puitteissa mahdollisuus järjestää valtionosuuskelpoisen koulutuksen lisäksi maksullista palvelutoimintaa. Siihen sisältyvät esimerkiksi ammattikorkeakoulun ostama tutkintotavoitteinen koulutus, työvoimapolitiittinen koulutus, oppisopimuskoulutus, työnantajien tilaama henkilöstökoulutus, liikuntajärjestöjen ja urheiluseurojen koulutus sekä muu järjestetty koulutus, joka ei täytä valtionavustuslain vähimmäisvaatimuksia valtionosuuskelpoiselle koulutukselle.

Valtionapuviranomainen liikunnan koulutuskeskusten käyttökustannuksia ja liikunta-paikkojen perustamishankkeita koskevissa asioissa, laatu- ja kehittämisavustuksissa sekä opintoteliavustuksissa on opetus- ja kulttuuriministeriö. Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) uudistui 1.1.2010 sekä 1.1.2015.

5.1 Liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus

Liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus muodostuu vapaan sivistystyön suoriteperusteisten valtionosuuksien sekä harkinnanvaraisten rakentamis-, kehittämis-, laatu- ja opintoteliavustusten (käsitellään tarkemmin alaluvussa 5.4) lisäksi suoriteperusteisista ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen valtionosuuksista. Vuonna 2019 valtion kokonaisrahoitus valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille oli noin 33,9 miljoonaa euroa (taulukko 19) ja alueellisille noin 1,1 miljoonaa euroa (taulukko 20). Luvuista puuttuvat tiedot Lapin urheiluopiston ja Virpiniemen liikuntaopiston ammatillisen koulutuksen rahoituksesta. Vapaan sivistystyön valtionosuuksien osuus liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoituksesta oli kaikkiaan noin 49,8 prosenttia, kun Lapin Urheiluopiston ja Virpiniemen liikuntaopiston jättää pois laskuista.

Taulukko 19. Valtion kokonaisrahoitus valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2019 (€).

Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset	Vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus	Rakentamis- ja kehittämisavustukset	Ammatillisen koulutuksen perus- ja suoritusrahoitus	Yhteensä
Eerikkilän Urheiluopisto	2 560 378	97 000	515 397	3 172 775
Kisakallion Urheiluopisto	2 323 363	40 000	1 648 635	4 011 998
Kuortaneen Urheiluopisto	2 229 924	1 232 000	1 676 987	5 138 911
Lapin Urheiluopisto	836 530	15 000	-	851 530
Liikuntakeskus Pajulahti	2 465 199	736 000	2 250 179	5 451 378
Solvalla Idrottsinstitut	497 513	27 000*	1 684 591**	2 209 104
Suomen Urheiluopisto	2 148 973	55 000	2 963 940	5 167 913
Tanhuvaaran Urheiluopisto	1 140 838	58 000	1 095 244	2 294 082
Urheiluopisto Kisakeskus	628 725	0	36 904	665 629
Varalan Urheiluopisto	788 764	282 000	1 960 294	3 031 058
Vuokatin Urheiluopisto	1 690 911	243 250	0	1 934 161
Yhteensä	17 311 118	2 785 250	13 832 171	33 928 539

Lähteet: Opetushallitus; SALAMA

*Folkhälsan Utbildning Ab:lle yhteensä myönnetty kehittämisavustukset (ei myönnettyjä rakentamisavustuksia kys. vuonna). Folkhälsan Utbildning Ab toimii kattojärjestönä sekä Solvallan että Norvallan urheiluopistoille.

**Folkhälsan Utbildning Ab:lle yhteensä myönnetty amm. koulutuksen perus- ja suoritusrahoitus.

Taulukko 20. Valtion kokonaisrahoitus alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2019 (€).

Alueelliset liikunnan koulutuskeskukset	Vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus	Rakentamis- ja kehittämisavustukset	Ammatillisen koulutuksen perus- ja suoritusrahoitus	Yhteensä
Itä-Suomen liikuntaopisto	193 361	0	526 024	719 385
Norrvalle Idrottsinstitut	303 882	-*	-*	303 882
Virpiniemen liikuntaopisto	74 627	5 000	-	79 627
Yhteensä	571 870	5 000	526 024	1 102 894

Lähteet: Opetushallitus; SALAMA

*Sis. taulukon 19 lukuihin (ks. Solvalla Idrottsinstitut)

5.2 Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. ammatillisen koulutuksen rahoitus) oli vuonna 2019 yhteensä noin 20,1 miljoonaa euroa (taulukko 21), mikä oli 6,6 miljoonaa vähemmän kuin vuonna 2018. Summaan sisältyvät suoriteperusteiset vapaan sivistystyön valtionosuudet, myönnetyt rakentamisavustukset sekä kehittämis-, laatu- ja opintoseteliavustukset.

Taulukko 21. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. amm. koulutuksen rahoitus) ja vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus sekä opiskelijavuorokaudet vuonna 2019.

Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset	Valtion kokonaisrahoitus (€)*	Suoriteperusteinen vs-vos (€)	Opiskelijavuorokaudet (lkm)			
			OKM:n päätös	Toteutuneet		
				Vs-vrk	Vs-vrk	Muut
Eerikkilän Urheiluopisto	2 657 378	2 560 378	41 212	62 821	28 149	90 970
Kisakallion Urheiluopisto	2 363 363	2 323 363	37 397	70 324	54 432	124 756
Kuortaneen Urheiluopisto	3 461 924	2 229 924	35 893	60 608	49 326	109 934
Lapin Urheiluopisto	851 530	836 530	14 724	31 577	84 206**	115 783
Liikuntakeskus Pajulahti	3 201 199	2 465 199	39 680	59 152	1 379	60 531
Solvalla Idrottsinstitut	524 513	497 513	8 008	7 327	-	-
Suomen Urheiluopisto	2 203 973	2 148 973	34 590	57 848	50 996	108 844
Tanhuvaaran Urheiluopisto	1 198 838	1 140 838	18 363	20 634	12 519	33 153
Urheiluopisto Kisakeskus	628 725	628 725	10 120	8 425	4 518	12 943
Varalan Urheiluopisto	1 070 764	788 764	12 696	22 953	49 693	72 646
Vuokatin Urheiluopisto	1 934 161	1 690 911	27 217	30 328	0	30 328
Yhteensä	20 096 368	17 311 118	279 900	431 997	335 218	767 215

Lähteet: Opetushallitus; SALAMA; Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta 2019

*Sis. suoriteperusteiset vapaan sivistystyön valtionosuudet sekä myönnetty rakentamis- ja kehittämisavustukset. Vs-vos = vapaan sivistystyön valtionosuus, vs-vrk = vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausi, kehittämisavustukset = laatu- ja kehittämisavustukset, harkinnanvaraiset avustukset sekä avustukset opintoseteleihin.

**Tiedot ilmoitettu opiskelijavuosina (230,7 opiskelijavuotta). Opiskelijavuosi = 365 päivää, joiden aikana opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perustana.

Vuonna 2019 valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille maksettiin vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin perustuvaa valtionosuutta yhteensä noin 17,3 miljoonaa euroa (taulukko 22). Toteutuneita vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausia kertyi kaikkiaan 431 997 kappaletta, mikä oli 47 153 opiskelijavuorokautta enemmän kuin vuonna 2018.

Taulukko 22. Valtionosuus valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin ja koulutuskeskusten opiskelijavuorokaudet 2015–2019, indeksikorjattu JMHI 2015=100.

Vuosi	Suoriteperusteinen vapaan sivistystyön valtionosuus		Toteutuneet opiskelijavuorokaudet (lkm)			Vs-vrk/ yhteensä (%)
	Milj. €	Indeksi-korjattu	Vs-vrk	Muut	Yht.	
2015	17,10	17,01	401 365	332 996	734 361	54,7
2016	17,58	17,63	415 146	332 527	747 673	55,5
2017	17,70	17,98	403 708	333 672	737 380	54,7
2018	17,37	17,47	384 844	408 059*	792 903	47,8***
2019	17,31	17,31	431 997	335 218**	767 215	55,9***

Lähteet: Opetushallitus; SALAMA; Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta
Vs-vrk = vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausi

*Pl. Solvalla Idrottsinstitut'n muut kuin vs-vrkt. Lisäksi Lapin ja Vuokatin urheiluopistot ovat ilmoittaneet tiedot opiskelijavuosina (yht. 380,2 ov). Opiskelijavuosi = 365 päivää, joiden aikana opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perustana.

**Pl. Solvalla Idrottsinstitut'n muut kuin vs-vrkt. Lisäksi Lapin urheiluopisto on ilmoittanut tiedot opiskelijavuosina (230,7 ov).

***Laskettu ilman Solvalla Idrottsinstitut'n tietoja.

Vapaassa sivistystyössä opiskelijavuorokausi on valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena oleva suorite. Opiskelijavuorokaudella tarkoitetaan yhden opiskelijan vuorokauden mittaista opiskelujaksoa, jonka aikana hän on saanut ohjattua opetusta keskimäärin vähintään viisi tuntia. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain kullekin oppilaitokselle valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävien opiskelijavuorokausien määrän. Vapaan sivistystyön koulutuksessa valtionosuuteen oikeuttavan koulutuksen vähimmäistuntimäärä on kymmenen tuntia.

Valtion vuoden 2019 talousarviossa valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausien enimmäismääräksi vahvistettiin 279 900. Yhtä valtionapukelpoista opiskelijavuorokautta tuettiin keskimäärin noin 61,8 eurolla.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäveroton yksikköhinta opiskelijavuorokautta kohden oli 88,20 euroa, arvonlisäverollinen 95,58 euroa. Opiskelijavuorokauden yksikköhinta lasketaan jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä kalenterivuonna keskusten toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset saman kalenterivuoden toteutuneiden opiskelijavuorokausien määrällä.

5.3 Alueelliset liikunnan koulutuskeskukset

Vuonna 2019 alueellisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. ammatillisen koulutuksen rahoitus) oli 576 870 euroa (taulukko 23). Lähes koko summa, kaikkiaan 571 870 euroa, oli vapaan sivistystyön valtionosuutta.

Taulukko 23. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus (pl. amm. koulutuksen rahoitus) ja vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus sekä opiskelijapäivät vuonna 2019.

Alueelliset liikunnan koulutuskeskukset	Valtion kokonaisrahoitus (€)*	Suoriteperusteinen vs-vos (€)	Opiskelijapäivät (lkm)			
			OKM:n päätös	Toteutuneet		
			Vs-pv	Vs-pv	Muut	Yhteensä
Itä-Suomen liikuntaopisto	193 361	193 361	17 920	34 710	39 629	74 339
Norrvallda Idrottsinstitut	303 882	303 882	28 163	41 464	-	-
Virpiniemen liikuntaopisto	79 627	74 627	6 917	967	0	967
Yhteensä	576 870	571 870	53 000	77 141	39 629	116 770

Lähteet: Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta 2019; SALAMA

*Sis. suoritusperusteiset vapaan sivistystyön valtionosuudet sekä myönnetyt rakentamis- ja kehittämisavustukset. Vs-vos = vapaan sivistystyön valtionosuus, vs-pv = vapaan sivistystyön opiskelijapäivä, kehittämisavustukset = laatu- ja kehittämisavustukset, harkinnanvaraiset avustukset sekä avustukset opintoseteleihin.

Toisin kuin valtakunnallisissa koulutuskeskuksissa, alueellisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksien laskentaperusteena käytetään opiskelijapäivää. Opiskelijapäivään sisältyy yhden opiskelijan vähintään neljän tunnin mittainen päiväkohtainen opiskelujakso. Toteutuneita vapaan sivistystyön opiskelijapäiviä kertyi alueellisissa liikunnan koulutuskeskuksissa vuonna 2019 yhteensä 77 141 kappaletta (taulukko 24), mikä oli 24 944 opiskelijapäivää vähemmän kuin vuonna 2018.

Taulukko 24. Valtionosuus alueellisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin ja koulutuskeskusten opiskelijapäivät 2015–2019, indeksikorjattu JMHI 2015=100.

Vuosi	Suoriteperusteinen vapaan sivistystyön valtionosuus		Toteutuneet opiskelijapäivät (lkm)			Vs-pv/ yhteensä (%)
	€	Indeksikorjattu	Vs-pv	Muut	Yhteensä	
2015	571 870	569 011	86 033	13 906	99 939	86,1
2016	571 871	573 600	90 138	20 274	110 412	81,6
2017	571 870	581 216	93 217	15 543	108 760	85,7
2018	571 870	575 339	102 085	31 247*	133 332	54,0**
2019	571 870	571 870	77 141	39 629*	116 770	47,4**

Lähteet: Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta; Opetushallitus; SALAMA

Vs-pv = vapaan sivistystyön opiskelijapäivä

*Pl. Norvalla Idrottsinstitut'n tiedot.

**Laskettu ilman Norvalla Idrottsinstitut'n tietoja.

Opiskelijapäivän yksikköhinta määritetään vuosittain valtion talousarviossa olevan määrärahan rajoissa. Vuonna 2019 yksikköhinta säilyi edellisvuosien tasolla, 16,60 eurossa. Valtion talousarviossa määritellään myös alueellisten liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön opiskelijapäivien enimmäismäärä, joka oli vuoden 2019 osalta 53 000 opiskelijapäivää.

5.4 Liikunnan koulutuskeskusten harkinnanvaraiset valtionavustukset

Valtionosuuden lisäksi liikunnan koulutuskeskukset voivat saada harkinnanvaraista kehittämisavustusta, valtionavustusta liikuntapaikkarakentamiseen sekä laatu- ja kehittämishankkeisiin sekä opintoseteliavustusta.

Rakentamisavustuksia myönnetään liikuntapaikkojen ja vapaa-aikatiilojen rakentamiseen, peruskorjaukseen, hankkimiseen ja varustamiseen. Vuonna 2019 liikunnan koulutuskeskusten rakentamishankkeisiin myönnettiin yhteensä yli 2,4 miljoonaa euroa (taulukko 25), eikä tässä suhteessa tapahtunut suurta muutosta edellisvuosiin. Suurimmat avustukset kohdistuivat Kuortaneen urheiluopiston telinevoimisteluhallin rakentamiseen (1,1 milj. euroa) ja Liikuntakeskus Pajulahden jalkapallokenttien peruskorjauksiin (686 000 euroa).

Taulukko 25. Liikunnan koulutuskeskuksille myönnetty rakentamisavustukset 2015–2019 (€), indeksikorjattu RKI 2015=100.

Vuosi	Avustukset	Indeksikorjatut avustukset
2015	2 400 000	2 498 400
2016	2 400 000	2 485 970
2017	2 500 000	2 581 845
2018	2 500 000	2 524 248
2019	2 440 250	2 440 250

Lähde: SALAMA

Kehittämisasiavustuksia myönnettiin vuonna 2019 puolestaan 350 000 euron edestä (taulukko 26). Summa oli alhaisempi kuin aikaisempina vuosina.

Taulukko 26. Liikunnan koulutuskeskuksille myönnetty kehittäisasiavustukset* 2015–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100.

Vuosi	Avustukset	Indeksikorjatut avustukset
2015	1 020 000	1 014 900
2016	1 020 000	1 023 085
2017	400 000	406 537
2018	392 000	394 378
2019	350 000	350 000

Lähde: SALAMA

*Laatu- ja kehittäisasiavustukset, harkinnanvaraiset avustukset sekä avustukset opintoseteleihin.

5.5 Liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät

Liikunnan koulutuskeskusten järjestämä koulutus voidaan jaotella neljään ryhmään: vapaan sivistystyön koulutukseen, ammatilliseen peruskoulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä maksulliseen palvelutoimintaan. Näistä merkittävimmän osan muodostaa vapaan sivistystyön koulutus. Kaikkiaan valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijoina oli 276 496 opiskelijaa vuonna 2019 (taulukko 27). Alueellisissa liikunnan koulutuskeskuksissa opiskelijoita oli yhteensä 26 045 (taulukko 28).

Taulukko 27. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät koulutustehtävittäin vuonna 2019 (hlöä).

Liikunnan koulutuskeskukset	Vapaa sivistystyö	Ammatillinen peruskoulutus	Ammatillinen lisäkoulutus	Muu maksullinen palvelutoiminta	Yhteensä
Eerikkilän Urheiluopisto	27 330	0	190	20 517	48 037
Kisakallion Urheiluopisto	22 574	16 399	-	36 404	75 377
Kuortaneen Urheiluopisto	16 258	161	246	26 589	43 254
Lapin Urheiluopisto	5 845	207	69	0	6 121
Liikuntakeskus Pajulahti	21 640	158	75	552	22 425
Solvalla Idrottsinstitut	3 027	91*	-	0	3 118
Suomen Urheiluopisto	20 246	164	282	1 996	22 688
Tanhuvaaran Urheiluopisto	-	-	-	-	-
Urheiluopisto Kisakeskus	3 970	0	115**	1 923	6 008
Varalan Urheiluopisto	8 136	93	199	33 095	41 523
Vuokatin Urheiluopisto***	7 945	0	0	0	7 945
Yhteensä	136 971	17 273	1 176	121 076	276 496
Osuus, %	49,5	6,2	0,4	43,8	100,0

Lähde: Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta 2019

*Ammatillinen koulutus yht.

**Sis. 27 Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinnon (LAT) suorittajaa.

***Huom. Vuokatin urheiluopiston ammatillisen koulutuksen järjestämislupa siirtyi Kajaanin kaupungille 1.1.2019 ja lisäksi muusta maksullisesta palvelutoiminnasta on vuodesta 2018 lähtien vastannut Vuokatti Sport Resort Oy, ei Vuokatin Säätiö sr.

Taulukko 28. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärät koulutustehtävittäin vuonna 2019 (hlöä).

Liikunnan koulutuskeskus	Vapaa sivistystyö	Ammatillinen peruskoulutus	Ammatillinen lisäkoulutus	Muu maksullinen palvelutoiminta	Yhteensä
Itä-Suomen Liikuntaopisto	13 440*	0	275	540	14 255
Norralla Idrottsinstitut	11 643	0	0	0	11 643
Virpiniemen Liikuntaopisto	147	0	0	0	147
Yhteensä	25 230	0	275	540	26 045
Osuus, %	96,9	0,0	1,1	2,1	100,00

Lähde: Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten ilmoitukset toteutuneesta opetuksesta 2019

*Opiston ilmoittama arvio.

5.6 Muu liikunta-alan koulutustoiminta

Suomen Urheiluilmailuopisto on ilmailun harrastajien opisto, joka toimii Räyskälän ilmailukeskuksessa Lopen kunnassa. Opiston päätoimintoina ovat eri lajitaitoja ja osaamista kehittävät kurssit sekä ilmailulajien opettajakurssit. Opisto järjestää kursseja ja tapahtumia ympäri Suomea sekä tarvittaessa myös Euroopassa. Aiemmin opisto sai harkinnanvaraista yleisavustusta omalta momentiltaan, kunnes avustus siirtyi vuonna 2016 osaksi Suomen Ilmailuliiton yleisavustusta, joka oli 403 000 euroa vuonna 2019. Ministeriö tukee myös Suomen Urheilumuseosäätiön toimintaa. Vuonna 2019 Urheilumuseosäätiölle myönnettyjen yleis- ja erityisavustusten kokonaismäärä oli 637 000 euroa. Summasta 400 000 euroa oli yleisavustusta.

Lähteitä

Asetus vapaasta sivistystyöstä 6.11.1998/805.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705.

Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632.

Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. Saatavilla: <https://vos.oph.fi/rap/>.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.

Valtionavustuslaki 27.7.2001/688.

Valtiovarainministeriö. Valtion talousarvioesitykset. Saatavilla: <http://budjetti.vm.fi>.

6 Liikunnan kansalaistoiminta

Suomalainen liikunta perustuu merkittävässä määrin vapaaehtoiseen järjestö- ja kansalaistoimintaan. Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimuksen (2017) mukaan 25,8 prosenttia yli 20-vuotiaista osallistuu aktiivisesti vähintään kerran viikossa jonkin järjestön, yhdistyksen tai harrastusryhmän toimintaan.

Kokonaisuudessaan seurojen ja järjestöjen organisoimaan liikuntatoimintaan osallistuu yli miljoona suomalaista lasta, nuorta, aikuista ja ikääntyvää ihmistä. Vaikka tiedot kansalaistoiminnassa mukana olevien kansalaisten ja urheiluseurojen määristä ovat osin puutteellisia, voidaan liikunnan kansalaistoiminta silti todeta Suomen suurimmaksi kansanliikkeeksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa osan liikuntaa edistävien järjestöjen menoista myöntämällä niille vuosittain harkinnanvaraisia valtionavustuksia, joiden myöntämisestä säädetään liikuntalain (390/2015) 10 §:ssä. Jotta valtionavustusta voi saada, sen käyttötarkoituksen on oltava yhteiskunnallisesti hyväksyttävää. Tarve tulee osoittaa hankkeen tai toiminnan laatuun, laajuuteen ja muihin saatuihin tukiin nähden. Liikuntalain määritelmään liikuntaa edistävistä järjestöistä kuuluvat valtakunnalliset ja alueelliset liikuntajärjestöt. Yleisavustusten lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää järjestöille erityisavustuksia erilaisiin kehittämishankkeisiin.

Liikuntaa edistävät järjestöt järjestävät koulutus-, valmennus- ja kilpailutoimintaa jäsenyhdistyksilleen sekä paikallisille seuroille, mutta eivät voi ilman opetus- ja kulttuuriministeriön lupaa jakaa saamaansa valtionavustusta edelleen.

Vuoden 2019 valtionavustuksia myönnettäessä otettiin huomioon liikuntaa edistävien järjestöjen toiminnan laajuus, laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä avustuksen tarve. Avustuksen määrää harkittaessa huomioitiin myös Suomea sitovien kansainvälisten säännösten noudattaminen. Arvioinnin painopiste oli erityisesti lajiliittojen antidopingohjelmien arvioinnissa. Lisäksi arviointikriteereinä oli paikallisen toiminnan tukeminen, kuten koulutuksen järjestäminen. Lajiliittojen ja muiden kansainvälistä kilpailutoimintaa järjestävien järjestöjen huippu-urheilutoiminnan osalta arvioitiin valmentajakoulutuksen määrää suhteessa järjestön kilpailutoiminnan laajuuteen sekä lajin kansainvälistä menestystä

suhteessa kilpailutoimintaan osallistuvien maiden määrään. Liikuntaa edistäville järjestöiltä myös edellytettiin omaa toimintaansa koskevaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa.

6.1 Liikuntajärjestöille myönnetyt valtionavustukset

Vuonna 2019 liikuntajärjestöille myönnettiin yleisinä toiminta-avustuksina yhteensä noin 42,3 miljoonaa euroa. Vuoteen 2018 verrattuna yleisavustusten kokonaismäärä kasvoi 558 000 euroa.

Yleisten toiminta-avustusten lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää liikuntajärjestöille vuosittain erityisavustuksia erilaisiin liikuntaa edistäviin tarkoituksiin. Tyypillisesti nämä erityisavustusten kohteet ovat hankemuotoisia. Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi liikuntajärjestöille kaikkiaan lähes 9,3 miljoonaa euroa erityisavustuksia. Valtaosa erityisavustuksista, noin 6,4 miljoonaa euroa, myönnettiin Suomen Olympiakomitealle. Tästä 6,4 miljoonan euron erityisavustuksesta kuusi miljoonaa kohdennettiin huippu-urheiluyksikölle edelleen jaettavaksi. Huippu-urheilun avustuksia tarkastellaan myös luvussa 9.

Erityisavustuksia myönnetään erilaisten hankkeiden ja ohjelmien ohella esimerkiksi kilpailujen ja tapahtumien järjestämiseen, julkaisujen ja historiikkien kirjoittamiseen sekä kansainväliseen yhteistyöhön, konferenssiin ja kokouksiin. Niitä voidaan myöntää myös muille kuin valtakunnallisille tai alueellisille liikuntajärjestöille. Erityisavustuksia myönnetään tilijaottelun eri momenteilta sen mukaan, mihin osa-alueeseen hanke kuuluu. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi osoitetusta määrärahasta on jaettu erityisavustuksia liikuntajärjestöjen erilaisille yksittäisille hankkeille. Koska erityisavustuksia myönnetään vaihtelevasti budjetin eri momenteilta, ne esiintyvät myös monissa muissa tämän kirjan luvuissa.

Vuonna 2019 valtionavustusta myönnettiin yhteensä 123 liikuntajärjestölle, joista valtakunnallisia urheilun lajiliittoja oli 72, soveltavaa liikuntaa edistäviä järjestöjä 10, koulu- ja opiskelijajärjestöjä 3, valtakunnallisia palvelujärjestöjä 5, liikunnan aluejärjestöjä 15 ja muita liikuntajärjestöjä 18 kappaletta (taulukko 29). Avustettavien lajiliittojen määrä kasvoi edellisvuodesta kahdella. Muita avustettavia liikuntajärjestöjä oli vastaavasti kaksi vähemmän kuin vuonna 2018.

Taulukko 29. Valtionavustusta saaneet liikuntajärjestöt järjestöryhmittäin 2015–2019 (lkm).

Järjestöryhmä	2015	2016	2017	2018	2019
LIIKUNTAA EDISTÄVÄT JÄRJESTÖT	102	99	106	103	103
Lajiliitot	70	65	70	70	72
Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt	10	10	10	10	10
Koululais- ja opiskelijajärjestöt	4	3	3	3	3
Muut liikuntajärjestöt	18	21	23	20	18
LIIKUNNAN PALVELUJÄRJESTÖT	21	21	20	20	20
Valtakunnalliset palvelujärjestöt	6	6	5	5	5
Liikunnan aluejärjestöt	15	15	15	15	15
YHTEENSÄ	123	120	126	123	123

Lähde: SALAMA

Lajiliittojen saamat valtionavustukset (ml. erityisavustukset) olivat vuonna 2019 yhteensä noin 24,8 miljoonaa euroa (taulukko 30). Summa oli 603 300 euroa suurempi kuin vuonna 2018. Erot selittyvät pitkälti vuosittain vaihtelevilla erityisavustuksilla. Yleisavustusten taso sen sijaan vaihtelee harvemmin.

Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt saivat valtionavustuksina (ml. erityisavustukset) hieman päälle miljoona euroa, koululais- ja opiskelijajärjestöt 967 000 euroa, valtakunnalliset palvelujärjestöt noin 16,7 miljoonaa euroa, liikunnan aluejärjestöt noin 4,8 miljoonaa euroa ja muut liikuntajärjestöt noin 3,3 miljoonaa euroa (taulukot 31–35). Koululais- ja opiskelijajärjestöjen sekä liikunnan aluejärjestöjen osalta myönnettyjen avustusten kokonaismäärä oli vuonna 2019 korkeampi kuin vuotta aiemmin. Muut liikuntajärjestöt -kategoriassa on yksi uusi avunsaaja, mutta samanaikaisesti kolme vuonna 2018 avustusta saanutta järjestöä tippui avunsaajien joukosta vuoteen 2019 tultaessa.

Taulukko 30. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton.**Liikuntajärjestöt: Lajiliitot.**

Lajiliitot	2018	2019
1 AKK-Motorsport ry	275 000	260 000
2 Pyöräliitto ry	10 000	10 000
3 Sukeltajaliitto ry	175 000	175 000
4 Suomen Agilityliitto ry	100 000	120 000
5 Suomen Aikidoliitto ry	55 000	55 000
6 Suomen Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto ry	183 000	160 000
7 Suomen Ampumahiihtoliitto ry	90 000	275 000
8 Suomen Ampumaurheiluliitto ry	757 000	880 000
9 Suomen Biljardiliitto ry	85 000	105 000
10 Suomen Brasilialaisen Jujutsun Liitto ry	0	10 000
11 Suomen Bridgeliitto ry	0	10 000
12 Suomen Cheerleadingliitto ry	144 000	119 000
13 Suomen Curlingliitto ry	150 000	100 000
14 Suomen Dartsliitto ry	27 000	27 000
15 IFBB Finland ry (Suomen Fitnessurheilu ry)	15 000	15 000
16 Suomen Frisbeegolfliitto ry	60 000	60 000
17 Suomen Golfliitto ry	560 000	560 000
18 Suomen Hiihtoliitto ry	1 140 000	1 232 000
19 Suomen Hockeyliitto ry	36 000	31 000
20 Suomen Ilmailuliitto ry	388 000	403 000
21 Suomen ITF Taekwon-Do ry	20 000	20 000
22 Suomen Jousiampujain Liitto ry	97 000	97 000
23 Suomen Judoliitto ry	330 000	330 000
24 Suomen Jääkiekkoliitto ry	1 550 000	1 710 000
25 Suomen Jääpalloliitto ry	140 000	140 000
26 Suomen Karateliitto ry	252 000	268 000
27 Suomen Kaukalopallo- ja Ringeteliitto ry	290 000	290 000
28 Suomen Keilailuliitto ry	270 000	258 000
29 Suomen Kendoseurojen Keskusliitto ry	12 000	10 000
30 Suomen Kiipeilyliitto ry	125 000	102 000
31 Suomen Koripalloliitto ry	965 000	978 000
32 Suomen Krikettiliitto ry	45 000	51 000
33 Suomen Kyykkäliitto ry	7 000	10 000
34 Suomen Käsipalloliitto ry	276 000	290 000
35 Suomen Lentopalloliitto ry	1 010 000	977 300
36 Suomen Liitokiekkoliitto ry	30 000	30 000
37 Suomen Luisteluliitto ry	346 000	306 000
38 Suomen Lumilautaliitto ry	290 000	303 500
39 Suomen Melonta- ja Soutuliitto ry	425 000	432 000
40 Suomen Miekkailu- ja 5-otteluliittoliitto ry	160 000	170 000
41 Suomen Moottorikelkkailijat Yhdistys ry	10 000	10 000
42 Suomen Moottoriliitto ry	180 000	188 000
43 Suomen Muay Thai-Liitto ry	8 000	10 000
44 Suomen Nyrkkeilyliitto ry	200 000	208 000
45 Suomen Painiliitto ry	335 000	394 000

Lajiliitot	2018	2019
46 Suomen Painonnostoliitto ry	215 000	238 000
47 Suomen Palloliitto ry	2 225 000	2 127 000
48 Suomen Pesäpalloliitto ry	605 000	605 000
49 Suomen Pétanque-Liitto SP-L ry	25 000	25 000
50 Suomen Potkunyrkkeilyliitto ry	35 000	35 000
51 Suomen Purjehdus ja Veneily ry	594 000	594 000
52 Suomen Pyöräily ry	175 000	175 000
53 Suomen Pöytätenniliitto ry	130 000	160 000
54 Suomen Ratsastajainliitto ry	795 000	805 000
55 Suomen Rugbyliitto ry	20 000	20 000
56 Suomen Salibandyliitto ry	1 220 000	1 350 000
57 Suomen Shakkiliitto ry	70 000	55 000
58 Suomen Squashliitto ry	160 000	160 000
59 Suomen Sulkapalloliitto ry	335 000	353 000
60 Suomen Suunnistusliitto ry	885 000	875 000
61 Suomen Taekwondoliitto ry	176 000	176 000
62 Suomen Taitoluisteluliitto ry	465 000	375 000
63 Suomen Tanssieurheiluliitto ry	358 000	345 000
64 Suomen Tennisliitto ry	360 000	369 500
65 Suomen Tikkaurheiluliitto STURL ry	20 000	20 000
66 Suomen Triathlonliitto ry	47 000	47 000
67 Suomen Uimaliitto ry	796 000	780 000
68 Suomen Urheiluliitto ry	1 050 000	1 050 000
69 Suomen Valjakkourheilijoiden Liitto ry	25 000	4 000
70 Suomen Vesihiihtourheilu ry	6 000	10 000
71 Suomen Voimastoliitto ry	65 000	55 000
72 Suomen Voimisteluliitto Svoli ry	1 760 000	1 845 000
Yhteensä	24 240 000	24 843 300

Lähde: SALAMA

Taulukko 31. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton.

Liikuntajärjestöt: Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt.

	2018	2019
1 Epilepsialiitto ry	12 000	12 000
2 Hengityслиitto Heli ry	80 000	57 000
3 Mielenterveyden Keskusliitto ry	70 000	73 000
4 Neuroliitto ry	43 000	43 000
5 Soveltava Liikunta SoveLi ry	284 000	302 000
6 Suomen CP-liitto ry	45 000	45 000
7 Suomen Kuurojen Urheiluliitto ry	425 000	355 000
8 Suomen Parkinsonliitto ry	16 000	16 000
9 Suomen Reumaliitto ry	41 000	51 000
10 Suomen Sydänliitto ry	81 350	47 000
Yhteensä	1 097 350	1 001 000

Lähde: SALAMA

Taulukko 32. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton.
Liikuntajärjestöt: Koululais- ja opiskelijajärjestöt.

Koululais- ja opiskelijajärjestöt		2018	2019
1	Koululiikuntaliitto ry	336 000	416 000
2	Opiskelijoiden Liikuntaliitto ry	350 000	335 000
3	Suomen ammat. koul. kultt.- ja urheiluliitto SAKU ry	217 750	216 000
Yhteensä		903 750	967 000

Lähde: SALAMA

Taulukko 33. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton.
Liikuntajärjestöt: Muut liikuntajärjestöt.

Muut liikuntajärjestöt		2015	2016
1	Barents Urheilu ry (ent. Kalottieurheilu ry)	61 000	61 000
2	Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry	92 000	92 000
3	Reserviläisurheiluliitto ry	50 000	50 000
4	Suomen Aikuisurheiluliitto ry	75 000	75 000
5	Suomen Erotuomarien Liitto ry	23 000	0
6	Suomen Latu ry	840 000	806 500
7	Suomen Liikunnan Ammattilaiset ry	152 000	152 000
8	Suomen Metsästäjälliitto ry	10 000	0
9	Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto FIMU ry	227 000	122 000
10	Suomen NMKY:n Urheiluliitto ry	80 000	80 000
11	Suomen Sotilasurheiluliitto ry	60 000	60 000
12	Suomen Urheilufysioterapeutit ry	24 000	44 000
13	Suomen Urheilulääkäriyhdistys ry	12 000	0
14	Suomen Urheilumanagerit ry	10 000	10 000
15	Suomen Valmentajat ry	264 000	164 000
16	Suomen Vapaaotteluliitto ry	0	16 000
17	Suomen Työväen Urheiluliitto ry	1 640 000	1 410 000
18	Työväen Retkeilyliitto ry	18 000	18 000
19	Urheiluopistojen Yhdistys ry	115 000	40 000
20	Urheilutoimittajain liitto ry	15 000	25 000
21	WAU ry	50 000	50 000
Yhteensä		3 818 000	3 275 500

Lähde: SALAMA

Taulukko 34. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton. Liikunnan palvelujärjestöt: Valtakunnalliset palvelujärjestöt.

Valtakunnalliset palvelujärjestöt		2018	2019
1	Finlands Svenska Idrott CIF rf	984 800	970 000
2	Suomen Olympiakomitea	13 210 500	12 997 000
3	Suomen Paralympiakomitea	338 000	363 000
4	Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry	535 000	535 000
5	Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU ry	1 690 800	1 815 000
Yhteensä		16 759 100	16 680 000

Lähde: SALAMA

Taulukko 35. Liikuntajärjestöjen valtionavustukset järjestöittäin 2018–2019 (€), indeksikorjaamaton. Liikunnan palvelujärjestöt: Liikunnan aluejärjestöt.

Liikunnan aluejärjestöt		2018	2019
1	Etelä-Karjalan Liikunta ja Urheilu ry	186 000	187 500
2	Etelä-Savon Liikunta ry	221 000	217 500
3	Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry	463 500	465 000
4	Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	829 500	871 000
5	Kainuun Liikunta ry	219 000	295 500
6	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry	185 000	186 500
7	Keski-Suomen Liikunta ry	210 000	211 500
8	Kymenlaakson Liikunta ry	179 000	180 500
9	Lapin Liikunta ry	167 000	180 500
10	Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry	755 000	800 000
11	Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry	339 000	317 000
12	Pohjois-Karjalan Liikunta ry	208 000	209 500
13	Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry	227 000	228 500
14	Pohjois-Savon Liikunta ry	221 000	221 000
15	Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	202 000	203 500
Yhteensä		4 612 000	4 775 000

Lähde: SALAMA

6.2 Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset

Liikuntajärjestöjen saamien yleis- ja erityisavustusten osuus järjestöjen varsinaisen toiminnan menoista oli noin 28,8 prosenttia (taulukko 42). Suhdeluku vaihteli huomattavasti järjestöryhmien ja yksittäisten järjestöjen välillä (taulukot 36–41). Järjestöjen enemmistön eli lajiliittojen saamat yleis- ja erityisavustukset vastasivat 20,9 prosenttia liittojen varsinaisten toiminnan kuluista vuonna 2019. Joidenkin järjestöjen osalta tiedot tilinpäätöksessä

esitettävistä varsinaisen toiminnan kuluista puuttuvat tai tilikausi on ollut muu kuin 1.1.2019–31.12.2019. Näitä järjestöjä ei ole huomioitu laskettaessa valtionavustusten osuutta järjestöjen varsinaisen toiminnan kuluista.

Liikuntalain (390/2015) mukaan valtionavustukseen hyväksyttävänä toimintamenoina ei pidetä liiketoiminnasta aiheutuneita menoja. Opetus- ja kulttuuriministeriön käytännön mukaan valtionavun ulkopuolelle jäävät myös välitystoiminnasta, varainhankinnasta, sijoitustoiminnasta, järjestön työntekijälle rahapalkan lisäksi antamista työsuhde-eduista, tietyistä palkkausmenoista, lainojen lyhennyksistä ja koroista, vuokratuloista, poistoista ja varauksista sekä keskinäisistä avustuksista aiheutuvat menot. Kilpailujen järjestämisestä ja julkaisutoiminnasta aiheutuvat menot on mahdollista hyväksyttää tappiota lukuun ottamatta valtionavustusta haettaessa. Järjestön toiselle myymistä tavaroista tai hallinto- ja tietohallintopalveluista saaduilla tuloilla katettuja menoja pidetään myös valtionavustukseen hyväksyttävänä toimintamenoina ja ne on mahdollista hyväksyttää valtionavustusta haettaessa. Hyväksyttäviin menoihin ei lasketa erikseen määriteltyjä irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenoja. Taulukoissa 36–42 esitetyistä järjestöjen varsinaisen toiminnan kuluista ei ole vähennetty edellä listattuja hyväksyttävien kulujen ulkopuolisia kuluja. Taulukot on koottu liikuntajärjestöjen omien selvitysten (toimintakertomusten ja tilinpäätöstietojen) perusteella. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustus soveltavaa liikuntaa edistäville kansanterveysjärjestöille (taulukko 37) kohdistuu vain kyseisten järjestöjen liikuntatoimintaan.

Taulukko 36. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019.

Liikuntajärjestöt: Lajiliitot.

Lajiliitot	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1 AKK-Motorsport ry	-	260 000	0	260 000	-
2 Pyöräliitto ry	-	10 000	0	10 000	-
3 Sukeltajaliitto ry	597 082	175 000	0	175 000	29,3 %
4 Suomen Agilityliitto ry	811 414	90 000	30 000	120 000	14,8 %
5 Suomen Aikidoliitto ry	127 977	55 000	0	55 000	43,0 %
6 Suomen Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto ry	-	160 000	0	160 000	-
7 Suomen Ampumahiihtoliitto ry	1 340 826	240 000	35 000	275 000	20,5 %
8 Suomen Ampumaurheiluliitto ry	3 065 111	728 000	152 000	880 000	28,7 %
9 Suomen Biljardiliitto ry	353 357	80 000	25 000	105 000	29,7 %
10 Suomen Brasilialaisen Jujutsun Liitto ry	-	10 000	0	10 000	-
11 Suomen Bridgeliitto ry	204 723	10 000	0	10 000	4,9 %
12 Suomen Cheerleadingliitto ry	1 523 218	119 000	0	119 000	7,8 %

Lajiliitot	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis-avustus (€)	OKM:n erityis-avustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
13 Suomen Curlingliitto ry	188 245	100 000	0	100 000	53,1 %
14 Suomen Dartsliitto ry	182 853	27 000	0	27 000	14,8 %
15 Suomen Fitnessurheilu ry	-	15 000	0	15 000	-
16 Suomen Frisbeegolfliitto ry	236 140	60 000	0	60 000	25,4 %
17 Suomen Golfliitto ry	4 910 808	510 000	50 000	560 000	11,4 %
18 Suomen Hiihtoliitto ry	6 182 779	1 092 000	140 000	1 232 000	19,9 %
19 Suomen Hockeyliitto ry	79 996	31 000	0	31 000	38,8 %
20 Suomen Ilmailuliitto ry	1 320 044	403 000	0	403 000	30,5 %
21 Suomen ITF Taekwon-Do ry	-	20 000	0	20 000	-
22 Suomen Jousiampujan Liitto ry	350 485	97 000	0	97 000	27,7 %
23 Suomen Judoliitto ry	1 038 987	330 000	0	330 000	31,8 %
24 Suomen Jääkiekkoliitto ry*	27 929 670	1 545 000	165 000	1 710 000	6,1 %
25 Suomen Jääpalloliitto ry	421 799	140 000	0	140 000	33,2 %
26 Suomen Karateliitto ry	634 464	263 000	5 000	268 000	42,2 %
27 Suomen Kaukalopallo- ja Ringeteliitto ry	854 345	290 000	0	290 000	33,9 %
28 Suomen Keilailuliitto ry	918 792	258 000	0	258 000	28,1 %
29 Suomen Kendoseurojen Keskusliitto ry	-	10 000	0	10 000	-
30 Suomen Kiipeilyliitto ry	393 411	77 000	25 000	102 000	25,9 %
31 Suomen Koripalloliitto ry**	8 958 744	965 000	13 000	978 000	10,9 %
32 Suomen Krikettiliitto ry	250 434	45 000	6 000	51 000	20,4 %
33 Suomen Kyykkäiliitto ry	12 580	10 000	0	10 000	79,5 %
34 Suomen Käsipalloliitto ry	1 557 724	290 000	0	290 000	18,6 %
35 Suomen Lentopalloliitto ry	6 113 257	960 000	17 300	977 300	16,0 %
36 Suomen Liitokiekkoliitto ry	182 895	30 000	0	30 000	16,4 %
37 Suomen Luisteluliitto ry	1 023 523	296 000	10 000	306 000	29,9 %
38 Suomen Lumilautaliitto ry***	784 625	196 000	107 500	303 500	38,7 %
39 Suomen Melonta- ja Soutuliitto ry	839 142	425 000	7 000	432 000	51,5 %
40 Suomen Miekkaile- ja 5-otteliittoliitto ry	442 874	170 000	0	170 000	38,4 %
41 Suomen Moottorikelkkailijat Yhdistys ry	-	10 000	0	10 000	-
42 Suomen Moottoriliitto ry	921 788	188 000	0	188 000	20,4 %
43 Suomen Muay Thai-Liitto ry	-	10 000	0	10 000	-
44 Suomen Nyrkkeilyliitto ry	478 853	208 000	0	208 000	43,4 %
45 Suomen Painiliitto ry	1 033 200	349 000	45 000	394 000	38,1 %
46 Suomen Painonnostoliitto ry	480 151	208 000	30 000	238 000	49,6 %
47 Suomen Palloliitto ry	20 230 090	2 105 000	22 000	2 127 000	10,5 %
48 Suomen Pesäpalloliitto ry	2 826 172	605 000	0	605 000	21,4 %
49 Suomen Pétanque-Liitto SP-L ry	94 750	25 000	0	25 000	26,4 %
50 Suomen Potkunyrkkeilyliitto ry	60 148	35 000	0	35 000	58,2 %
51 Suomen Purjehdus ja Veneily ry	1 974 175	594 000	0	594 000	30,1 %
52 Suomen Pyöräily ry	233 004	175 000	0	175 000	75,1 %
53 Suomen Pöytätennisliitto ry	582 175	130 000	30 000	160 000	27,5 %
54 Suomen Ratsastajainliitto ry	3 561 120	715 000	90 000	805 000	22,6 %
55 Suomen Rugbyliitto ry	-	20 000	0	20 000	-
56 Suomen Salibandyliitto ry	9 856 786	1 175 000	175 000	1 350 000	13,7 %
57 Suomen Shakkiliitto ry	261 211	55 000	0	55 000	21,1 %
58 Suomen Squashliitto ry	259 054	160 000	0	160 000	61,8 %

Lajiliitot	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleis-avustus (€)	OKM:n erityis-avustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
59 Suomen Sulkapalloliitto ry	816 848	333 000	20 000	353 000	43,2 %
60 Suomen Suunnistusliitto ry	2 215 371	855 000	20 000	875 000	39,5 %
61 Suomen Taekwondoliitto ry	510 347	176 000	0	176 000	34,5 %
62 Suomen Taitoluisteluliitto ry	3 606 624	375 000	0	375 000	10,4 %
63 Suomen Tanssieurheiluliitto ry	532 489	345 000	0	345 000	64,8 %
64 Suomen Tennisliitto ry	1 955 361	322 000	47 500	369 500	18,9 %
65 Suomen Tikkaurheiluliitto STURL ry	42 487	20 000	0	20 000	47,1 %
66 Suomen Triathlonliitto ry	230 135	47 000	0	47 000	20,4 %
67 Suomen Uimaliitto ry	2 552 025	780 000	0	780 000	30,6 %
68 Suomen Urheiluliitto ry	4 763 964	1 050 000	0	1 050 000	22,0 %
69 Suomen Valjakkourheilijoiden Liitto ry	-	0	4 000	4 000	-
70 Suomen Vesihiihtourheilu ry	30 286	10 000	0	10 000	33,0 %
71 Suomen Voimastoliitto ry	267 171	55 000	0	55 000	20,6 %
72 Suomen Voimisteluliitto Svoli ry	5 731 501	1 700 000	145 000	1 845 000	32,2 %
Yhteensä	139 939 610	23 427 000	1 416 300	24 843 300	20,9 %****

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2019; SALAMA

*Tilikausi 1.1.2018–30.6.2019

**Tilikausi 1.1.2018–30.6.2019

***Tilikausi 1.6.2018–31.5.2019

****Laskettu niiden järjestöjen osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla tietoa ja joiden tilikausi oli 1.1.2019–31.12.2019.

Taulukko 37. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019.

Liikuntajärjestöt: Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt.

Soveltavaa liikuntaa edistävät järjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityis-avustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1 Epilepsialiitto ry	1 681 254	12 000	0	12 000	0,7 %
2 Hengitysliitto Heli ry	3 575 367	57 000	0	57 000	1,6 %
3 Mielenterveyden Keskusliitto ry	3 754 833	64 000	9 000	73 000	1,9 %
4 Neuroliitto ry	1 714 792	43 000	0	43 000	2,5 %
5 Soveltava Liikunta SoveLi ry	287 244	215 000	87 000	302 000	105,1 %
6 Suomen CP-liitto ry	3 978 912	45 000	0	45 000	1,1 %
7 Suomen Kuurojen Urheiluliitto ry	457 369	355 000	0	355 000	77,6 %
8 Suomen Parkinsonliitto ry	1 085 195	16 000	0	16 000	1,5 %
9 Suomen Reumaliitto ry	2 399 214	41 000	10 000	51 000	2,1 %
10 Suomen Sydänliitto ry	4 620 181	47 000	0	47 000	1,0 %
Yhteensä	23 554 361	895 000	106 000	1 001 000	4,2 %

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2019; SALAMA

Taulukko 38. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019.
Liikuntajärjestöt: Koululais- ja opiskelijajärjestöt.

Koululais- ja opiskelijajärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1 Koululiikuntaliitto ry	655 166	316 000	100 000	416 000	63,5 %
2 Opiskelijoiden Liikuntaliitto ry	-	320 000	15 000	335 000	-
3 Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto ry*	728 524	184 000	32 000	216 000	29,6 %
Yhteensä	1 383 690	820 000	147 000	967 000	..**

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2019; SALAMA

*Tilikausi 1.8.2018–31.7.2019

**Ei mielekästä laskea, sillä Opiskelijoiden Liikuntaliiton varsinaisen toiminnan kulut eivät ole tiedossa ja Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliiton tilikausi on muu kuin 1.1.2019–31.12.2019.

Taulukko 39. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019.
Liikuntajärjestöt: Muut liikuntajärjestöt.

Muut liikuntajärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1 Barents Urheilu ry (ent. Kalottieurheilu ry)	62 968	40 000	21 000	61 000	96,9 %
2 Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry	260 979	92 000	0	92 000	35,3 %
3 Reserviläisurheiluliitto ry*	113 493	50 000	0	50 000	44,1 %
4 Suomen Aikuisurheiluliitto ry	225 512	75 000	0	75 000	33,3 %
5 Suomen Latu ry	2 589 981	790 000	16 500	806 500	31,1 %
6 Suomen Liikunnan Ammatilliset ry	296 589	152 000	0	152 000	51,2 %
7 Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto FIMU ry	-	77 000	45 000	122 000	-
8 Suomen NMKY:n Urheiluliitto ry	394 349	80 000	0	80 000	20,3 %
9 Suomen Sotilasurheiluliitto ry	182 292	60 000	0	60 000	32,9 %
10 Suomen Urheilufysioterapeutit ry	-	24 000	20 000	44 000	-
11 Suomen Urheilumanagerit ry	-	10 000	0	10 000	-
12 Suomen Valmentajat ry	499 429	164 000	0	164 000	32,8 %
13 Suomen Vapaaotteluliitto ry	-	16 000	0	16 000	-
14 Suomen Työväen Urheiluliitto TUL ry	2 136 431	1 410 000	0	1 410 000	66,0 %
15 Työväen Retkeilyliitto ry	-	18 000	0	18 000	-
16 Urheiluopistojen Yhdistys ry	129 844	40 000	0	40 000	30,8 %
17 Urheilutoimittajain liitto ry	68 013	15 000	10 000	25 000	36,8 %
18 WAU ry	-	50 000	0	50 000	-
Yhteensä	6 959 882	3 163 000	112 500	3 275 500	43,3 %**

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2019; SALAMA

*Ei koko tilikauden varsinaisen toiminnan menot, vaan 1/2019-8/2019 toteutuma

**Laskettu niiden järjestöjen osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla olevaa tietoa ja joiden tilikausi oli 1.1.2019-31.12.2019.

Taulukko 40. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019.**Liikunnan palvelujärjestöt: Valtakunnalliset palvelujärjestöt.**

	Valtakunnalliset palvelujärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1	Finlands Svenska Idrott rf	1 668 141	940 000	30 000	970 000	58,1 %
2	Suomen Olympiakomitea ry*	10 531 288	6 590 000	6 407 000	12 997 000	123,4 %
3	Suomen Paralympiakomitea ry	949 961	338 000	25 000	363 000	38,2 %
4	Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry	1 020 482	535 000	0	535 000	52,4 %
5	Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU ry	2 776 155	1 645 000	170 000	1 815 000	65,4 %
	Yhteensä	16 946 027	10 048 000	6 632 000	16 680 000	98,4 %

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2019; SALAMA

*Erityisavustukset sis. 6 milj. €:n avustuspotin Olympiakomitean huippu-urheiluyksikön edelleen jaettavaksi.

Taulukko 41. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset järjestöittäin vuonna 2019.**Liikunnan palvelujärjestöt: Liikunnan aluejärjestöt.**

	Liikunnan aluejärjestöt	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)
1	Etelä-Karjalan Liikunta ja Urheilu ry	472 206	172 500	15 000	187 500	39,7 %
2	Etelä-Savon Liikunta ry	1 109 657	207 500	10 000	217 500	19,6 %
3	Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry	773 842	465 000	0	465 000	60,1 %
4	Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	2 418 562	388 000	483 000	871 000	36,0 %
5	Kainuun Liikunta ry	779 844	210 500	85 000	295 500	37,9 %
6	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry	565 788	171 500	15 000	186 500	33,0 %
7	Keski-Suomen Liikunta ry	561 036	211 500	0	211 500	37,7 %
8	Kymenlaakson Liikunta ry	565 479	160 500	20 000	180 500	31,9 %
9	Lapin Liikunta ry	379 395	168 500	12 000	180 500	47,6 %
10	Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry	1 756 489	580 000	220 000	800 000	45,5 %
11	Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry	987 418	317 000	0	317 000	32,1 %
12	Pohjois-Karjalan Liikunta ry	1 110 545	209 500	0	209 500	18,9 %
13	Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry	667 541	228 500	0	228 500	34,2 %
14	Pohjois-Savon Liikunta ry	642 503	221 000	0	221 000	34,4 %
15	Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	877 540	203 500	0	203 500	23,2 %
	Yhteensä	13 667 845	3 915 000	860 000	4 775 000	34,9 %

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2019; SALAMA

Taulukko 42. Liikuntajärjestöjen toimintamenot ja valtionavustukset yhteensä vuonna 2019.

Järjestöryhmä	Varsinaisen toiminnan kulut (€)	Myönnetty yleisavustus (€)	OKM:n erityisavustukset (€)	OKM:n avustukset yhteensä (€)	OKM:n avustusten osuus varsinaisen toiminnan kuluista (%)*
Varsinaiset liikuntajärjestöt	171 837 542	28 305 000	1 781 800	30 086 800	19,3 %*
Liikunnan palvelujärjestöt	30 613 871	13 963 000	7 492 000	21 455 000	70,1 %
Liikuntajärjestöt yhteensä	202 451 413	42 268 000	9 273 800	51 541 800	28,8 %**

Lähteet: Järjestöjen toimintakertomukset ja tilinpäätökset 2019; SALAMA

*Laskettu niiden järjestöjen (80/103 varsinaista liikuntajärjestöä) osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla olevaa tietoa ja joiden tilikausi oli 1.1.2019–31.12.2019.

**Laskettu niiden järjestöjen (100/123) osalta, joiden varsinaisen toiminnan kuluista oli saatavilla olevaa tietoa ja joiden tilikausi oli 1.1.2019–31.12.2019.

6.3 Liikunta- ja urheiluseuroille myönnetty

Liikuntalain mukaan kuntien tulee tukea paikallisten seurojen toimintaa. Ne voivat käyttää tähän tarkoitukseen kuntien liikuntatoimintaan osoitettuja valtionosuuksia, joita on tarkasteltu edellä luvussa 3. Vuodesta 1999 lähtien myös opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt rahapeliteoiminnan tuotoista erityisavustuksina tukea liikunta- ja urheiluseuroille. Aluksi tuki kanavoitiin paikallistasolle liikuntajärjestöjen kautta. Vuodesta 2013 lähtien tuki on myönnetty suoraan opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Kokonaisuutena tukea on myönnetty 21 vuoden aikana yli 45 miljoonaa euroa.

Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki) on tarkoitettu liikunta- ja urheiluseurojen perustoiminnan kehittämiseen. Tuen avulla vahvistetaan seuratoiminnan laatua, kehitetään ja uudistetaan seurojen perustoimintaa ja mahdollistetaan liikunnan harrastaminen taloudellisesti erityisesti lapsille ja nuorille. Sen kautta edistetään myös yhteisöllisyyttä ja seurojen tekemää vapaaehtoistyötä sekä monimuotoisen liikunnan kansalaistoiminnan toteutumista.

Seuratukea myönnetään lasten ja nuorten liikuntaan sekä perheliikuntaan liikuntalain (390/2015) 14 §:n nojalla. Liikuntalain yhtenä tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla. Liikunnan ja kansanterveyden edistämistä tiä LIKES toteuttaa seuratuon seuranta ja arviointia ja saa tähän tarkoitukseen rahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Vuonna 2019 seuratueta myönnettiin seuroille yhteensä noin 3,7 miljoonaa euroa (taulukko 43). Myönteisen tukipäätöksen sai 395 hakijaa, mikä vastasi noin 56,2 prosenttia kaikista hakijoista. Tuen piiriin pääsi kaikkiaan 538 seuraa, sillä osa hankkeista oli usean seuran yhteishankkeita. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö osoitti aluehallintovirastojen

kautta kunnille jaettavaksi erityisavustuksen vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen tukemiseen. Kyseessä oli eduskunnan valtion talousarvioon tähän tarkoitukseen nostama miljoonan euron määräraha.

Taulukko 43. Seuratukihakemukset ja myönnetyt tuet 2015–2019.

Vuosi	Hakemukset (lkm)	Myönnot (lkm)	Hakumäärä (€)	Myönnot (€)	Seuroja tuen piirissä (lkm)	Toiminnalliset (lkm)	Palkkaus (lkm)	Jatkohankkeet (lkm)
2015	981	409	12 800 000	4 500 000	478	148	47	213
2016	848	398	9 400 000	4 000 000	496	203	114	81
2017	772	425	8 300 000	4 000 000	560	193	101	130
2018	672	403	7 300 000	3 826 500	563	195	86	122
2019	703	395	7 310 176	3 701 000	538	206	52	137

Lähteet: Esittelymuistiot; SALAMA.

Lähteitä

- Aluehallintovirasto. Erityisavustus vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikunnan harrastuksen tukemiseksi. <https://www.avi.fi/web/avi/erityisavustus-vahavaraisten-perheiden-lasten-ja-nuorten-liikunnan-harrastuksen-tukemiseksi>. Viitattu 28.10.2020.
- Lehtonen, Kati & Harto Hakonen (2013). Liikunnan harrastaminen ja vapaaehtoistyö urheiluseuroissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6.
- Liikunta-asetus 30.04.2015/550.
- Liikuntalaki 10.04.2015/390.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki). Saatavilla: <https://minedu.fi/-/seuratoiminnan-kehittamistuki-seuratuki->.
- SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH 2015. <http://www.terveytemme.fi/ath/>.

7 Liikunta-alan tiedolla johtaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön strategisena tavoitteena on päätöksenteon perustaminen yhä vahvemmin tutkittuun tietoon. Vuonna 2018 julkaistussa Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirjassa liikuntatutkimusta tarkastellaan osana tietoon perustuvaa johtamista. Tutkimuksen rahoittamisen ydintavoitteena on innovatiivisen, monialaisen ja sovellettavuusarvoltaan korkean liikuntatutkimuksen tukeminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee vuosittain liikuntatieteellistä toimintaa rahoittamalla liikuntatieteellisiä tutkimusprojekteja sekä liikuntatieteellisten ja tiedonvälitysyhteisöjen toimintaa. Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi avustuksia liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille sekä liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämistyöhön, liikuntatieteellisille tutkimusyhteisöille, kansainvälisten tieteellisten konferenssien järjestämiseen sekä tiede- ja tiedonvälitysyhteisöjen muihin hankkeisiin yhteensä noin 14,7 miljoonaa euroa. Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämistyötä on käsitelty edellä luvussa 4. Kansainvälisten tieteellisten konferenssien järjestämiseen myönnettyjä valtionavustuksia tarkastellaan lähemmin luvussa 8.

7.1 Liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualue on viime vuosien aikana vahvistanut tiedolla johtamisen kokonaisuutta usein eri keinoin. Tiedolla johtamisen perustana on systemaattisesti kerätty ja käsitelty tieto.

Valtion talousarvioissa on määräraha liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen ja tietopohjan vahvistamiseen. Määrärahan tarkoituksena on osaltaan edesauttaa liikuntapolitiikan ja -alan eheän strategisen tason tiedollisen kokonaisuuden rakentamista. Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi noin 1,3 miljoonaa euroa liikunta-alan tiedolla johtamisen hankkeille. Lukuun sisältyvät liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämistyöhön myönnettyt avustukset.

Myönnetty avustukset ja käyttöönsäasettamiset vaihtelivat 3 700 euron ja 245 000 euron välillä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen käyttöön asetettiin 245 000 euroa kansallisen dopinglaboratorion siirtoa ja toiminnan uudelleen käynnistämistä varten. Suurin avustus (150 000 euroa) meni Jyväskylän yliopistolle digilaitteiden käyttöä ja liikkumisen yhteyksiä päiväkotikäisillä lapsilla kartoittavaan hankkeeseen.

7.2 Liikuntatieteelliset tutkimusprojektit

Ministeriöön tulee vuosittain noin 35–45 uutta tutkimusprojektihakemusta. Avustusta liikuntatieteen tutkimusprojekteihin voivat hakea yliopistot, tutkimuslaitokset ja yksittäiset tutkijat. Suurin osa tutkimusprojektien avustushakemuksista tulee yliopistojen kautta. Hakemusten tieteellinen taso arvioidaan Suomen Akatemian kansainvälisessä arviointipaneelissa. Valtion liikuntaneuvosto antaa lausunnon liikuntatieteellisten tutkimusprojektien liikuntapoliittisesta relevanssista.

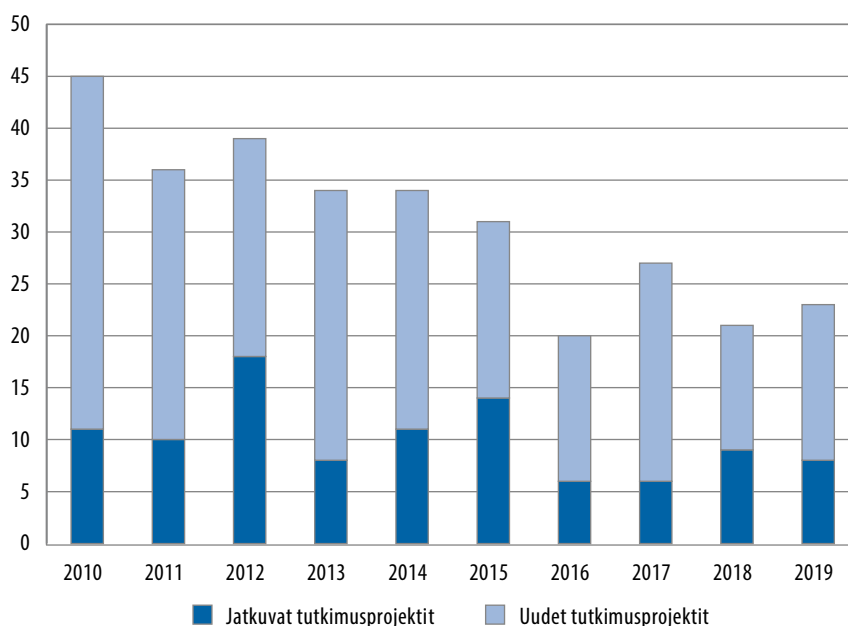
Vuonna 2019 rahoitusta haki yhteensä 52 tutkimusprojektia (taulukko 44). Näistä opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi valtionavustusta 23 projektille, yhteensä noin 2,3 miljoonalla eurolla. Lukuihin sisältyvät myös jatkotutkimusprojektien hakemukset ja niille myönnetty avustukset.

Taulukko 44. Valtionavustukset liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille vuonna 2019.

Projektit	Haettu (lkm)	Haettu (€)	Myönnetty (lkm)	Myönnetty (€)	Myönnetty/haettu (€, %)
Biolääketieteelliset projektit	12	1 430 325	1	120 000	8,4
Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteelliset projektit	23	2 628 468	11	1 228 000	46,7
Monitieteelliset projektit	17	1 994 367	11	1 102 000	55,3
Yhteensä	52	6 053 160	23	2 450 000	40,5

Lähde: SALAMA

Ministeriössä on tutkimustoimintaan käytössä ehdolliset, pidempiaikaiset rahoituspäätökset. Tämä mahdollistaa sen, että liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille voidaan myöntää ehdollinen tuki pääsääntöisesti enintään kolmelle vuodelle. Edellytyksenä on, että hanke etenee suunnitelmansa mukaisesti ja että eduskunta osoittaa liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille vuosittain riittävät määrärahat. Vuonna 2019 valtionavustusta saaneista 23 tutkimusprojektista 8 oli uusia tutkimusprojekteja ja 15 jatkuvia tutkimusprojekteja (kuvi 5).

Kuvio 5. Valtionavustusta saaneet uudet ja jatkuvat liikuntatieteelliset tutkimusprojektit 2010–2019 (lkm).

Lähde: SALAMA

Valtion liikuntaneuvoston tutkimus- ja arviointijaosto (TEA) on esittänyt, että rahoituksen painopistettä olisi suunnattava aikaisempaa harvemmille hankkeille suuremmalla keskimääräisellä avustusprosentilla, jotta projektien toteutumisesta voidaan varmistua. Biolääketieteellisten tutkimusprojektien osuus rahoitettavista hankkeista on vähennetty suunta-asiakirjan tavoitteiden mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi liikuntatutkimusta rahoittavat muun muassa Suomen Akatemia, TEKES, Euroopan unioni, Kansaneläkelaitos, sosiaali- ja terveysministeriö, entinen Raha-automaattiyhdistys eli nykyinen STEA sekä lukuisat säätiöt.

7.3 Liikuntalääketieteen keskuksset ja liikuntatieteellinen tiedonvälitystoiminta

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa kuuden liikuntalääketieteen keskuksen toimintaa. Liikuntalääketieteen keskusten saaman valtionavustuksen yhteiskunnallisesti hyväksyttävänä perusteena on pidetty keskusten toteuttamaa liikuntatieteellistä tutkimustyötä, koulutustoimintaa ja tiedonvälitystä sekä liikuntalääketieteen erikoislääkärikoulutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö käy keskusten kanssa vuosittaiset tavoiteohjauskeskustelut. Tavoiteohjauksen tarkoituksena on lisätä keskusten toiminnan tuloksellisuutta sekä liikunnan edistämiseen liittyvän tiedon, asiantuntemuksen ja osaamisen vaikuttavuutta liikuntakulttuurissa. Kullakin keskuksella on oma liikunta- tai liikuntalääketieteellisen tutkimuksen

painopistealueensa. Tavoiteohjausasiakirjat uusittiin vuonna 2017 ja ne olivat voimassa vuosina 2017–2019.

Liikuntatieteellisestä tiedonvälityksestä vastaavat Suomessa useat eri yksiköt. Opetus- ja kulttuuriministeriön tuki kohdistuu pääasiassa Liikuntatieteelliselle Seuralle (LTS ry), jonka tehtäviin on perinteisesti kuulunut tieteellisen tiedon popularisointi ja sen saattaminen liikuntaelämän toimijoiden käyttöön. Muita liikunnan tiedonvälityksyksiköitä ovat muun muassa Suomen Urheiluhistoriallinen Seura ry, Suomen Urheilukirjaston tietopalvelu ja Suomen Urheiluarkisto Helsingissä, UKK-instituutin kirjasto Tampereella ja Jyväskylän yliopiston kirjaston tietopalvelu.

Vuonna 2019 liikuntalääketieteen keskuksat saivat liikuntamäärärahoista valtionavustusta yhteensä noin 7,9 miljoonaa euroa (taulukko 45). Viimeisen kymmenen vuoden aikana keskuksille myönnettyjen toiminta-avustusten kokonaismäärä on kasvanut. Liikuntatieteelliselle Seuralle myönnettiin avustuksina 660 000 euroa ja Suomen Urheiluhistorialliselle Seuralle 10 000 euroa. Liikuntatieteellisille yhteisöille tarkoitettua toiminta- tai erityisavustusta saivat vuonna 2019 myös Suomen Urheilufysioterapeutit ry (44 000 euroa) ja Urheiluoikeuden yhdistys ry (15 000 euroa). Suomen Urheilumuseosäätiön saamia avustuksia on käsitelty edellä luvussa 5. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen (KIHU) toiminnasta kerrotaan tarkemmin luvussa 9, sillä KIHUn toiminta-avustus myönnetään kilpa- ja huippu-urheilun kehittämisen momentilta. Taulukossa esiteltyjen määrärahojen lisäksi varoja myönnettiin myös Helsingin ja Turun yliopiston urheiluoikeuden professuureihin, yhteensä 44 760 euroa.

Taulukko 45. Liikuntatieteellisten yhteisöjen valtionavustukset vuonna 2019 (€).

1. Liikuntalääketieteen keskuskeskukset*	7 902 000
Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES/ Liikuntalääketieteen Klinikka*	645 000
Urheilulääketieteen säätiö / Helsingin urheilulääkäriasema	360 000
Terveysliikunnan ja ravinnon tutkimussäätiö / Kuopion liikuntalääketieteen tutkimuslaitos	415 000
Paavo Nurmi -keskuksen kannatusyhdistys ry / Paavo Nurmi -keskus	325 000
Urho Kekkosen Kuntoinstituuttisäätiö / Tampereen Urheilulääkäriasema	350 000
Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö / Oulun Liikuntalääketieteellinen Klinikka	325 000
2. Liikuntatieteelliset tiedonvälitysyksiköt*	670 000
Liikuntatieteellinen Seura ry	660 000
Suomen Urheiluhistoriallinen Seura ry	10 000
3. KIHU-tutkimuskeskus**	1 737 000
4. Suomen Urheilumuseosäätiö***	637 000
5. Muut	59 000
Suomen Urheilufysioterapeutit ry	44 000
Urheiluoikeuden yhdistys ry	15 000
Kaikki yhteensä	11 005 000

Lähde: SALAMA

*Valtionavustuksista toiminta-avustuksia yht. 3,5 milj. € (vrt. taulukko 5).

**Toiminta-avustuksen osuus 1 715 000 €.

***Toiminta-avustuksen osuus 400 000 € (vrt. taulukko 5).

Lähteitä

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirja 2020–2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:24.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntatiede: liikuntatieteelliset tutkimushankkeet. Myönnetyt avustukset 2019. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikuntatiede-tutkimusprojektit>.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.

8 Liikunta-alan kansainvälinen ja EU-toiminta

Suomi osallistuu liikunta-alan kansainväliseen toimintaan eri maiden hallitusten kahdenvälisen ja monenkeskisen yhteistyön sekä pohjoismaisen yhteistyön puitteissa. Euroopan unionilla on ollut toimivaltaa liikunnan ja urheilun alalla vuodesta 2009. EU:n liikuntapolitiikan tavoitteena on tukea jäsenvaltioiden toimia liikunta-alalla. Käytännössä unionin tason yhteistyötä ohjaa kolmivuotinen työsuunnitelma. Lisäksi liikunnan ja urheilun toimiala voi saada rahoitusta Erasmus+ -ohjelmasta. Ohjelman tavoitteena on tukea erityisesti ruohonjuuritason liikuntaa ja urheilua. EU:n urheiluministerit kokoontuvat vuosittain kahdesti urheiluneuvostossa. Muita liikunnan ja urheilun kannalta merkittäviä kansainvälisiä yhteistyöjärjestöjä ovat Euroopan neuvosto, YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO sekä Maailman antidopingtoimisto WADA.

Suomen tavoitteena on vaikuttaa kansainväliseen liikuntapolitiikkaan ja EU:n liikunta-alan yhteistyöhön suomalaisen liikunnan ja urheilun kannalta merkittävien asioiden edistämiseksi. Kansainvälisen yhteistyön painopistealueita ovat muun muassa urheilun eettiset kysymykset, hyvän hallinnon periaatteiden sekä osallisuuden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen ja tukeminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikunta-alan kansainväliseen toimintaan ohjautuvat valtionavustukset myönnettiin vuonna 2019 kahteen eri tarkoitukseen. Tieteellisten seurain valtuuskunta jakoi opetus- ja kulttuuriministeriön sille myöntämällä määrärahalla avustuksia Suomessa järjestettävien kansainvälisten liikuntatieteellisten konferenssien tukemiseen. Lisäksi valtionavustuksia myönnettiin liikunta-alan yhteisöille erityisiin kansainvälisiin hankkeisiin. Pääosin kansainvälinen toiminta luetaan osaksi liikuntaa edistävien järjestöjen perustoimintaa (ks. luku 6), mistä johtuen tässä luvussa esitellyt määrärahat kuvaavatkin vain osaa Suomen liikunta-alan kansainvälisestä toiminnasta.

8.1 Kahdenvälinen, monenkeskinen ja pohjoismainen yhteistyö

Kahdenvälinen yhteistyö liikunnan alalla on nykyään vähäistä, sillä yhteistyötä tehdään pitkälti alueellisen, EU-tason ja monenkeskisen yhteistyön puitteissa. Monenkeskisessä yhteistyössä Suomi on mukana erityisesti UNESCO:n ja Euroopan neuvoston kautta. Euroopan neuvosto järjestää joka toinen vuosi eurooppalaisen urheiluministerikokouksen.

Suomi on liittynyt kahteen Euroopan neuvoston urheilualan yleissopimukseen, jotka ovat Dopingin vastainen yleissopimus (1990) sekä Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa (1985, Suomi ratifioinut 1987). Jälkimmäinen sopimuksista uudistui vuonna 2016 ja uusi Euroopan neuvoston katsomoturvallisuusyleissopimus astui voimaan vuonna 2017. Suomi ei ole ratifioinut sopimusta. Suomi on allekirjoittanut Euroopan neuvoston ministerikomitean hyväksymän Urheilukilpailujen manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen. Näitä yleissopimuksia tarkkailevien valvontaryhmien toimintaan Suomi osallistuu aktiivisesti. Euroopan neuvoston yleinen liikuntapoliittinen yhteistyö järjestetään osallistujamaiden erillisrahoituksella toimivalla osittaissopimuksella (EPAS). Euroopan neuvoston ad hoc -ryhmä CAHAMAssa koordinoidaan Euroopan yhteiset kannat WADAn hallintoelinten kokouksiin.

Suomi ottaa aktiivisesti osaa UNESCO:n antidopingyhteistyöhön. Kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen (2005) puitteissa Suomi osallistuu UNESCO:n kahden vuoden välein järjestämiin sopimusmaiden kokouksiin. Lisäksi Suomi on UNESCO:n urheilun ja liikuntakasvatuksen CIGEPS-komitean jäsen kaudella 2018–2021.

Kansainvälisen antidopingtyön osalta Suomi on mukana myös edistyneimpien antidopingmaiden toiminnassa International Antidoping Arrangement (IADA) -yhteistyön puitteissa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston rakenteissa liikunnalla ei ole virallista asemaa, mutta hallitustenvälinen yhteistyö on aktiivista. Yhteistyö perustuu vuonna 2008 uudistettuun urheiluministereiden julistukseen Pohjoismaiden hallitusten yhteistyöstä urheilun alueella. Pohjoismaita yhdistää erityisesti liikunnan kansalaistoiminnan merkitys sekä valtion roolin edistäjänä.

8.2 Yhteistyö Euroopan unionissa

Euroopan unionin neuvoston urheilutyöryhmä valmistelee liikuntaa ja urheilua koskevat päätökset kaksi kertaa vuodessa kokoontuvan urheiluministerineuvoston päätettäväksi. Urheilun ja liikunnan painopisteistä ja prioriteeteista unionin tason yhteistyössä on sovittu urheilualan työsuunnitelmassa vuosille 2017–2020.

Työsuunnitelman mukaan EU-yhteistyön työsuunnitelmakauden painopistealueet ovat:

1. urheilun integriteetti, erityisesti hyvän hallinnon edistäminen mukaan lukien alaikäisten suojelu, urheilun erityispiirteet, manipuloinnin ja korruption torjuminen sekä dopingin vastaiset toimet;
2. urheilun taloudellinen ulottuvuus, erityisesti urheilun innovaatiot sekä digitaaliset sisämarkkinat;
3. urheilu ja yhteiskunta, erityisesti sosiaalinen inklusio, valmentajien rooli, koulutus, urheilu ja terveys, ympäristö ja media sekä urheiludiplomatia.

Painopistealueiden mukaisia tehtävänantoja valmistelemaan on perustettu kaksi asiantuntijatyöryhmää, jotka koostuvat jäsenvaltioiden edustajista. Lisäksi urheilujärjestöt ovat edustettuina niissä tarkkailijoina. Painopisteaiheista järjestetään myös ryhmätapaamisia ja vertaisoppimistilaisuuksia.

Käytännössä keskeisiä välineitä unionin liikunta- ja urheilupolitiikan toteutuksessa ovat unionin rahoitusvälineet ja erityisesti Erasmus+ -ohjelma. Opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuu Erasmus+ -ohjelman vuosittaisen rahoitussuunnitelmien ja painopistealueiden valmisteluun ja hyväksymiseen ohjelmakomiteassa.

8.3 Valtionavustukset liikunta-alan kansainvälisiin konferensseihin ja kokouksiin

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain valtionavustusta Tieteellisten seurain valtuuskunnalle edelleen jaettavaksi Suomessa järjestettäville liikunta-alan kansainvälisille konferensseille ja kokouksille. Vuonna 2019 määräraha oli edeltävän vuoden tapaan 150 000 euroa. Suurimman yksittäisen tuen (23 000 euroa) sai Kisakallion urheiluopiston, Jyväskylän yliopiston sekä Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen (KIHU) yhteistyössä järjestämä 3rd Scientific Conference on Motor Skill Acquisition -konferenssi.

8.4 Valtionavustukset kansainvälisille lajiliitoille, kansainvälisten urheilujärjestöjen puheenjohtajuuksiin ja hallinnollisiin kuluihin

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain harkinnanvaraisia valtionavustuksia myös liikuntajärjestöjen ja -yhteisöjen kansainvälisen toiminnan menoihin, Suomessa toimivien kansainvälisten lajiliittojen toimintamenoihin sekä kansainvälisten urheilujärjestöjen puheenjohtajuuksista aiheutuviin hallinnollisiin kuluihin. Vuonna 2019 näitä valtionavustuksia myönnettiin yhteensä 171 000 euroa. Se on 212 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2018. Lisäksi tältäkin momentilta asetettiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen käyttöön 205 000 euron määräraha kansallisen dopinglaboratorion siirtoa ja toiminnan uudelleen käynnistämistä varten (vrt. luku 7.1).

Merkittävin valtionavustus (65 000 euroa) myönnettiin Suomen Salibandyliitto ry:lle Kansainvälisen Salibandyliiton (IFF) päätoimipaikan sijoittumiseksi Suomeen. Toiseksi merkittävin avustussumma (43 000 euroa) myönnettiin Liikunnan Kehitysyhteistyö Liike ry:lle kansainvälisen urheilun, kehityksen ja rauhan päivän sekä päivään liittyvien oheistoimintojen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Lähteitä

Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events. CETS No.218.
 Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions. CETS No.215.
 Dopingin vastainen yleissopimus (SopS 23/1990).
 Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa (SopS 9/1987).
 SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä. Tieteellisten seurain valtuuskunta. Liikunta-alan kansainväliset konferenssit ja kokoukset. Myönnetty avustukset 2019. Saatavilla: <https://www.tsv.fi/fi/avustukset/liikunta-alan-kansainvaliset-konferenssit-ja-kokoukset/my%C3%B6nnetyt-avustukset>.

9 Huippu-urheilu

Huippu-urheilu on liikuntalain mukaan kansallisesti merkittävää sekä kansainväliseen menestykseen tähtäävää tavoitteellista urheilutoimintaa. Ministeriön tavoitteena on, että huippu-urheilua kehitetään tuloksellisesti, eettisesti ja vastuullisesti siten, että valtio ja kunnat luovat edellytyksiä liikunnalle ja urheilulle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö luo huippu-urheilulle toimintaedellytyksiä muun muassa myöntämällä urheilijoille verottomia valmennus- ja harjoitteluapurahoja, avustamalla Olympiakomitean huippu-urheiluyksikköä ja lajiliittoja, myöntämällä avustuksia urheilukatemoille ja valmennuskeskuksille, tukemalla huippu-urheilun olosuhteiden rakentamista ja kehittämistä, avustamalla huippu-urheilun tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä edistämällä urheilijoiden urheilijauran jälkeisiä opintoja.

Suomen Olympiakomitea koordinoi ja kehittää eettisesti kestävää ja kansainväliseen menestykseen tähtäävää suomalaista huippu-urheilua. Olympiakomitean huippu-urheilun toiminnan ydin on huippu-urheiluyksikkö. Sen tehtävänä on johtaa ja koordinoida huippu-urheiluverkoston toimintaa Suomessa – vammaishuippu-urheilu mukaan lukien – ja vastata yhdessä lajiliittojen kanssa pitkän aikavälin huippu-urheilumenestyksestä. Huippu-urheiluyksikön kautta kohdistetaan asiantuntija-apua ja muita resursseja urheilijoiden, valmentajien ja muiden huippu-urheiluverkoston toimijoiden arjen tukemiseen kolmen ohjelman (huippuvaiheen ohjelma, osaamisohjelma ja urheiluakatemiaohjelma) kautta.

Suomen Paralympiakomitea vastaa yhteistyössä Olympiakomitean huippu-urheiluyksikön kanssa vammaishuippu-urheilun valmennustoiminnasta ja valmennustuen tulosperusteisestä suuntaamisesta. Huippu-urheiluyksikön avustuksesta 600 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi Suomen Paralympiakomitea ry:n huippu-urheiluyksikössä työskentelevien henkilöiden palkkaukseen sekä paralympiaurheilun kehittämiseen. Paralympiakomitea vastaa lisäksi vammaishuippu-urheilun kansainvälisestä vaikuttamisesta sekä vammaishuippu-urheilun viestinnästä ja siihen liittyvistä mielikuvista Suomessa. Vammaishuippu-urheilua ja sen rahoitusta tarkastellaan myös liikunnan yhdenvertaisuutta käsittelevässä luvussa 12.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU vastaa osaltaan alan soveltavasta tutkimus- ja kehitystyöstä sekä tutkimustiedon välityksestä. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry puolestaan koordinoi antidopingtoimintaa ja toteuttaa dopingtestausta. Urheilun eettistä ja antidopingtoimintaa tarkastellaan laajemmin luvussa 10.

Lajiliitot vastaavat kukin lajinsa huippu-urheilustrategiasta ja toimintasuunnitelmasta, jotka ilmaisevat liiton tahtotilan, panostuksen sekä tavoitteet ja suunnitelmat huippu-urheilun (ml. vammaishuippu-urheilu integraatiolajeissa) kehittämiseen. Lajiliitot vastaavat myös oman lajinsa huippu-urheilutoiminnan ja valmennuksen kehittämistä (mm. valmennusjärjestelmien ja osaamisen kehittäminen, lajin seurojen tukeminen sekä lajin omat arvokilpailut) sekä lajinsa kansainvälisestä tuloksenteosta.

Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan määrärahoista suoraan huippu-urheiluun kohdentui noin 12,5 miljoonaa (taulukko 5). Todellisuudessa huippu-urheilun kokonaisrahoitus oli suurempi kuin suoraan huippu-urheilun momenteille kohdennettujen avustusten summa, sillä huippu-urheilu hyötyy myös muiden momenttien alle kirjatusta avustuksista. Huippu-urheilun valtionavustukset jakautuvat usealle eri toimijalle, joista merkittävimmän avustuksen (6 milj. euroa) sai Olympiakomitean huippu-urheiluyksikkö (taulukko 46).

Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriön huippu-urheilun ja sen toimijoiden tukemiseen myöntämät avustukset eivät merkittävästi eronneet kahden edeltäneen vuoden avustusmääristä (taulukko 46 ja kuvio 6). Taulukon lukuja tarkasteltaessa on huomioitava, että Olympiakomitean yleisavustuksesta suuri osa menee muuhunkin kuin huippu-urheilun edistämiseen. Osa taulukossa esitetyistä avustuksista on esillä myös muissa luvuissa, esimerkiksi Olympiakomitean ja Paralympiakomitean saamat avustukset luvussa 6.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen (KIHU) määräraha pysyi saman suuruisena kuin kahtena edellisvuotena. Avustussumma oli 1 715 000 euroa. Ministeriön tuki huippu-urheilututkimukselle koostuu suurelta osin KIHUn yleisavustuksista. KIHUn toimenkuvaan kuuluvat keskeisesti kilpa- ja huippu-urheilua tukevan monitieteisen tutkimuksen tekeminen sekä soveltavan palvelutoiminnan harjoittaminen. Jatkossakin huippu-urheilun kehittämistoiminnan tulee pohjautua tieteellisesti päteväksi todistetuille menetelmille.

Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi urheiluakatemiatoiminnan kehittämiseksi noin 1,9 miljoonan euron määrärahan. Avustus on tarkoitettu urheiluakatemioiden valtakunnalliseen koordinointiin ja kehittämiseen. Urheiluakatemit ovat alueellisia yhteistyöverkostoja, joiden perustehtävänä on mahdollistaa huippu-urheilu-uran ja opintojen yhteensovittaminen. Urheiluakatemioiden kautta tuetaan valmentautumisen, opiskelun ja muun elämän integrointia sekä edistetään laadukkaaseen valmentautumiseen ja urheilijan elämään liittyvien tukipalvelujen saatavuutta. Vuonna 2019 Suomessa toimi 19

urheiluakatemiaa, jotka olivat mukana Suomen Olympiakomitean huippu-urheiluyksikön urheiluakatemiaohjelmassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain valtionavustusta myös Urheilijoiden ammattinedistämissäätiölle (URA). Vuonna 2019 säätiö sai avustusta 300 000 euroa. Urheilijoiden ammatinedistämissäätiö tukee sekä aktiivisesti valmentautuvien että uransa jo päättäneiden urheilijoiden koulutusta apurahoin.

Liikunnan ja urheilun suur tapahtumiin myönnettiin vähemmän varoja kuin edeltävinä vuosina. Toisaalta suur tapahtumiin on myönnetty varoja paitsi niiden omalta momentilta (1 600 000 euroa) myös opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi tarkoitettujen varojen momentilta (118 000 euroa).

Taulukko 46. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustukset huippu-urheiluun 2015–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100.

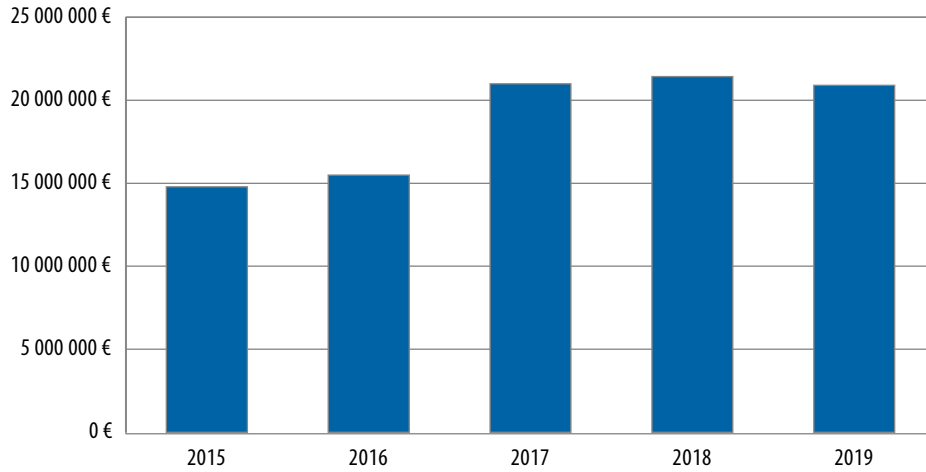
Vuosi	Olympiakomitean yleisavustukset	Olympiakomitean huippu-urheiluyksikkö	Paralympiakomitean yleisavustukset	Urheilijoiden apurahat	Valmentajien apurahat*	Urheiluakatemiat ja valmennuskeskukset	Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHUn yleisavustukset	URA-säätiö	Arvo-kisat ja kisojen tappion-takuut	Tunnustuspalkinnot**	Yht.	Yht., indeksikorjattu
2015	1 300 000	6 860 000	300 000	1 492 917	522 250	850 000	1 615 000	135 000	1 700 000	80 000	14 855 167	14 780 891
2016	1 300 000	6 860 000	300 000	1 626 667	949 500	950 000	1 615 000	135 000	1 700 000	7 000	15 443 167	15 489 870
2017	5 390 000	7 200 000	338 000	1 808 750	153 250	1 900 000	1 715 000	300 000	1 850 000	6 000	20 661 000	20 998 667
2018	6 760 000	6 000 000	338 000	2 121 666	110 500	1 950 000	1 715 000	300 000	1 999 500	7 000	21 301 666	21 430 898
2019	6 590 000	6 000 000	338 000	2 270 167	146 000	1 935 000	1 715 000	300 000	1 600 000	7 000	20 901 167	20 901 167

Lähde: SALAMA

* Vuosina 2015–2016 sekä henk. koht. valmentajien apurahat että ohjaaja- ja valmennuskoulutuksen kehittämiseen myönnetty avustukset. Lisäksi vuoden 2016 lukuun sisältyy Suomen Valmentajat ry:lle myönnetty 50 000 €:n erityisavustus.

Vuodesta 2017 lähtien vain henk. koht. valmentajien apurahat (ohjaaja- ja valmennuskoulutuksen kehittämisen avustukset osaksi huippu-urheiluyksikön avustuksia).

** Vuonna 2015 Pro Urheilu -tunnustuspalkintoja (4 kpl), vuosina 2016–2019 Piikkarit-tunnustuspalkintoja (1–2 kpl vuosittain).

Kuvio 6. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustukset huippu-urheiluun 2015–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100.

Lähde: SALAMA

Valtio on vuodesta 2015 lähtien myöntänyt myös ylimääräistä urheilijaeläkettä. Vuonna 2019 ylimääräistä urheilijaeläkettä maksettiin yhteensä noin 253 000 euroa. Täysimääräistä urheilijaeläkettä (1 359,02 euroa/kk) maksettiin neljälle urheilijalle ja osaeläkettä (679,51 euroa/kk) 24 urheilijalle. Urheilijaeläkkeet maksetaan Valtionvarainministeriön määrärahoista, eikä niitä ole tästä syystä tilastoitu taulukkoon 46. Taulukossa eivät myöskään näy Jyväskylän ja Kurikan kaupungeille Matti Nykäsen muistomerkkiä ja Juha Miedon veistosta varten osoitetut avustukset (yht. 62 000 euroa), jotka myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi tarkoitettujen varojen momentilta.

9.1 Urheilijoiden apurahat

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa urheilijoille vuosittain valmennus- ja harjoitteluapurahoja, joilla pyritään turvaamaan urheilijan mahdollisuus täysipainoiseen harjoitteluun. Apurahat on tarkoitettu urheilijoille, jotka sitoutuvat pitkäjänteiseen ammattimaiseen valmentautumiseen ja joilla arvioidaan olevan menestymismahdollisuuksia tulevissa kansainvälisissä arvokilpailuissa. Vuonna 2019 urheilijoiden harjoitteluapurahoja myönnettiin yhteensä lähes 2,3 miljoonaa euroa (taulukko 46). Osa urheilijoille myönnettyistä apurahoista tosin peruutettiin myöhemmin (vrt. taulukko 5). Urheilija-apurahojen ohella ministeriö myöntää avustuksia Olympiakomitealle urheilija-apurahan saaneiden urheilijoiden henkilökohtaisten valmentajien tukemiseen. Tähän tarkoitukseen myönnettiin 146 000 euroa vuonna 2019. Sekä urheilijoiden että valmentajien apurahat kasvoivat vuodesta 2018.

Apurahoja harkittaessa tavoitteena on ollut nykyistä pitkäjänteisempi tukijärjestelmä urheilijoille. Lisäksi harkinnassa on kiinnitetty huomiota urheilijan valmentautumisen kokonaisuuteen. Arviointi tapahtuu lajikohtaisesti ottaen huomioon lajien erityispiirteet. Apurahoja myönnettäessä otetaan huomioon sekä naisten että miesten menestymismahdollisuudet lajeittain, tavoitteena sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen huippu-urheilussa. Apurahoja myönnettäessä on käytetty myös tarveharkintaa niiden urheilijoiden osalta, joiden kilpailu- tai muut verotettavat tulot ovat erityisen korkeita. Vuonna 2019 apuraha myönnettiin kaikkiaan 288 urheilijalle, kun edellisvuonna tukea sai 268 urheilijaa. Apurahan saaneista miehiä oli 145 ja naisia 143.

Suuret 20 000 euron urheilija-apurahat on tarkoitettu kansainvälisellä huipulla oleville yksilöurheilijoille. Arvioinnin perustana on se, että urheilijat ovat olleet viimeisimmissä olympialaisissa tai paralympialaisissa lajiensa finaaleissa ja ei-olympialajeissa MM-kisoissa mitaleilla.

Pienet 10 000 euron apurahat suunnattiin erityisesti lahjakkaille yksilölajien nuorille urheilijoille, jotka ovat jo menestyneet kansainvälisissä arvokilpailuissa ja jotka arvioidaan tulevaisuuden mitaliehdokkaiksi. Apuraha voidaan myöntää myös erityisen lahjakkaille nuorille urheilijoille, vaikka heillä ei vielä olisikaan menestystä aikuisten kansainvälisissä arvokilpailuissa.

Nuorten urheilijoiden apuraha on suuruudeltaan 5 000 euroa. Apuraha on tarkoitettu sellaisille nuorille urheilijoille, jotka myös muiden kuin yllä mainittujen kansainvälisten näyttöjen sekä urheilu-uran kehityksen perusteella arvioidaan tulevaisuuden arvokilpailumenestyjiksi. Vuodesta 2016 lähtien uutena apurahan saajien ryhmänä ovat joukkuelajien urheilijat, joiden avustuksen suuruus voi olla 6 000 tai 10 000 euroa.

Lähteitä

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen verkkosivut. <https://kihu.fi/>.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitteilyjärjestelmä.

Suomen Olympiakomitean verkkosivut. <https://www.olympiakomitea.fi/>.

Suomen Paralympiakomitean verkkosivut. <https://www.paralympia.fi/>.

10 Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta

Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita sekä liikunnan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan, kuten esimerkiksi liikuntaa edistävien järjestöjen valtionapukelpoisuutta ja valtionavustuksen määrää harkittaessa. Valtion liikuntapolitiikkaa ohjaavan liikuntalain (390/2015) yhtenä tavoitteena on edistää liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita. Lain 10 §:n mukaan valtionapukelpoiseksi järjestöksi voidaan hyväksyä sellainen rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on liikunnan edistäminen ja joka toimii 2 §:ssä säädetyn tavoitteen mukaisesti. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon, kuinka liikuntaa edistävä järjestö toteuttaa muun muassa liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita ja edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lain tavoitteiden toteuttamisessa läpileikkaavina lähtökohtina ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat ja kestävä kehitys.

Liikunnan ja urheilun yksi tärkeimmistä ja näkyvimmistä eettisistä osa-alueista on dopingvalvonta. Urheilun dopingvalvonta perustuu Suomessa lainsäädännön ja viranomaisvalvonnan sekä urheilun itsesääntelyn yhdistelmään. Dopingvalvonnan tarkoituksena on estää urheilijoiden terveydelle vaarallisten sekä suorituskykyä parantavien aineiden tai menetelmien käyttö. Antidopingtyön tehokkuuden perustana on eri tahojen välinen yhteistyö. Lainsäädännön ja viranomaisvalvonnan toimet keskittyvät ehkäisemään dopingaineiden saatavuutta ja levittämistä sekä ohjaamaan urheilujärjestöjä. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa antidopingtoiminnan edistämisestä ja tukemisesta Suomessa sekä hallitusten välisestä antidopingyhteistyöstä. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö puolestaan vastaa lääkelakiin liittyvästä säädöstyöstä ja oikeusministeriö rikoslain kehittämisestä. Urheilun itsesääntelytoimet kohdistuvat pääasiassa dopingaineiden ja -menetelmien käytön estämiseen.

Vuonna 2016 perustettu Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, joka vastaa antidopingyleissopimusten sekä urheilun osalta kilpailumanipulaatioyleissopimuksen ja katsomoturvallisuusyleissopimuksen toimeenpanosta Suomessa. Tätä ennen dopingvalvonnasta vastasi Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry. SUEKin toiminta ja säännöstö pohjautuvat Maailman antidopingsäännöstöön, jonka kanssa Suomen antidopingsäännöstö on yhdenmukainen. Valvonnan lisäksi SUEKin toiminta-alueita ovat koulutus, kansainvälinen

toiminta, alan tutkimustyön sekä viestintä- ja julkaisutoiminnan edistäminen sekä toiminnassa tarvittavien sopimusten tekeminen, valvonta ja toteuttaminen.

Liikunnan ja urheilun eettisen toiminnan parissa toimii myös eettisten asioiden neuvottelukunta, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö asetti alun perin vuosiksi 2015–2018. Toimikautta jatkettiin toukokuun 2019 loppuun. Neuvottelukunta toimii eri hallinnonalojen ja urheilun toimijoiden välisenä koordinaatio- ja yhteistyöelimenä. Sen tavoitteena on edistää urheilun eettisyyttä ja siihen liittyvien kansainvälisten sopimusten toimeenpanoa. Neuvottelukunnan tehtävänä on toimia urheiluliikkeen ja julkisen vallan yhteistoiminnan seuraajana ja kehittäjänä urheilun eettisissä kysymyksissä sekä seurata kansainvälistä yhteistyötä urheilun eettisten ongelmien ratkaisemiseksi. Lisäksi neuvottelukunta tekee ehdotuksia urheilun eettisistä kysymyksistä, toimii kansallisena yhteistyö- ja koordinaatioelimenä urheilujärjestöjen, julkisen vallan ja rahapelsektorin kesken urheilukilpailujen manipuloinnin estämistä koskevilla kysymyksillä sekä toimii urheilukilpailujen manipuloinnin vastaisen yleissopimuksen mukaisena kansallisena toimintaryhmänä.

Lajiliitoilla on vastuu kunkin lajin antidopingtyöstä ja eettisestä toiminnasta. Antidopingsäännösten noudattaminen on yksi järjestöjen valtionapuperuste. Urheilijat ovat velvollisia noudattamaan SUEKin vahvistamaa antidopingsäännöstöä, lajiliiton ja kansainvälisen lajiliiton antidopingsäännöstöjä sekä olympiakisoissa Kansainvälisen Olympiakomitean antidopingsäännöstöjä.

Suomi osallistuu urheilun eettisyyttä koskevaan kansainväliseen toimintaan aktiivisesti. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat YK:n kasvatus-, tiede ja kulttuurijärjestö UNESCO sekä Euroopan neuvosto. Suomi osallistuu myös Euroopan unionissa ja Pohjoismaissa tehtävään eettiseen yhteistyöhön, Maailman antidopingtoimiston (WADA) kautta tehtävään yhteistyöhön ja kehittyneiden antidopingmaiden International Antidoping Arrangement (IADA) -yhteistyöhön.

10.1 Valtionavustukset eettiseen toimintaan

SUEK ry:lle myönnettiin yli 3,6 miljoonaa euroa toiminta-avustusta vuonna 2019 (taulukko 47). Siinä missä entiselle ADT ry:lle myönnetty avustukset osoitettiin kokonaisuudessaan antidopingtoiminnalle, SUEKin saamat avustukset kohdentuvat laajemmin myös muille liikunnan ja urheilun eettisen toiminnan osa-alueille. Toiminta-avustuksensa lisäksi SUEK on lähes vuosittain saanut erityisavustuksia esimerkiksi testauslaitteiden hankintoihin, tiedotustyöhön ja erilaisiin projekteihin. Vuonna 2019 näitä erityisavustuksia ei kuitenkaan myönnetty.

Myös muille järjestöille voidaan osoittaa erityisavustuksia erilaisiin eettistä toimintaa edistäviin hankkeisiin. Vuonna 2019 Urheiluvoimien yhdistys ry:lle myönnettiin 10 000 euroa urheilijoiden oikeusavustusjärjestelmästä aiheutuviin kustannuksiin. Kaikkiaan liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan osoitetut avustukset olivat vuonna 2019 noin 7,4 prosenttia korkeammat kuin vuonna 2018.

Taulukko 47. Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan myönnetty määrärahat 2016–2019 (€), indeksikorjattu JMHI 2015=100.

Vuosi	Toiminta-avustukset	Toiminta-avustukset, indeksikorjattu	Erytis-avustukset	Erytis-avustukset, indeksikorjattu	Yhteensä	Yhteensä, indeksikorjattu
2016	3 350 000	3 360 131	29 500	29 589	3 379 500	3 389 720
2017	3 500 000	3 557 201	181 000	183 958	3 681 000	3 741 159
2018	3 600 000	3 621 840	0	0	3 600 000	3 621 840
2019	3 630 000	3 630 000	10 000	10 000	3 640 000	3 640 000

Lähde: SALAMA

Dopingvalvonta on prosessi, johon sisältyvät testauksen suunnittelu, näytteenotto ja näytteiden käsittely, laboratorioanalyysi, tulosten ja dopingrikkomuksen käsittely sekä seuraamusten määrittäminen ja mahdollinen muutoksenhaku. SUEK, WADA ja lajiliitot tekivät vuonna 2019 dopingtestejä Suomessa ja ulkomailla yhteensä 2 982 kappaletta (taulukko 48), joka oli 388 testiä vähemmän kuin edellisvuonna. Testeistä 2 725 oli SUEKin kansallisen testausohjelman testejä, 252 kansainvälisen lajiliiton tai WADAn tilaamia testejä ja 5 kansallisten lajiliittojen testejä. Eniten virtsa- ja veritestejä tehtiin yleisurheilijoille, jääkiekkoilijoille ja jalkapalloilijoille (taulukko 49).

Taulukko 48. SUEK ry:n, lajiliittojen ja WADAn dopingtestit vuonna 2019 (lkm).

	SUEK ry	Kansallinen lajiliitto	Kv. lajiliitto tai WADA	Testejä yhteensä
Kilpailun ulkopuoliset	1 550	0	80	1 630
Kilpailutestit	1 175	5	172	1 352
Testejä yhteensä	2 725	5	252	2 982

Lähde: SUEK ry

Taulukko 49. SUEK ry:n kansallisen testausohjelman puitteissa tekemät virtsa- ja veritestit lajeittain vuonna 2019 (lkm).

Laji	Testimäärä
Amerikkalainen jalkapallo	94
Ampumahiihto	64
Fitness	92
Jalkapallo	174
Jääkiekko	220
Koripallo	107
Käsipallo	96
Lentopallo	97
Maantiepyöräily	40
Maastohiihto	140
Nyrkkeily	33
Paini	74
Painonnosto	70
Pesäpallo	26
Pikaluistelu	41
Ratamelonta	32
Salibandy	99
Soutu	29
Suunnistus	35
Telinevoimistelu	33
Triathlon	48
Uinti	55
Vammaisurheilu	37
Vapaaottelu	24
Voimalajit	23
Voimanosto	143
Voimapunnerrus	32
Yhdistetty	26
Yleisurheilu	277
Muut joukkuelajit	112
Muut yksilölajit	352
Kaikki yhteensä	2 725

Lähde: SUEK ry

Vuonna 2019 dopingtestejä tehtiin hieman vähemmän kuin vuosina 2016–2018 (taulukko 50). SUEKin tekemien testien määrä kuitenkin kasvoi vuodesta 2018. Havaittujen dopingrikkomusten määrä puolestaan väheni edellisvuosista, ja SUEKin kansallisen dopingtestausohjelman piirissä havaittiin vain kolme dopingrikkomusta.

Taulukko 50. Dopingtestit ja -rikkomukset 2016–2019 (lkm).

	Dopingtestit yhteensä	SUEK ry:n testit	Dopingrikkomukset
2016	3 092	2 774	8
2017	3 370	2 716	9
2018	3 104	2 612	8
2019	2 982	2 725	3

Lähde: SUEK ry

10.2 Järjestäytyneen urheilun ulkopuolinen doping

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisrahoitteinen, lääketieteelliseen ja päihdevalistukselliseen osaamiseen perustuva terveysneuvontapalvelu Dopinglinkki vastaa järjestäytyneen urheilun ulkopuolisesta dopingvalistuksesta. Työtä toteuttaa A-klinikkasäätiö. Dopinglinkki-palvelulla pyritään ehkäisemään dopingaineiden käyttöä ja käytöstä aiheutuvia terveyshaittoja jakamalla puolueetonta ja tieteellisesti tutkittua tietoa dopingaineista muun muassa verkkosivuston tietosisällön, neuvontapalvelun ja koulutusten avulla. Palvelun käyttö on kasvanut vuosi vuodelta.

Kuntodopingia käsittelevät tutkimukset kuitenkin osoittavat, ettei huippu-urheilun ulkopuolinen dopingaineiden käyttö ole Suomessa lisääntynyt 2010-luvun aikana, eikä ilmiö ole Suomessa kasvanut yhtä vakavaksi ongelmaksi kuin monissa muissa Euroopan maissa. Ainoastaan noin prosentti suomalaisista on joskus kokeillut tai käyttänyt dopingaineita. Kuntodopingin käyttö on yleisintä nuorten (25–34-vuotiaat) miesten keskuudessa. Dopingrikostilastot kuitenkin paljastavat, että dopingaineille on kysyntää. Suomen tullin rikostilastojen mukaan Suomessa jäätiin vuonna 2019 kiinni 216 dopingrikoksesta, joista valtaosa oli lieviä (taulukko 51). Takavarikoituja dopingaineita koskevia lukuja tulkitessa on huomioitava mahdollisten isojen yksittäisten takavarikkojen vaikutus lukemiin.

Taulukko 51. Dopingrikokset ja takavarikoidut dopingaineet 2015–2019 (lkm).

	2015	2016	2017	2018	2019
Törkeä dopingrikos	29	35	6	13	9
Dopingrikos	154	49	37	50	47
Lievä dopingrikos	160	160	186	167	160
Dopingrikokset yhteensä	343	244	229	230	216
Tullin takavarikoimat dopingaineet (tablettia/ampullia)	110 442	28 188	121 301	587 445	298 326

Lähde: Suomen tullin rikostilastot

Järjestäytyneen urheilun ulkopuolinen doping on noussut keskusteluun myös kansainvälisen antidopingyhteistyön piirissä. Dopingtutkimuksen tukeminen, tutkimustiedosta ammentaminen sekä säännöllinen keskustelu muiden ministeriöiden ja viranomaisten kanssa ovat ministeriön toimia dopingin vastaisessa taistelussa.

Lähteitä

Dopinglinkki -verkkopalvelu. Saatavilla: www.dopinglinkki.fi.

Hakkarainen, Pekka, Karoliina Karjalainen, Anni Ojajärvi & Mikko Salasuo (2015). Huumausaineiden ja kuntodopingin käyttö ja niitä koskevat mielipiteet Suomessa vuonna 2014. Yhteiskuntapolitiikka 80(4), 319–333.

Karjalainen, Karoliina, Pekka Hakkarainen & Mikko Salasuo (2019). Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tilastoraportti 2/2019.

SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsittelyjärjestelmä.

Salasuo, Mikko & Mikko Piispa (2012). Kuntodoping. Näkökulmia dopingaineiden käyttöön huippu-urheilun ulkopuolella. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 126.

Suomen tulli. Rikostilastot. Dopingrikokset. <https://tulli.fi/web/tullinvuosi/rikostilastot>. Viitattu 21.9.2020

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Dopingtestitilastot.

Saatavilla: <https://www.suek.fi/dopingtestitilastot>.

11 Liikunnallinen elämäntapa

Liikuntapolitiikan keskeinen tavoite on väestön toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen liikunnan avulla. Liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustuksia voi hakea valtakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin terveyttä ja hyvinvointia edistäviin liikuntahankkeisiin koko elämänsä aikana, kaikissa ikäryhmissä. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää liikunnallisen elämäntavan avustuksia liikuntalain (390/2015) 14 §:n nojalla.

Vuonna 2019 liikunnallisen elämäntavan edistämiseen myönnettiin rahapelitoiminnan tuotoista yhteensä noin 8,7 miljoonaa euroa (taulukko 52). Tästä summasta suurin osa kohdistui liikunnallisen elämäntavan hankkeille (Liikunta elämänkaarella -hanketuet), niiden saadessa yhteensä 3,8 miljoonaa euroa avustusta. Liikkuva koulu -ohjelmaan kohdistettiin puolestaan noin 2,8 miljoonaa euroa ja Kunnossa Kaiken Ikää (KKI) -ohjelmaan 2,1 miljoonaa euroa. Lisäksi budjettivaroista myönnettiin 2,8 miljoonaa euroa Liikkuva opiskelu -ohjelmaan ja miljoona euroa lasten liikuntaa edistävien pilottihankkeiden käynnistämiseen varhaiskasvatuksessa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi tarkoitettujen varojen momentilta myönnettiin 45 000 euroa Pyöräilykuntien verkosto ry:lle Suomi Pyöräilee -hankkeen toteuttamiseen.

Taulukko 52. Liikkuva koulu - ja Kunnossa kaiken ikää -ohjelmiin sekä Liikunta elämänkaarella -hanketukiin rahapelitoiminnan tuotoista myönnetty määrärahat 2015–2019 (€), indeksikorjaamaton.

Hanke	2015	2016	2017	2018	2019
Liikkuva koulu*	2 088 400	2 663 500	2 295 000	2 762 563	2 771 178
Liikunta elämänkaarella -hanketuet	3 789 000	3 795 757	3 759 537	3 775 000	3 800 000
Kunnossa Kaiken Ikää	2 300 000	2 300 000	2 300 000	2 095 000	2 100 000
Yhteensä	8 177 400	8 759 257	8 354 537	8 632 563	8 671 178

Lähteet: SALAMA; tutkihallintoa.fi

* Lisäksi budjettivaroista on myönnetty avustusta Liikkuva koulu -ohjelmaan 7 milj. € vuosina 2016–2018 ja 3,8 milj. € vuonna 2019.

Liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustusten (Liikunta elämänkaarella -hanketuet) tarkoituksena on lisätä suomalaisen väestön liikuntaa liikuntasuosittelun mukaisesti ja edistää liikunnallisen elämäntavan omaksumista osaksi arkea. Hanke voi kohdistua yksittäisiin kohderyhmiin tai vaihtoehtoisesti yhdistää eri ikä- ja kohderyhmiä. Keskeisinä periaatteina ovat poikkisektoraalinen, -hallinnollinen ja -ammattillinen yhteistyö sekä liikunnan läpäisyperiaate suomalaisessa yhteiskunnassa. Erityisesti painotetaan useiden toimijoiden yhteishankkeita.

Vuoden 2019 liikunnallisen elämäntavan valtakunnallisiin ja alueellisiin hankkeisiin haettiin avustusta opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja paikallisiin kuntien hankkeisiin aluehallintovirastoista. Paikallisiin järjestöjen ja yhteisöjen hankkeisiin myönnettiin avustuksia KKI-ohjelman kautta.

Suurin yksittäinen liikunnallisen elämäntavan edistämiseen myönnetty avustussumma oli 440 000 euroa, ja se myönnettiin Hämeen Liikunta ja Urheilu ry:lle Lisää liikettä opiskelu- ja koulupäiviin 2019 -hankkeesta aiheutuviin kustannuksiin osana Liikkuva koulu -ohjelman avustuksia. Toiseksi suurin avustus (160 000 euroa) myönnettiin Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry:lle ”Liikkuva lapsi varhaiskasvatuksessa. Yhteistyö ja verkostot lapsen liikkumisen edistäjinä 2017–2019” -hankkeesta aiheutuviin kustannuksiin osana Liikunta elämänkaarella -hanketukia. Suurin AVlen myöntämä hankeavustus liikunnallisen elämäntavan edistämiseen oli vuonna 2019 suuruudeltaan 125 000 euroa, ja sen sai Helsingin kaupunki Liikkuvan arjen rakenteita varhaiskasvatukseen -hankkeeseensa. Pienimmät myönnetty avustussummat olivat tuhannen euron suuruisia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö julkaisivat syksyllä 2013 linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan kehittämiseksi (Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020). Linjausten painopistealueiksi valikoituivat:

1. Arjen istumisen vähentäminen elämäkulussa
2. Liikunnan lisääminen elämäkulussa
3. Liikunnan nostaminen keskeiseksi osaksi terveyden edistämistä sekä sairauksien ennaltaehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta
4. Liikunnan aseman vahvistaminen suomalaisessa yhteiskunnassa

Muutosta liikkeellä -linjaukset kohdistuvat kaikkiin ikäryhmiin. Keskeisiä ohjelman toimeenpanon koordinoijia olivat vuonna 2019 valtakunnalliset liikunnan edistämishjelmat: Ilo kasvaa liikkuen (alle kouluikäiset), Liikkuva koulu (kouluikäiset), Liikkuva opiskelu (opiskelijat) ja Kunnossa kaiken ikää (työikäiset) -ohjelmat sekä Voimaa vanhuuteen ja Liikkeellä voimaa vuosiin -ohjelmat (ikäntyneet). Muita keskeisiä linjausten toteuttajia ovat kunnat ja liikuntaa edistävät järjestöt.

Liikkuva koulu -ohjelma oli vuodet 2015–2019 yksi hallitusohjelman osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeiden toimenpiteistä. Hallitusohjelman tavoitteena oli, että jokainen peruskoululainen liikkuisi tunnin päivässä. Vuosina 2015–2018 Liikkuvaan kouluun suunnattiin yhteensä 21 miljoonaa euroa lisärahoitusta budjettivaroista, ja se osoitettiin kunnille avustuksina peruskouluihin kohdistuvaan toimintaan sekä opetuksen järjestäjille erityisesti toisella asteella. Vuonna 2019 ohjelmakokonaisuuteen suunnattiin 3,8 miljoonaa euroa budjettivaroja, joista 2,8 miljoonaa euroa kohdennettiin Liikkuva opiskelu -ohjelmaan ja miljoona euroa lasten liikuntaa edistävien pilottihankkeiden käynnistämiseen varhaiskasvatuksessa.

Liikkuva koulu -ohjelmaa rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö, ja se toteutetaan laaja-alaisessa poikkihallinnollisessa yhteistyössä Opetushallituksen, eri ministeriöiden, aluehallintoviranomaisten ja järjestöjen kesken. Ohjelman käytännön toteutuksesta ja koordinoinnista vastaa Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikkuvan koulun tavoitteena on aktiivisempi ja viihtyisämpi koulupäivä kaikissa peruskouluissa. Jokainen koulu toteuttaa liikkuvampaa koulupäivää omalla tavallaan. Toiminnassa on keskeistä oppilaiden osallisuus, oppiminen sekä liikkeen lisääminen ja istumisen vähentäminen. Tavoitteena on laaja-alainen toimintakulttuurin muutos koko koulu yhteisössä.

Liikkuva koulu-ohjelma on laajentunut voimakkaasti ja syksyllä 2019 ohjelmassa oli mukana 90 prosenttia Suomen peruskouluista, 93 prosenttia Suomen kunnista ja 92 prosenttia oppilaista. Liikkuva koulu -ohjelma on viime vuosina laajentunut kattamaan varhaiskasvatukseen kohdistuvan Ilo kasvaa liikkuen -ohjelman ja toisen asteen oppilaitoksiin ja korkeakouluihin kohdistuvan Liikkuva opiskelu -ohjelman. Vuosina 2017–2019 toteutettiin onnistuneesti 50 pilottihanketta, joissa oli mukana yhteensä 127 lukiota ja ammatillista oppilaitosta sekä 95 000 opiskelijaa. Ilo kasvaa liikkuen -ohjelman tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle liikkumisen ilo sekä riittävä päivittäinen fyysinen aktiivisuus. Ohjelma kattoi vuonna 2019 noin puolet varhaiskasvatuksesta lapsista.

Liikkuva koulu -ohjelmasta tehtiin kärkihankkeiden ulkoinen arviointi vuonna 2019. Ohjelman kärkihankkeiden merkittävin saavutus oli perusopetuksen koulujen laajamittainen ja monipuolinen kapasiteetin vahvistaminen kouluikäisten lasten ja nuorten kouluikäisen tapahtuvan liikkumisen lisäämisen edellytyksissä.

Vuodesta 1995 lähtien käynnissä ollut Kunnossa kaiken ikää (KKI) -ohjelma on valtakunnallinen opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama liikunnan edistämishjelma, jossa ovat mukana liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö, Metsähallitus sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Ohjelman toteuttamisesta ja koordinoinnista vastaa Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Paikallisella tasolla toimintaa toteuttavat muun muassa kuntien liikunta- ja terveystoimet, työnantajat, työterveyshuolto, liikuntaseurat sekä muut järjestöt.

KKI-ohjelman tavoitteena on arkisen liikkumisen, liikunnan harrastamisen ja terveellisten ruokailutottumusten sekä arkiliikkumista suosivan ympäristön avulla lisätä työikäisten ja juuri eläkkeelle siirtyneiden terveyttä ja hyvinvointia. KKI-ohjelma tuki vuonna 2019 näitä tavoitteita muun muassa jakamalla taloudellista tukea liikunnan paikallishankkeille, järjestämällä tapahtumia, koulutuksia ja kampanjoita sekä tuottamalla materiaaleja. Avustuksia jaettiin hanke- ja kehittämishanketukien muodossa sekä liikunnan aluejärjestöille suunnattuina avustuksina. Ohjelma toimii aktiivisesti laajassa verkostossa, joka tukee työyhteisöjen hyvinvointiohjelmien kehittämistä niin, että niissä huomioidaan terveelliset elämäntavat, kuten riittävä liikunta ja oikeat ravitsemustottumukset.

KKI-ohjelman ulkoinen arviointi toteutettiin vuonna 2018. Arvioinnissa todettiin, että KKI-ohjelma on omalla toiminnallaan nostanut suomalaisten tietoisuutta arki- ja terveysliikunnan merkityksestä sekä kyennyt lisäämään liikunta-asioiden poikkihallinnollista huomioimista. Ohjelman omia toimia ovat olleet muun muassa hankerahoitus, liikunta-neuvonta sekä verkosto- ja vaikuttamistyö. Ohjelma on lisäksi muun muassa aktiivisesti verkostoitumalla myötävaikuttanut terveyttä edistävän liikunnan puheeksi ottamiseen sekä kansallisella tasolla että yksittäisissä kansalaiskohtaamisissa. KKI-ohjelma on niin ikään toiminut terveyttä edistävän liikunnan katalyyttinä ja tukenut hankkeita, joista osa on juurtunut osaksi kuntien ja alueellisten urheilujärjestöjen toimintaa.

Arvioinnissa todettiin myös, että terveysliikunnan toimintakenttää tulee koota ja selkeyttää ja toiminta tulee uudelleenorganisoida suurempien hankekokeilujen pohjalle. Lisäksi ministeriöiden tulosoajasta ja tuloksellisuuden seuranta tulee arvioinnin mukaan kehittää, kuten myös KKI-ohjelman tai vastaavan uuden ohjelman hankeavustusprosesseja, sillä todellinen poikkihallinnollisuus vaatii toteutuakseen hallinnonalat ylittävän rahoitus-pohjan. Myös ohjelman tutkimukseen perustuvaa näyttötietoa tulee arvioinnin perusteella lisätä. Arvioinnin tuottamien kehittämissuositusten pohjalta käynnistettiin opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön ohjaamana ohjelman uudistusprosessi vuosille 2019–2020. Prosessin tuloksena KKI-ohjelma uudistui vuoden 2020 alusta alkaen Liikkuva aikuinen -ohjelmaksi.

Maailman terveysjärjestö WHO:n Euroopan aluetoimisto on yhdessä EU:n ja sen jäsenmaiden kanssa vertaillut Euroopan unionin neuvoston fyysisen aktiivisuuden suositusten toteutumista EU-jäsenmaissa. Viimeisimmät vertailutiedot ovat vuodelta 2018. Tietoa kerättiin maittain muun muassa väestön fyysisestä aktiivisuudesta ja terveyttä edistävän liikunnan lisäämiseen tähtäävistä poliittisista toimista, liikunnan edistämisen poikkihallinnollisuudesta, olemassa olevista liikuntasuosituksista eri ikäryhmissä ja niiden toteutumisesta sekä koulu- ja työpaikkaliikunnan toimenpiteistä ja määristä. Vertailun perusteella on todettavissa, että EU:n fyysisen aktiivisuuden suositusten ja WHO:n Euroopan alueen fyysisen aktiivisuuden strategian toimeenpano edistyy. Yhä useammalla EU-maalla on käytössään poliittisia toimia ja strategioita väestön fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi.

Lähteitä

- Aluehallintovirasto. Liikunnallisen elämäntavan paikalliset kehittämisavustukset.
Saatavilla: <https://aviavustukset.fi/>.
- Isoaho, Kati & Anna-Mari Summanen (2019). Liikkuva koulu -ohjelman kärkihankekauden 2015–2018 ulkoinen arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:4.
- Liikkuva aikuinen -ohjelman verkkosivut. <https://liikkuvaaikuinen.fi/>.
- Liikkuva koulu -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvakoulu.fi/liikkuvakoulu>.
- Liikkuva opiskelu -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvaopiskelu.fi/fi>.
- Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/fi>.
- Liikuntalaki 10.04.2015/390.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnallisen elämäntavan valtakunnalliset kehittämisavustukset.
Myönnetty avustukset 2019. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikunnallisen-elamantavan-valtakunnalliset-kehittamisavustukset>.
- Peltonen, Milla, Petri Uusikylä, Harri Jalonen, Anne Kaarnasaari, Riikka-Leena Leskelä & Markus Öhman (2018). Kunnossa kaiken ikää -ohjelman arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2018:5.
- SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsittelyjärjestelmä.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:10.
- Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous.
Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.
- WHO & Euroopan komissio. Physical activity country factsheets 2018. Saatavilla: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets>.

12 Liikunnan yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo koskettavat kaikkia yhteiskunnan osa-alueita, myös liikuntaa ja urheilua. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuuden periaate on kirjattu Suomen perustuslakiin (731/1999) ja syrjinnän kiellosta on säädetty tarkemmin muun muassa yhdenvertaisuuslailla (1325/2014) sekä lailla naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986). Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee liikuntajärjestöjen erilaisia yhdenvertaisuutta edistäviä hankkeita. Yhdenvertaisuuden tukemiseen on varattu liikuntabudjetista oma määrärahasa.

Vuonna 2019 liikunnan yhdenvertaisuutta edistäviä hankkeita tuettiin yhteensä noin 1,5 miljoonalla eurolla. Avustuksista noin 0,9 miljoonaa euroa osoitettiin maahanmuuttajien kotouttavaan liikuntaan. Näitä avustuksia käsitellään tarkemmin omassa alaluvussa. Muita avustettavia yhdenvertaisuushankkeita oli kaikkiaan 12 kappaletta ja ne saivat avustuksina yhteensä 569 300 euroa. Suurimmat avustukset olivat 100 000 euroa, ja ne myönnettiin Urhea-säätiölle Omnia Akatemia -hankkeeseen ja Ihmisoikeusliitto ry:lle Ihmisoikeudet haltuun urheilussa 2019–2021 -hankkeeseen. Pienin myönnetty avustus oli suuruudeltaan 15 000 euroa.

Liikunnan yhdenvertaisuutta edistävien hankkeiden avustukset osoitetaan hyvin monipuolisesti erilaisille tahoille, kuten järjestöille, korkeakouluille ja kunnille. Yhdenvertaisuus on laaja kokonaisuus, joka näkyy myös avustettavien hankkeiden monimuotoisuudessa ja erilaisissa teemoissa. OKM tukee liikunnan yhdenvertaisuutta laajasti myös muissa avustusmuodoissa. Näin ollen osa avustuksista esiintyy tilastokirjan muissakin luvuissa.

12.1 Maahanmuuttajien kotouttava liikunta

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana huomattavasti ja maahanmuuttajien kotoutumisesta on siten tullut merkittävä yhteiskunnallinen kysymys. Suuri osa maahanmuuttajista on lapsia ja nuoria. Kuten kantaväestön, myös maahanmuuttajataustaisten keskuudessa liikunta on suosittu harrastus. Liikunnan positiiviset fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset vaikutukset tukevat kotoutumisprosessia sekä ehkäisevät syrjäytymistä. Maahanmuuttajataustaisten liikuntatottumukset eroavat tutkimusten mukaan kantasuomalaisten liikkumisesta etenkin maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja naisten liikunta-aktiivisuuden osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämisohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi korostaa maahanmuuttajien osallistumista liikuntatoimintaan yhdenvertaisesti muun väestön kanssa inklusioperiaatteen mukaisesti. Tällöin maahanmuuttajien liikunnan edistäminen tulee huomioida muuhun liikuntajärjestelmään integroituneena toimintana. Ohjelman tavoitteina ovat yhteisen ja kaikille avoimen liikuntakulttuurin edistäminen, yhdenvertaisuus liikuntapalvelujen saatavuudessa sekä maahanmuuttajien osallisuuden ja sosiaalisten suhteiden kehittyminen. Näitä tavoitteita toteutetaan sekä osana muuta liikuntapolitiikkaa että erityistoimenpitein.

Kuntien liikuntapalveluiden tulisi tavoittaa eri-ikäiset maahanmuuttajaryhmät riippumatta kieli- ja kulttuurieroista johtuvista kynnyksistä osallistua toimintaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö on jakanut kunnille kehittämisavustusta maahanmuuttajien kotouttavaan liikuntaan vuodesta 2011 asti. Hankekausi päättyi vuonna 2019. Vuoden 2019 kotouttavan liikunnan avustusta saivat kuntien lisäksi hakea myös vastaanottokeskustoiminnan järjestäjät. Avustuksilla on tuettu toimintaa, jonka päätavoitteena on ollut lisätä maahanmuuttajaväestön aktiivista osallistumista liikuntatoimintaan. Erityiskohderyhmänä ovat olleet naiset ja tytöt sekä vaikeimmin tavoitettavat maahanmuuttajaryhmät. Hankekokonaisuuden seuranta on tehty LIKES-tutkimuskeskuksessa.

Aluehallintovirastojen kautta jaettavaa kotouttavan liikunnan avustusta myönnettiin vuosien 2015–2019 aikana yhteensä noin 5,8 miljoonaa euroa (taulukko 53). Vuonna 2019 tämä avustussumma oli yhteensä 866 300 euroa. Avustus jakautui 30 hankkeelle, joista 19 oli uusia hankkeita. Aluehallintovirastoista suurin tuensaaja oli Etelä-Suomen aluehallintovirasto, jolle myönnettiin 583 000 euron avustus kunnille eteenpäin jaettavaksi. AVlen kautta jaettavien avustusten lisäksi maahanmuuttajien kotouttamiseen myönnettiin varoja myös Maahanmuuttoviraston (Migri) kautta. Migrin kautta tuettavia hankkeita oli kaksi kappaletta, ja niiden käyttöön myönnettiin yhteensä 54 400 euroa. Migrin käyttöön asetetuista varoista jäi käyttämättä hieman yli 13 000 euroa, jotka palautettiin opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Taulukko 53. Aluehallintovirastojen kautta jaettaviin Maahanmuuttajien kotouttaminen liikunnan avulla -kehittämishankkeisiin myönnetyt avustukset 2015–2019, indeksikorjaamaton.

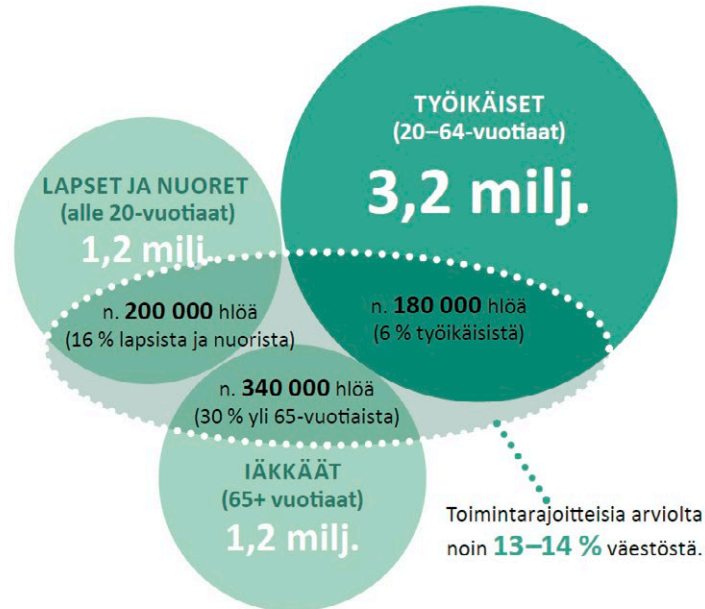
	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Myönnetty avustus (€)	1 313 000	1 430 000	1 262 430	898 200	866 300	5 769 930
Hakemukset (lkm)	36	54	48	33	30	201
Avustusta saaneet hankkeet (lkm)	35	49	43	30	30	187
Uudet hankkeet (lkm)	8	22	0	15	19	-

Lähteet: Laine ym. 2019; Pyykkönen 2016; SALAMA

12.2 Soveltava liikunta ja vammaisuusurheilu

Soveltavalla liikunnalla (erityisliikunta) tarkoitetaan sellaisten henkilöiden liikuntaa, joilla on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja joiden liikunta vaatii soveltamista sekä erityisosaamista. Perinteisesti määritelmällä on tarkoitettu vammaisten, pitkäaikaisairaiden ja toimintakyvyltään heikentyneiden iäkkäiden liikuntaa. Vammaisuusurheilulla tarkoitetaan vammaisten henkilöiden urheilua ja liikuntaa.

Suomessa on kartoitettu väestön toimintakykyä lähinnä fyysisten ja kognitiivisten toimintarajoitteiden (näkeminen, kuuleminen, liikkuminen, kognitio) näkökulmasta. Tästä näkökulmasta toimintarajoitteisia arvioitiin vuonna 2016 olevan noin 13–14 prosenttia väestöstä eli noin 700 000–750 000 henkilöä (kuvio 7). Kun toimintakyky huomioitiin kaikessa laajuudessaan, eli fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen ja sosiaalinen ulottuvuus mukaan lukien, toimintarajoitteisia oli vuonna 2016 vähintään noin 15 prosenttia Suomen väestöstä eli noin 800 000 henkilöä. Osalla toimintarajoitteisista liikunnan harrastaminen vaatii soveltamista ja erityisosaamista. Valtion liikuntaneuvoston arvion mukaan toimintarajoitteisten määrän voidaan olettaa pysyneen pitkälti samana myös vuonna 2019. Väestön ikääntymisen myötä soveltavan liikunnan palveluiden merkitys kasvaa tulevaisuudessa.

Kuvio 7. Arvio toimintarajoitteisten määrästä fyysisen ja kognitiivisen toimintakyvyn perusteella vuonna 2016.

Lähde: Pyykkönen & Rikala 2018, 15.

Toimintarajoitteiset henkilöt liikkuvat sekä harrastavat liikuntaa ja muita harrastuksia vähemmän kuin muu väestö. Toimintarajoitteisten henkilöiden liikunnan harrastamisessa korostuu ohjattu liikunta ja erilaiset tukitoimet (kuten avustaja- ja kuljetuspalvelut). Merkittävimpiä soveltavan liikunnan järjestäjiä ovat kunnat, järjestöt, seurakunnat ja yhdistykset, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajat sekä koulut. Vajaassa kolmanneksessa lajiliittoissa (noin kaksikymmentä liittoa) on joko keskitytty vammaiskilpa- ja huippu-urheiluun tai sovellettu palveluja toimintarajoitteisille henkilöille. Arviolta noin joka kymmenes urheiluseura järjestää toimintaa toimintarajoitteisille henkilöille.

Soveltavalla liikunnalla ja vammaisurheilulla ei ole valtion liikuntabudjetissa omaa momenttiaan, vaan niiden edistämisen määrärahoja sisältyy useisiin tilijaottelun kohtiin. Soveltavaa liikuntaa ja vammaisurheilua tukevat valtionavustukset voidaan jakaa 1) suoraan soveltavaan liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdennettuihin avustuksiin, 2) inklusiivisiin ja 3) välillisiin avustuksiin. Inklusiivisilla avustuksilla tarkoitetaan avustuksia, joilla tuetaan myös soveltavaa liikuntaa ja vammaisurheilua (muiden väestöryhmien liikunnan ja urheilun tukemisen ohella) ja välillisillä avustuksilla puolestaan eri hallinnonalojen avustuksia, jotka mahdollisesti tukevat myös soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edellytyksiä. Tämän vuoksi tarkkoja soveltavan liikuntaan ja vammaisurheilun avustummääriä on haastavaa laskea ja esittää.

Suoraan soveltavaan liikuntaan, ikääntyneiden liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdenne-
tut määrärahat olivat noin 5,8 miljoonaa euroa vuonna 2019 (taulukko 54). Summa vastasi
noin 3,6 prosenttia valtion liikuntamäärärahoista (noin 159,3 milj. euroa). Taulukon avus-
tusmäärät on laskettu Pyykkösen & Rikalan (2018) laskentatapaa noudattaen. Näin saadut
luvut ovat parhaita mahdollisia saatavilla olevan tiedon pohjalta tehtyjä arvioita ja sellaisi-
naan koko lailla luotettavia. Ainoana poikkeuksena on arvio seuratu-
en kohdentumisesta; seuratu-
en momentilta avustettiin soveltavaa liikuntaa sisältäviä hankkeita vuonna 2019
yhteensä 485 500 eurolla, mutta osa hankkeista sisälsi muutakin kuin soveltavaa liikuntaa.
Näissä tapauksissa kyse olikin inklusiivisista avustuksista.

Yli puolet kohdennetuista avustuksista, lähes 2,9 miljoonaa euroa, oli kansanterveys- ja
vammaisjärjestöjen sekä soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun järjestöjen yleisavus-
tuksia. Näitä avustuksia on käsitelty tarkemmin luvussa 6. Olympiakomitean huippu-
urheiluyksikön avustuksesta 600 000 euroa osoitettiin vammaishuippu-urheiluun lajien
tehostamistukina ja Paralympiakomitealle kohdistettuina toiminta- ja palkkatukina. Muita
merkittäviä avustusmuotoja olivat liikunnallisen elämäntavan edistämisen valtakunnal-
liset ja alueelliset avustukset (571 000 euroa), soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun
tutkimushankkeiden avustukset (412 000 euroa), vammaisurheilijoiden urheilija-apurahat
(212 000 euroa) sekä avustukset suurtahtumiin (175 500 euroa). Vammaisurheilijoiden
saamia ylimääräisiä urheilijaeläkkeitä ei esitetä taulukossa 54 tietosuojasyistä.

Kaikkiaan vuoden 2019 suorat avustukset soveltavaan liikuntaan, ikääntyneiden liikuntaan
ja vammaisurheiluun olivat edellisvuosia suuremmat, ja vain muutamissa tapauksissa jon-
kin yksittäisen avustusmuodon määrärahat laskivat vuoteen 2018 verrattuna. Avustuksista
suurin osa myönnettiin valtakunnallisille järjestöille ja paikallisyhdistyksille. Vain tutkimus-
ja kehittämisavustuksista osa kohdentui kunnille, oppilaitoksille tai muille julkisoikeudelli-
sille yhteisöille. Urheilija-apurahat myönnettiin suoraan vammaisurheilijoille.

Taulukko 54. OKM:n soveltavaan liikuntaan, ikääntyneiden liikuntaan ja vammaisurheiluun kohdentamat avustukset 2016–2019 (€), indeksikorjaamaton.

Hakija	2016	2017	2018	2019
Soveltavaa liikuntaa ja vammaisurheilua edistävien järjestöjen* yleisavustus	2 800 000	2 793 000	2 752 000	2 878 000
Seuratuki**	100 000	128 800	221 500	485 500
Vammaisurheilun osuus huippu-urheiluyksikön avustuksesta	665 000	600 000	600 000	600 000
Urheilija-apurahat	210 000	220 000	219 000	212 000
URA-säätiön opiskeluapurahat	6 000	6 000	3 000	6 000
Liikunta elämäntapa- ja hanketuet (valtakunnalliset ja alueelliset hankkeet)	368 000	276 000	309 150	571 000
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen (paikalliset hankkeet)	83 000	77 958	115 700	56 175
KKI-ohjelman hanketuet	54 000	46 400	25 400	19 300
Liikuntatieteelliset tutkimusprojektit	420 000	503 000	350 000	412 000
Liikuntapaikkarakentamisen tutkimus- ja kehittämisavustus***	17 000	31 880	31 880	75 000
Koulutuskeskusten kehittämishankkeet	20 000	20 000	0	70 000
Suurtapahtumat	160 000	66 000	75 000	175 500
Kansainvälinen toiminta	30 000	30 000	100 000	0
Yleiset projektit	177 000	142 000	119 000	254 000
Yhteensä	5 110 000	4 941 038	4 921 630	5 814 475

Lähteet: Aluehallintovirasto; Esittelymuistiot; Pyykkönen & Rikala 2018; Rikala 2018; SALAMA

*Taulukon 37 soveltavan liikunnan järjestöt sekä taulukon 40 järjestöistä Paralympiakomitea ja VAU ry.

**Arvioita; avustussummasta mennyt osa muuhunkin kuin soveltavan liikunnan edistämiseen.

***Vuoden 2018 osalta käytetään vuoden 2017 lukua, koska vuoden 2018 lukua ei kyetty arvioimaan.

Soveltavan liikunnan, ikääntyneiden liikunnan ja vammaisurheilun edistäminen oli mukana myös valtaosassa muita opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastualueen jakamia määrärahoja ja avustuksia, joita on käsitelty tämän tilastojulkaisun muissa luvuissa. Niistä on kuitenkin vaikea arvioida, mikä osuus avustuksesta on kohdistunut toimintarajoitteisten liikuntaan ja urheiluun.

Kuntien soveltavan liikunnan ja ikääntyneiden liikunnan palvelut sekä erilaiset tukitoimet (kuten avustaja- ja kuljetuspalvelut) ovat keskeisessä asemassa takaamassa yhdenvertaiset liikuntamahdollisuudet kaikille kuntalaisille. Vuotta 2017 koskevan arvion mukaan kunnat kohdensivat soveltavaan liikuntaan resursseja yhteensä noin 8–9,5 miljoonaa euroa. Keskimäärin kunnat käyttävät vuositasolla soveltavaan liikuntaan reilut yhdestä kahteen euroa asukasta kohden. Kuntien asukasluvuun suhteutetut soveltavan liikunnan määrärahat ovat pysyneet viime vuosina ennallaan.

Lähteitä

- Ala-Vähälä, Timo (2018). Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2017. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:3. Aluehallintovirasto. Liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustukset. Saatavilla: <https://aviavustukset.fi/>.
- Hakanen, Tiina & Sami Myllyniemi & Mikko Salasuo (toim.) (2019). Takuulla liikuntaa. Kyselytutkimus toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikunnan harrastamisesta ja vapaa-ajasta. Nuorisotutkimusverkoston/ Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu 142, Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2019:5, Valtion nuorisoneuvoston julkaisu nro 62.
- Laine, Kaarlo, Virpi Inkinen & Hanna-Mari Peotta / Likes-tutkimuskeskus (2019). Kotouttavan liikunnan hankkeet 2018 -diasarja. Esitelty Opetus- ja kulttuuriministeriössä 16.5.2019.
- Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.
- Pyykkönen, Janne / Likes-tutkimuskeskus (2016). Kehittämisavustus kunnille maahanmuuttajien kotouttamiseksi liikunnan avulla. Hakemustietoa vuosina 2015 ja 2016 aloittaneista hankkeista.
- Pyykkönen, Teijo & Saku Rikala (2018). Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:2.
- Rikala, Saku (2018): Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä -selvityksen taustamateriaali. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:4.
- Saari, Aija (2015a): Vammaisurheilu ja erityisliikunta lajiliitoissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2015:1.
- Saari, Aija (2015b): Erityisliikunta ja vammaisurheilu seuroissa. Suomen Vammaisurheilu- ja liikunta VAA ry:n raportti 29.10.2015.
- SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.
- Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325.
- Zacheus, Tuomas, Pasi Koski, Risto Rinne, & Juhani Tähtinen (2012). Maahanmuuttajat ja liikunta. Liikuntasuhteen merkitys kotoutumiseen Suomessa. Turku: Turun yliopisto. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja A: 212.

13 Valtion liikuntaneuvosto

Valtion liikuntaneuvosto on liikuntalaissa (390/2015) määritelty opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelin, jonka valtioneuvosto asettaa eduskunnan toimikaudeksi. Liikuntaneuvoston tehtävänä on käsitellä liikunnan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita sekä erityisesti arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella. Lisäksi neuvoston tehtävänä on tehdä aloitteita ja esityksiä liikunnan kehittämiseksi sekä antaa lausuntoja toimialansa liikuntamäärärahojen käytöstä.

Valtion liikuntaneuvostossa on puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa ja enintään 10 muuta jäsentä, joista jokaisella on henkilökohtainen varajäsen. Neuvostolla on jaostoja asioiden valmistelua varten. Liikuntaneuvoston käytännön työstä vastaa kolmehenkinen sihteeri. Vuonna 2019 valtion liikuntaneuvoston toimintaan käytettiin noin 406 000 euroa rahapelitoiminnan tuotoista.

Vuosi 2019 jakautui liikuntaneuvostolla toimikauden 2015–2019 päättymiseen (tammi-kuu-elokuu) ja uuden toimikauden 2019–2023 käynnistymiseen (syyskuu-joulukuu). Toimikauden 2015–2019 loppuun asti neuvostolla oli kolme jaostoa: tutkimus- ja arviointijaosto, ennakointijaosto sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvojaosto. Toimikaudeksi 2019–2023 neuvostolle asetettiin uudet jaostot: tutkimus-, ennakointi- ja arviointijaosto, olosuhdejaosto sekä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kestävän kehityksen jaosto.

Jaostot valmistelevat lausuntoja, aloitteita ja esityksiä liikuntaneuvostolle toimialansa ajankohtaisista asioista sekä valmistelevat ja koordinoivat liikuntaneuvoston arviointi- ja ennakointitehtävää. Jaostot myös edistävät liikuntaa koskevan tutkimustiedon systemaattista hyödyntämistä liikuntapolitiikan suunnittelussa ja toimenpiteiden arvioinnissa. Näiden tehtävien lisäksi olosuhdejaosto valmistelee liikuntapaikkarakentamisen ja -olosuhteiden strategisia linjauksia (suunta-asiakirja). Tutkimus-, ennakointi- ja arviointijaosto valmistelee liikuntaneuvostolle lausunnon liikuntatieteelliseen tutkimukseen ja tiedonvälitykseen sekä liikuntatieteelliseen toimintaan myönnettävistä avustuksista.

Toimikaudella 2015–2019 liikuntaneuvostolla ja sen jaostoilla oli neljä strategista ydintavoitetta:

- Liikunnan ja urheilun painoarvo yhteiskunnallisessa päätöksenteossa vahvistuu.
- Liikunnan ja urheilun päätöksenteko pohjautuu relevanttiin ja monipuoliseen tietoon.
- Valtionavustusten haku-, ohjaus-, ja jakoprosessit ovat läpinäkyvät ja avustuspoliittikan vaikuttavuus lisääntyy.
- Liikunta- ja urheilukulttuuri on yhdenvertainen ja tasa-arvoinen.

Toimikaudelle 2019–2023 ydintavoitteiksi määriteltiin:

- Liikunnan, urheilun ja fyysisen aktiivisuuden edistämisen poikkihallinnollisuus sekä painoarvo yhteiskunnallisessa päätöksenteossa vahvistuvat.
- Liikuntaan, urheiluun ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyvä valmistelu ja päätöksenteko pohjautuvat luotettavaan tietoon, mikä lisää toiminnan vaikuttavuutta.
- Liikunta- ja urheilukulttuuri on yhdenvertainen ja tasa-arvoinen.
- Liikunta- ja urheilukulttuuri edistää kestävästä kehityksestä ja vähentää eriarvoisuutta.

Vuonna 2019 liikuntaneuvosto antoi lakisäätteiset lausuntonsa liikuntapaikkarakentamiseen, liikuntaa edistävälle järjestöille ja liikuntatieteelliseen toimintaan myönnettävistä valtionavustuksista, valtion talousarviosta vuodelle 2020 sekä julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023. Lakisäätteisten lausuntojen lisäksi neuvosto antoi lausunnot Kansallisesta ilmansuojeluohjelmasta 2030, valtioneuvoston selonteosta liikuntapolitiikasta, poikkihallinnollisesti toteutetusta ja resursoidusta liikkumishjelmasta sekä valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta (VANUPO) 2020–2023.

Valtion liikuntaneuvosto julkaisi vuoden 2019 aikana seitsemän julkaisua:

- Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018 (VLN 2019:1)
- Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018 (VLN 2019:2)
- Liikunnan edistämiseksi Liikkuva koulu -ohjelman kouluissa ja oppilaiden liikuntakäyttäytyminen (VLN 2019:3)
- Liikkuva koulu -ohjelman kärkihankekauden 2015–2018 ulkoinen arviointi (VLN 2019:4)

- Takuulla liikuntaa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018 erillisnäyte (VLN 2019:5)
- Liikunnan ja liikkumisen edistäminen valtionhallinnossa – Ministeriöiden tulokortit (VLN 2019:6)
- Valtion liikuntaneuvoston toimintakertomus 2015–2019 (VLN 2019:7)

Vuoden 2019 julkaisut tuottivat tietoa erityisesti lasten ja nuorten liikkumisesta ja liikunnasta sekä liikkumisen ja liikunnan edistämisestä valtionhallinnossa. LIITU-tutkimus 2018 tuotti tietoa lasten ja nuorten liikkumisesta ja paikallaanolosta sekä näihin yhteydessä olevista tekijöistä. LIITU-tutkimuskokonaisuudesta vastasi Jyväskylän yliopiston Terveystieteiden tutkimuskeskus ja UKK-instituutti yhteistyössä useiden kumppaneiden kanssa.

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus tuotti tietoa lasten ja nuorten vapaa-ajasta ja siihen liittyvistä trendeistä. Vuoden 2018 tutkimuksen pääteema oli liikkuminen ja liikunta. Erillisotoksena vapaa-aikatutkimus tuotti tietoa myös toimintarajoitteisten lasten ja nuorten kokemuksista koskien vapaa-ajan harrastamista ja erityisesti liikuntaa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen toteutuksesta vastasi Nuorisotutkimusverkosto ja se toteutettiin yhteistyössä valtion nuorisoneuvoston kanssa.

Vuonna 2019 liikuntaneuvosto toteutti yhden arvioinnin. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus tuotti liikuntaneuvostolle Liikkuva koulu -ohjelman kärkihankekauden 2015–2018 ulkoisen arvioinnin.

Valtion liikuntaneuvosto julkaisi ministeriöiden liikunnan ja liikkumisen tulokortit vuonna 2019. Tulokorteissa kuvataan kunkin ministeriön intressi, tavoitteet, toimenpiteet, resurssit, mittarit, keskeinen lainsäädäntö ja keskeiset kehittämiskohteet liittyen liikkumisen ja liikunnan edistämiseen. Tulokortit valmisteltiin yhteistyössä kunkin hallinnonalan kanssa.

Liikuntaneuvosto vastasi yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa Kansallisen liikuntafoorumin järjestämisestä Jyväskylässä lokakuussa 2019. Foorumin teemana oli tiedolla johtaminen. Foorumi keräsi paikan päälle yhteensä noin 340 osallistujaa valtionhallinnosta, kunnista, järjestöistä, tutkimuslaitoksista, yrityksistä ja muista toimijoista. Liikuntafoorumin lisäksi valtion liikuntaneuvosto järjesti useita muita tilaisuuksia, kuten raporttien julkistamistilaisuuksia, jotka olivat myös maksutta kaikkien katsottavissa etänä.

Syksyllä 2019 toteutettiin fyysisen toimintakyvyn Move! -mittaukset viides- ja kahdeksaluokkalaisten oppilaille osana peruskoulujen liikunnanopetusta. Valtakunnallisessa tiedonkeruussa raportoitiin 97 000 oppilaan mittaustulokset. Mittauksissa selvitettiin oppilaiden kestävyyttä, voimaa, nopeutta, liikkuvuutta, tasapainoa ja motorisia perustaitoja. Move! -mittausten lähtökohtana on kannustaa ja tukea oppilaita fyysisestä toimintakyvystä huolehtimisessa.

Valtion liikuntaneuvosto uudisti internetsivunsa syksyllä 2019. Liikuntaneuvoston internet-sivuilla vierailtiin yhteensä noin 23 000 kertaa ja sivulla oli noin 15 000 käyttäjää.

Lähteitä

Liikuntalaki 10.04.2015/390.

Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 30.4.2015/550.

Valtion liikuntaneuvosto, kannanotot ja lausunnot. Saatavilla: www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/.

Valtion liikuntaneuvoston verkkosivut. Saatavilla: www.liikuntaneuvosto.fi.

Lähteet

- Ala-Vähälä, Timo (2018). Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2017. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:3. Aluehallintovirasto. Erityisavustus vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikunnan harrastuksen tukemiseksi. <https://www.avi.fi/web/avi/erityisavustus-vahavaraisten-perheiden-lasten-ja-nuorten-liikunnan-harrastuksen-tukemiseksi>. Viitattu 28.10.2020.
- Aluehallintovirasto. Liikunnallisen elämäntavan paikalliset kehittämisavustukset. Saatavilla: <https://aviavustukset.fi/>.
- Arpajaislaki 23.11.2001/1047.
- Asetus vapaasta sivistystyöstä 6.11.1998/805.
- Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events. CETS No. 218.
- Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions. CETS No. 215.
- Dopingin vastainen yleissopimus (SopS 23/1990).
- Dopinglinkki -verkkopalvelu. Saatavilla: www.dopinglinkki.fi.
- Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa (SopS 9/1987).
- Hakanen, Tiina & Sami Myllyniemi & Mikko Salasuo (toim.) (2019). Takuulla liikuntaa. Kyselytutkimus toimintatavoitteiden lasten ja nuorten liikunnan harrastamisesta ja vapaa-ajasta. Nuorisotutkimusverkoston/ Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu 142, Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2019:5, Valtion nuorisoneuvoston julkaisu nro 62.
- Hakkarainen, Pekka, Karoliina Karjalainen, Anni Ojajarvi & Mikko Salasuo (2015). Huumausaineiden ja kuntodopingin käyttö ja niitä koskevat mielipiteet Suomessa vuonna 2014. Yhteiskuntapolitiikka 80(4), 319–333. Harrastuspassin verkkosivut. <https://www.harrastuspassi.fi/>.
- Isoaho, Kati & Anna-Mari Summanen (2019). Liikkuva koulu -ohjelman kärkihankekauden 2015–2018 ulkoinen arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2019:4.
- Karjalainen, Karoliina, Pekka Hakkarainen & Mikko Salasuo (2019). Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasetteet 2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tilastoraportti 2/2019.
- Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen verkkosivut. <https://kihu.fi/>.
- Laine, Kaarlo, Virpi Inkinen & Hanna-Mari Peotta / Likes-tutkimuskeskus (2019). Kotouttavan liikunnan hankkeet 2018 -diasarja. Esitelty Opetus- ja kulttuuriministeriössä 16.5.2019.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.
- Laki arpajaislain muuttamisesta 21.12.2016/1286.
- Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705.
- Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä 23.11.2001/1054.
- Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain kumoamisesta 21.12.2016/1288.
- Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632.
- Lehtonen, Kati & Harto Hakonen (2013). Liikunnan harrastaminen ja vapaaehtoistyö urheiluseuroissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2013:6.
- Liikkuva aikuinen -ohjelman verkkosivut. <https://liikkuva aikuinen.fi/>.
- Liikkuva koulu -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvakoulu.fi/liikkuvakoulu>.
- Liikkuva opiskelu -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvaopiskelu.fi/fi>.
- Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman verkkosivut. <https://www.liikkuvarhaiskasvatus.fi/fi>.
- Liikunta-asetus 30.04.2015/550.
- Liikuntalaki 10.04.2015/390.
- LIPAS. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. Saatavilla: <https://lipas.fi/etusivu>.
- Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit. Saatavilla: <https://vos.oph.fi/rap/>.
- Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2019. Oppaat ja käsikirjat 2019:3.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnallisen elämäntavan valtakunnalliset kehittämisavustukset. Myönnetty avustukset 2019. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikunnallisen-elamantavan-valtakunnalliset-kehittamisavustukset>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan rahoitus. <https://minedu.fi/liikunta/rahoitus>. Viitattu 22.10.2020.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirja 2020–2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:24.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkarakentamisen rahoitussuunnitelma.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2014:4.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatielojen perustamishankkeiden investointiavustukset. Myönnetty avustukset 2019. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikuntapaikkojen-ja-niihin-liittyvien-vapaa-aikatielojen-perustamishankkeet>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikuntatiede: liikuntatieteelliset tutkimushankkeet. Myönnetty avustukset 2019. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/liikuntatiede-tutkimusprojektit>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki). Saatavilla: <https://minedu.fi/-/seuratoiminnan-kehittamistuki-seuratuki>.
- Peltonen, Milla, Petri Uusikylä, Harri Jalonen, Anne Kaarnasaari, Riikka-Leena Leskelä & Markus Öhman (2018). Kunnossa kaiken ikää -ohjelman arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:5.
- Pyykkönen, Janne / Likes-tutkimuskeskus (2016). Kehittämisyhteistyö kunnille maahanmuuttajien kotouttamiseksi liikunnan avulla. Hakemustietoa vuosina 2015 ja 2016 aloittaneista hankkeista.
- Pyykkönen, Teijo & Saku Rikala (2018). Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:2.
- Rikala, Saku (2018). Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä -selvityksen taustamateriaali. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:4.
- Saari, Aija (2015a): Vammaisurheilu ja erityisliikunta lajiliitoissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2015:1.
- Saari, Aija (2015b): Erityisliikunta ja vammaisurheilu seuroissa. Suomen Vammaisurheilu- ja liikunta VAU ry:n raportti 29.10.2015.
- SALAMA. Opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten valtionavustusten asiankäsitelyjärjestelmä.
- Salasuo, Mikko & Mikko Piispa (2012). Kuntodoping. Näkökulmia dopingaineiden käyttöön huippu-urheilun ulkopuolella. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 126.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2013:10.
- Suomen Olympiakomitean verkkosivut. <https://www.olympiakomitea.fi/>.
- Suomen Paralympiakomitean verkkosivut. <https://www.paralympia.fi/>.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.
- Suomen tullit. Rikostilastot. Dopingrikokset. <https://tulli.fi/web/tullivuosi/rikostilastot>. Viitattu 21.9.2020
- Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Dopingtestitilastot. Saatavilla: <https://www.suek.fi/dopingtestitilastot>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH 2015. <http://www.terveytemme.fi/ath/>.
- Tieteellisten seuran valtuuskunta. Liikunta-alan kansainväliset konferenssit ja kokoukset. Myönnetty avustukset 2019. Saatavilla: <https://www.tsv.fi/fi/avustukset/liikunta-alan-kansainvaliset-konferenssit-ja-kokoukset/my%C3%B6nnetty-avustukset>.
- Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Julkisten menojen hintaindeksi. Kuntatalous tehtävälueittain. Opetus- ja kulttuuritoimi. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Julkisten menojen hintaindeksi. Valtiontalous hallinnonaloittain. Opetusministeriön hallinnonala. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Tilastokeskus. Hinnat ja kustannukset. Rakennuskustannusindeksi. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Tilastokeskus. Julkinen talous. Kuntatalous. Kuntien käyttötalous 2015–2019. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Tilastokeskus. Julkisten menojen hintaindeksi. <http://www.stat.fi/til/jmhi>. Viitattu 22.10.2020.
- Tilastokeskus. Kuntatalous. <https://www.stat.fi/til/kta/>. Viitattu 26.10.2020.
- Tilastokeskus. Käsitteet. Tilastollinen kuntaryhmitys. https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html. Viitattu 26.10.2020.
- Tilastokeskus. Rakennuskustannusindeksi. <http://www.stat.fi/til/rki/>. Viitattu 22.10.2020.
- Tilastokeskus. Väestö. Väestörakenne. Saatavilla: <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>.
- Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi -palvelu. Valtiontalous. Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/>.
- Valtiokonttori. Valtion talousarvion tilijaottelu vuodelle 2020. Opetusministeriön hallinnonala. Saatavilla: <https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/julkishallinnon-palvelut/maaraykset-ja-ohjeet/>.
- Valtionavustuslaki 27.7.2001/688.
- Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 30.4.2015/550.
- Valtioneuvoston kanslia. Hallituksen vuosikertomukset 2012–2019. Tilinpäätöslaskelmat. Hallituksen julkaisusarja 3/2013, 3/2014, 3/2015, 5/2016 & 3a/2017, Valtioneuvoston julkaisusarja 3/2018 sekä Valtioneuvoston julkaisu 2019:12 & 2020:4.
- Valtion liikuntaneuvosto, kannanotot ja lausunnot. Saatavilla: www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/.

- Valtion liikuntaneuvoston verkkosivut. Saatavilla: www.liikuntaneuvosto.fi.
- Valtiovarainministeriö. Valtion talousarvioesitykset. Saatavilla: <http://budjetti.vm.fi>.
- Valtiovarainministeriö. Valtion tilinpäätöskertomukset 2010–2011. Valtiovarainministeriön julkaisuja 19a/2011 & 17a/2012.
- WHO & Euroopan komissio. Physical activity country factsheets 2018.
Saatavilla: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets>.
- Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325.
- Zacheus, Tuomas, Pasi Koski, Risto Rinne, & Juhani Tähtinen (2012). Maahanmuuttajat ja liikunta. Liikuntasuhteen merkitys kotoutumiseen Suomessa. Turku: Turun yliopisto. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja A: 212.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-844-1 (PDF)

ISSN: 1799-0351 (PDF)